

รายงานฉบับสมบูรณ์

(เล่มที่ 1)

ในพื้นที่ดำเนินงาน ปี 2548-2550

โครงการพัฒนารูปแบบการใช้ศักยภาพของท้องถิ่นในโครงการ
ชุมชนนำอยู่จังหวัดน่าน เพื่อการจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์
ความหลากหลายทางชีวภาพ ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ได้รับการสนับสนุนโดย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายงานฉบับสมบูรณ์
ในพื้นที่ดำเนินงาน ปี 2548-2550

โครงการพัฒนารูปแบบการใช้ศักยภาพของท้องถิ่นในโครงการ
ชุมชนนำอยู่จังหวัดน่าน เพื่อการจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์
ความหลากหลายทางชีวภาพ ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน
(จำนวน 2 เล่ม)

เล่ม 1

ตำบล / อำเภอ	รายงานผลการดำเนินงาน
1. ไหล่น่าน/เวียงสา	โครงการปลูกข้าวด้วยเกษตรอินทรีย์ (นาปลอดสารพิษ)
2. ส้าน/เวียงสา	ภายใต้โครงการพัฒนารูปแบบการใช้ศักยภาพของท้องถิ่นในโครงการชุมชนนำอยู่จังหวัดน่าน เพื่อการจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน
3. ช้างเวียงสา	โครงการประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลช้าง อำเภอเวียงสา
4. น้ำเกี่ยน/กิ่งอำเภอภูเพียง	โครงการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคจากการใช้สารเคมีในการเกษตร
5. ดิมคอง/เมือง	โครงการพัฒนาเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชาวบ้าน บูรณาการทุกภาคส่วน
6. ริมท่าวังผา	โครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีของกลุ่มเกษตรกรบ้านเชียงแล หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 ตำบลริม อำเภอท่าวังผา
7. ป่าคทาวังผา	โครงการการผลิตจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
8. สถานีอำเภอปัว	โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร ปี 2550
9. เปือ/เชียงกลาง	โครงการชุมชนต้นแบบในการลดปริมาณการใช้สารเคมีและขยะ โดยใช้ไต้เดือนดิน
10. พระพุทธบาท/เชียงกลาง	โครงการแก้ไขปัญหาคาใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร โดยความร่วมมือของชุมชนในพื้นที่ตำบลพระพุทธบาท อำเภอเชียงกลาง
11. สะเนียน/เมือง	โครงการพัฒนารูปแบบการใช้ศักยภาพของท้องถิ่นในโครงการ"ชุมชนนำอยู่จังหวัดน่าน" เพื่อการจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

รายงานฉบับสมบูรณ์
ในพื้นที่ดำเนินงาน ปี 2548-2550

โครงการพัฒนารูปแบบการใช้ศักยภาพของท้องถิ่นในโครงการ
ชุมชนนำอยู่จังหวัดน่าน เพื่อการจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์
ความหลากหลายทางชีวภาพ ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน
(จำนวน 2 เล่ม)

เล่ม 2

ตำบล / อำเภอ	รายงานผลการดำเนินงาน
12. เรืองเมือง	โครงการพัฒนาการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม
13. จัง/กึ่งอำเภอภูเพียง	โครงการการจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
14. น้ามวญเวียงสา	โครงการการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการประกอบอาชีพ การ อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการเฝ้าระวัง ทางภาวะสุขภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน
15. จอมจันทร์/เวียงสา	โครงการหมู่บ้านชุมชนนำอยู่ เพื่อการจัดการทรัพยากร และอนุรักษ์ความ หลากหลายทางชีวภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน
16. สันทะ,ขุนสถาน/น่าน้อย	โครงการรณรงค์ลดการใช้สารเคมีกำจัดแมลงปราบศัตรูพืชในพื้นที่สูง
17. ขอด/สองแคว	โครงการจุลินทรีย์เพื่อสิ่งแวดล้อม
18. พงษ์/สันติสุข	โครงการปลูกผักปลอดสารพิษ
19. บ้านฟ้าบ้านหลวง	โครงการใช้สารชีวภาพทดแทนสารเคมีเพื่อชีวปลอดภัย
20. บ่อแก้ว/นาหมื่น	โครงการชุมชนนำอยู่ ส่งการพัฒนาที่ยั่งยืน
21. ขุนน่าน/เฉลิมพระเกียรติ	โครงการครอบครัวสุขใจ ห่วงไกลสารพิษ ชีวปลอดภัย
22. ชุมชนบ้านคอง ต.แม่จริม/ อำเภอแม่จริม	โครงการลดการใช้สารเคมีในเกษตรกรรมชุมชนบ้านคอง ตำบลแม่จริม อำเภอ แม่จริม

เลขหมู่

เลขทะเบียน 014363

วัน, เดือน, ปี 2๙ ม.ค. 53

รายงานผลการดำเนินงาน
โครงการปลูกข้าวด้วยเกษตรอินทรีย์ (นาปลอดสารพิษ)

โดย

ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

ได้รับการสนับสนุนโดย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ธันวาคม 2550

**สรุปผลการดำเนินโครงการปลูกข้าวด้วยเกษตรอินทรีย์(นาปลอดสารพิษ)
ตำบลไหล่น่าน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดน่าน**

คณะทำงาน

1. กลุ่มทำนาปลอดสารพิษบ้านบุญเรือง ตำบลไหล่น่าน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดน่าน
ผู้เข้าร่วม โครงการ เกษตรกร จำนวน 17 ราย พื้นที่ 46 ไร่

ภาคร่วม

1. สถานีอนามัยตำบลไหล่น่าน
2. องค์การบริหารส่วนตำบลไหล่น่าน

ระยะเวลาการดำเนินงาน พ.ศ. 2546-2550

มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวแบบอินทรีย์ ช่วยลดต้นทุนการผลิตและส่งเสริมให้เกษตรกรมีสุขภาพแข็งแรง

ผลผลิตของโครงการ

หลังจากที่กลุ่มทำนาปลอดสารพิษได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลา 5 ปี ได้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งเรียนรู้ในกลุ่มทำนาปลอดสารพิษด้วยกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภายนอกพื้นที่ พอสรุปได้ดังนี้

วันที่ 11 พฤศจิกายน 2550 ศูนย์การเรียนรู้ใช้ไก่ ตำบลเมืองจัง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดน่าน นำทีมโดย นายสำรวย ผัดผล ประธานมูลนิธิชัยพัฒนาและคณะ ได้ทำการออกสำรวจและเก็บข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตระหว่างการทำนาปลอดสารพิษแบบการใช้เกษตรอินทรีย์กับการทำนาแบบใช้สารเคมี และเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตระหว่างพันธุ์ข้าว ก.ข.6 กับพันธุ์ข้าวพื้นเมืองของจังหวัดน่าน (พันธุ์อินทวน : ชื่อพื้นเมือง) โดยทำการสุ่มเก็บตัวอย่าง อย่างละ 5 รวง นำมานับเมล็ด เพื่อเปรียบเทียบกัน ซึ่งผลของการเปรียบเทียบสรุปข้อมูลได้ดังตาราง ดังนี้

ตารางเปรียบเทียบผลผลิตข้าวจากการทำนาปลอดสารพิษกับการทำนาแบบสารเคมีและผลผลิตข้าวพันธุ์ ก.ข.6 กับข้าวพันธุ์พื้นเมือง(พันธุ์อินหวน)

รูปแบบการทำนา	ชื่อพันธุ์	รวงที่ 1 เมล็ด	รวงที่ 2 เมล็ด	รวงที่ 3 เมล็ด	รวงที่ 4 เมล็ด	รวงที่ 5 เมล็ด	ค่าเฉลี่ย/ รวง
นาปลอดสารพิษ	อินหวน	191	218	253	219	247	225.6
	กข.6 (บุญเรือง)	208	221	242	183	251	221
นาสารเคมี	กข.6	141	128	142	188	209	161.6

จากตารางพบว่า พันธุ์ข้าวอินหวนให้จำนวนเมล็ดต่อรวงมากที่สุด เฉลี่ย 225.6 ต่อรวง เมื่อเปรียบเทียบข้าวพันธุ์อินหวน กับพันธุ์ข้าว กข.6 ในการปลูกแบบการใช้สารอินทรีย์ พันธุ์ข้าวอินหวนมีจำนวนเมล็ดมากกว่าพันธุ์ กข.6 (ค่าเฉลี่ย 4เมล็ด/รวง) แต่เมื่อเปรียบเทียบกับพันธุ์ กข.6 ซึ่งปลูกแบบใช้สารเคมี พบว่าพันธุ์อินหวน มีจำนวนเมล็ดสูงกว่า(ค่าเฉลี่ย 64 เมล็ด/รวง)

ผลการข้อมูลดังกล่าวทำให้สมาชิกกลุ่มทำนาปลอดสารพิษบ้านบุญเรืองเกิดความยินดีและภูมิใจเป็นอย่างยิ่งกับผลผลิตที่ได้รับ และมีความสนใจในการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์พื้นเมืองมาทำการเพาะปลูกในพื้นที่นาของตนเองต่อไป

1 ธันวาคม 2550 ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การขยายพันธุ์ข้าวกับศูนย์วิจัย ไร่ ตำบลเมืองจันท์ อำเภอกุยบุรี จังหวัดน่าน โดยมีเครือข่ายพัฒนาชุมชนนำอยู่ของตำบลโหล่น่าน ตำบลซึ่งเข้าร่วม

4 ธันวาคม 2550 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ ได้ประสานงานกับประธานกลุ่มทำนาปลอดสารพิษ(นายศรีนุ่น คำสีแก้ว) ออกรายการวิทยุเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์การทำงาน การจัดตั้งกลุ่มฯ (เวลาประมาณ 20 นาที)

โครงการฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มน้ำน่าน(พิธีบวงสรวงชุมชนถวายเป็นพระราชกุศลเนื่องในวโรกาส 80 พรรษา)

คณะทำงาน คือ แกนนำชุมชนบ้านโหล่น่าน หมู่ที่ 1 บ้านโหล่น่านเหนือ หมู่ที่ 8

ระยะเวลาดำเนินงาน 10 ธันวาคม 2550

งบประมาณ จากยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข จำนวนเงิน 8000 บาท

ความเป็นมาของโครงการ

จากการที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชเสาวนีย์ถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าและแม่น้ำของแต่ละพื้นที่ บ้านไหล่น่านทั้ง 2 หมู่ ซึ่งมีทรัพยากรของชุมชนที่สำคัญคือ ป่าชุมชนของทั้งสองหมู่บ้าน ได้มีแนวคิดที่จะทำการบวชป่าชุมชนขึ้นเพื่อเป็นการสนองพระราชเสาวนีย์และเพื่อเป็นการถวายเป็นพระราชกุศลเนื่องในวโรกาส 80 พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วัตถุประสงค์

1. เพื่ออนุรักษ์ป่าชุมชนของหมู่บ้าน
2. สนองพระราชเสาวนีย์และเพื่อเป็นการถวายเป็นพระราชกุศลเนื่องในวโรกาส 80 พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ผลการดำเนินงาน

ได้จัดทำโครงการขึ้นเพื่อใช้งบประมาณจากยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขของทั้ง 2 หมู่บ้าน จำนวน 8000 บาท และได้ดำเนินการบวชป่าชุมชนจำนวน 40 ไร่ โดยดำเนินการในวันที่ 10 ธันวาคม 2550 มีนายพงษ์สวัสดิ์ ปัญญาอินทร์ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่านเป็นประธานในพิธี

ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข ไม่มี

โครงการ โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ภาคร่วม 1. ยุทธศาสตร์อยู่ดี มีสุข(โครงการเสริมธุรกิจพอเพียง)

2. สถานีอนามัยไหล่น่าน
3. เครือข่ายจุฬา-น่าน

สืบเนื่องจากการสรุปผลการดำเนินการครั้งที่แล้ว ผู้รับผิดชอบ โครงการซึ่งเป็นวิทยากรชุมชนได้ดำเนินการต่อยอดกิจกรรม โดยการจัดการอบรมบรรยายและสาธิตการทำน้ำหมักชีวภาพ, น้ำยาสะหมสสูตร EM, น้ำยาอเนกประสงค์ (สูตรชีวภาพ สำหรับล้างจาน ล้างพื้นห้องน้ำ พื้นบ้าน พื้นครัว ล้างมือ), น้ำยาอเนกประสงค์เปลือกส้ม โอ, ปุ๋ยหมักน้ำ, ปุ๋ยหมักแห้ง ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1. มุ่งเน้นการเจาะกลุ่มเป้าหมายกลุ่มย่อยเป็นรายละแวก และครัวเรือน ในปัจจุบัน ทำเป้าหมายได้ 87 ครัวเรือน

2. ขยายผลไปโรงเรียนบ้านไหล่น่าน โรงเรียนวัดท่าข้าม

3. ขยายผลไปวัดไหล่น่าน

ปัญหา

ยังมีครัวเรือนที่ไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรม เช่น ไม่มีเวลา ไม่สะดวก ผลผลิตไม่ตรงกับความต้องการใช้ เช่น กลิ่น สี เป็นต้น

สรุปบทเรียนของความสำเร็จตลอดระยะเวลาของการดำเนินงานโครงการของชุมชน สรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1. มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องภายในพื้นที่ โดยใช้การสื่อสารแนวราบภายในชุมชน จนก่อให้เกิดการทำงานสอดคล้องประสานเป็นหนึ่งเดียวในชุมชน
2. มีการเสริมสร้างศักยภาพของแกนนำชุมชน จนสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดกระบวนการประสบการณ์ในการทำงาน ในแต่ละเรื่องที่ตนเองมีความถนัด เกิดความภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเองจนมีความพร้อมและตั้งใจในการทำงานจนประสบผลสำเร็จ
3. มีศูนย์กลางในการติดต่อประสานงาน ในที่นี้คือ สถานีอนามัยไหล่น่าน มีการสรุปผลการดำเนินงานและคืนข้อมูลสู่ชุมชนเป็นระยะๆ พร้อมทั้งวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหานั้นๆ
4. มีเวทีเรียนรู้ มีการขยายเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง โดยการสนับสนุนกันภายในกลุ่มเองและเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง และองค์กรท้องถิ่นได้บรรจุเข้าในแผนการพัฒนาท้องถิ่น
5. มีการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาชุมชนนำอยู่สู่นโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น ทั้งเรื่องของการลด ละ เลิกการใช้สารเคมี การเฝ้าระวังคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม(ป่าชุมชน,แม่น้ำ)
6. เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ในชุมชนที่เกิดจากการทำงาน เช่น การผลิตผลิตภัณฑ์ในชีวิตประจำวันขึ้นใช้เอง การคัดเลือกพันธุ์ใช้เอง เป็นต้น

รายงานผลการดำเนินงาน
ภายใต้โครงการ
การพัฒนารูปแบบการใช้ศักยภาพของท้องถิ่นในโครงการชุมชนน่าอยู่
จังหวัดน่าน เพื่อการจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์ความหลากหลาย
ทางชีวภาพ ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โดย
คำบลีสัน อําเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

ได้รับการสนับสนุนโดย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ธันวาคม 2550

สรุปรายงานผลการดำเนินงาน

ปีงบประมาณ 2548 - 2550

ภายใต้โครงการ

การพัฒนารูปแบบการใช้ศักยภาพของท้องถิ่นในโครงการชุมชนน่าอยู่ จังหวัดน่าน
เพื่อการจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

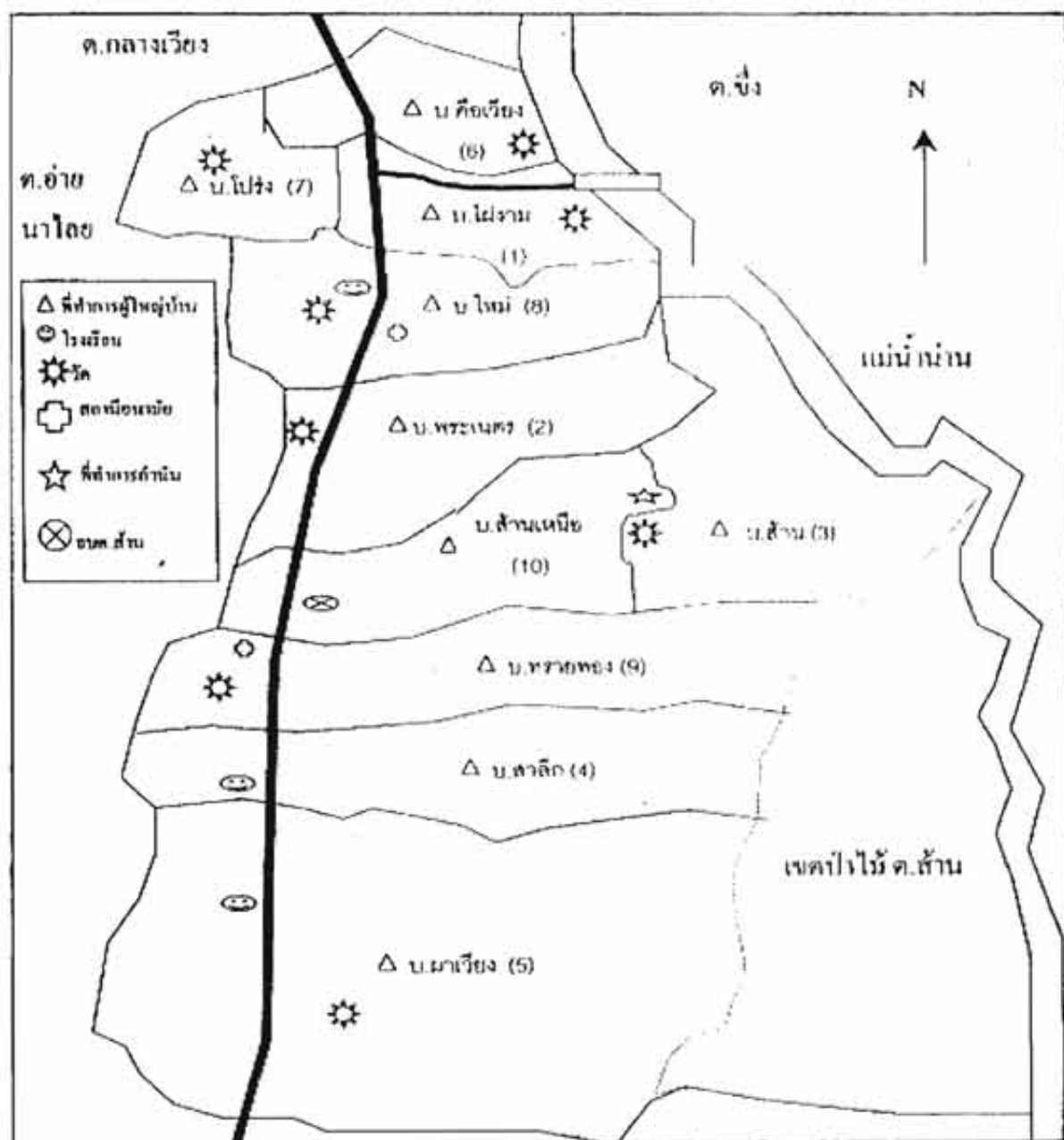

พื้นที่ดำเนินงาน

ตำบลส้าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของ ตำบลสัน

แผนที่ตั้งตำบลสัน

ข้อมูลทั่วไปของ ตำบลล้าน

(1) ที่ตั้ง

ตำบลล้านอยู่ห่างจากอำเภอเวียงสาไปทางทิศใต้ ตามทางหลวงแผ่นดินสายสา-น่าน้อย ประมาณ 12 กิโลเมตร และตั้งอยู่ห่างจากจังหวัดน่านไปทางทิศใต้ ตามทางหลวงแผ่นดินสายแพร่-น่าน ประมาณ 28 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับเขตตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา
ทิศใต้	ติดต่อกับเขตตำบลศรีชะเกษ อำเภอเมืองน่าน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับเขตตำบลขี้เหล็ก อำเภอเวียงสา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับเขตตำบลอำมาโลย อำเภอเวียงสา

(2) เนื้อที่

ตำบลล้านมีเนื้อที่ประมาณ 81,250 ไร่ หรือประมาณ 130 ตารางกิโลเมตร

(3) ภูมิประเทศและภูมิอากาศ

พื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นภูเขา มีที่ราบลุ่มเป็นจำนวนน้อย ที่ราบลุ่มแม่น้ำน่าน และที่ราบลุ่มหุบเขา โดยแบ่งเป็นพื้นที่ทำนา ทำสวน ทำไร่ เป็นบางส่วน

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 36.7 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรวม 1,237.3 มิลลิเมตร/ปี มีปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยสูงสุดในเดือนสิงหาคม 257.2 มิลลิเมตร มีฝนตกเฉลี่ย 121.7 มิลลิเมตร/วัน/ปี

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม อุณหภูมิเฉลี่ย 13.8 องศาเซลเซียส

(4) เขตการปกครอง

ตำบลล้านแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน โดยมีจำนวนหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเต็มทั้ง 10 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านไผ่งาม	หมู่ที่ 6 บ้านคือเวียง
หมู่ที่ 2 บ้านพระเนตร	หมู่ที่ 7 บ้านโป่ง
หมู่ที่ 3 บ้านसान	หมู่ที่ 8 บ้านใหม่
หมู่ที่ 4 บ้านสาสิก	หมู่ที่ 9 บ้านทรายทอง
หมู่ที่ 5 บ้านผาเวียง	หมู่ที่ 10 บ้านसानเหนือ

(5) สภาพทางเศรษฐกิจ

5.1 อาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยทำไร่ข้าวโพด ถั่วลิสง ถั่วเหลือง งาม กระเทียม อาชีพทำสวน ได้แก่ ลำไย มะขาม ซึ่งมีพื้นที่ที่เหมาะสมในการเพาะปลูก พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลและทำ รายได้ดี คือ ข้าวโพด รองลงมาได้แก่ ข้าวและลำไย และพืชเศรษฐกิจใหม่ที่ปลูกทดแทน คือยางพารา พื้นที่ทำ การเกษตรโดยประมาณ 7,755 ไร่ อาชีพอื่น ๆ รองลงมาได้แก่ รับจ้างทั่วไป รับราชการ และค้าขาย

5.2 หน่วยธุรกิจในเขตตำบล

- ปั้มน้ำมันและก๊าซ	1	แห่ง
- โรงงานอุตสาหกรรม	5	แห่ง
- โรงสีข้าว	21	แห่ง
- ร้านค้า	71	แห่ง
- ร้านซ่อมรถ	9	แห่ง
- ร้านซ่อมเครื่องจักรกลทางการเกษตร	2	แห่ง
- ร้านรับซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า	1	แห่ง

(6) สภาพทางสังคม

6.1 การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง
  1. โรงเรียนชุมชนบ้านใหม่ (ขยายโอกาส) ตั้งอยู่ที่ บ้านใหม่ หมู่ที่ 8
  2. โรงเรียนบ้านสาติก ตั้งอยู่ที่ บ้านสาติก หมู่ที่ 4
  3. โรงเรียนบ้านผาเวียง ตั้งอยู่ที่ บ้านผาเวียง หมู่ที่ 5
- โรงเรียนอาชีวศึกษา - แห่ง
- โรงเรียน/สถาบันชั้นสูง - แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4 แห่ง
  1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านไผ่งาม ตั้งอยู่ที่ บ้านไผ่งาม หมู่ที่ 1
  2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านसान ตั้งอยู่ที่ บ้านसान หมู่ที่ 3
  3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสาติก ตั้งอยู่ที่ บ้านสาติก หมู่ที่ 4
  4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาเวียง ตั้งอยู่ที่ บ้านผาเวียง หมู่ที่ 5
- ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 10 แห่ง

6.2 สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- วัด/สำนักสงฆ์ 8 แห่ง
  1. วัดไผ่งาม (หมู่ที่ 1)
  2. วัดพระเนตร (หมู่ที่ 2)
  3. วัดนาसान (หมู่ที่ 3)
  4. วัดทรายมูล (หมู่ที่ 4)
  5. วัดผาเวียง (หมู่ที่ 5)
  6. วัดคือเวียง (หมู่ที่ 6)
  7. วัดโปรง (หมู่ที่ 7)
  8. วัดทองใหม่ (หมู่ที่ 8)
- มัสยิด - แห่ง
- ศาลเจ้า - แห่ง
- โบสถ์ 1 แห่ง (ตั้งอยู่ที่บ้านคือเวียง หมู่ที่ 6)

6.3 สาธารณสุข

- โรงพยาบาล - แห่ง
- สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน 2 แห่ง
  1. สถานีอนามัยตำบลบ้าน ตั้งอยู่ที่ บ้านใหม่ หมู่ที่ 8 พื้นที่บริการ หมู่ที่ 1,2,3,6,7,8,10
  2. สถานีอนามัยบ้านทรายทอง ตั้งอยู่ที่ บ้านทรายทอง หมู่ที่ 9 พื้นที่บริการ หมู่ที่ 4,5,9 และบ้านม่วงนึ่ง หมู่ที่ 9 ซึ่งเป็นเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลอำนาโหลย
- ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน(ศสมช.) 10 แห่ง
- สถานพยาบาลเอกชน - แห่ง
- ร้านขายยาแผนปัจจุบัน - แห่ง
- อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ 100

6.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- สถานีตำรวจ - แห่ง
- สถานีดับเพลิง - แห่ง
- คู่มือสายตรวจประจำตำบล 2 แห่ง
  - แห่งที่ 1 ตั้งอยู่ที่บ้านผาเวียง หมู่ที่ 5
  - แห่งที่ 2 ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งอาคารสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบ้าน

(7) การบริการพื้นฐาน

7.1 การคมนาคม

การคมนาคมในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้านสะดวก โดยรวมส่วนใหญ่เป็นถนนคอนกรีต ถนนเข้าพื้นที่การเกษตรเป็นถนนลูกรัง มีถนนลาดยาง 1 สาย เชื่อมระหว่างอำเภอเวียงสา - อำเภอนาน้อย (ถนนสา-นาน้อย) และมีถนนลาดยางเชื่อม ตำบลส้าน - ตำบลกลางเวียง

7.2 การไฟฟ้า

มีไฟฟ้าเข้าถึงทุกหมู่บ้าน และมีไฟฟ้าใช้ครบทุกหลังคาเรือน

7.3 การโทรคมนาคม

มีโทรศัพท์พื้นฐานเข้าหมู่บ้าน หมู่ที่ 1,2,3,5,6,7,9,10 และมีโทรศัพท์สาธารณะเข้าถึงทุกหมู่บ้าน จำนวนทั้งหมด 18 เครื่อง

7.4 แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำน้ำ, ลำห้วย	4	สาย
- บึง, หนอง, และอื่นๆ	16	แห่ง

7.5 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ฝาย	6	แห่ง
- บ่อน้ำดิน	519	แห่ง
- บ่อโยก	1	แห่ง
- อ่างเก็บน้ำ	1	แห่ง
- อื่น ๆ (บ่อบาดาล)	26	แห่ง
- ฝายชะลอน้ำ	2	แห่ง

(8) ข้อมูลอื่นๆ

8.1 ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

เนื่องจากพื้นที่ของตำบลส้านส่วนใหญ่เป็นภูเขา ทำให้มีทรัพยากรป่าไม้และแม่น้ำไหลผ่านตลอดสาย มีแร่หินปูน ป่าสงวนแห่งชาติ (ป่าสาสิก)

8.2 ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

(1) การรวมกลุ่มของประชาชน

แยกประเภทกลุ่ม - กลุ่มอาชีพ/กลุ่มทอผ้า/กลุ่มเลี้ยงไก่/กลุ่มถั่วเหลือง/กลุ่มโค-กระบือ/
กลุ่มกระเทียม

- กลุ่มออมทรัพย์/กลุ่มสัจจะ/กลุ่มกองทุนพัฒนาในหมู่บ้าน
- กลุ่มบัตรสุขภาพ/กลุ่มกองทุน/ศสมช./กองทุนผู้ใช้น้ำ
- กองทุนบัตรประกันสุขภาพ/กลุ่มเยาวชน/กลุ่มผู้สูงอายุ
- กลุ่มออมทรัพย์ลูกค้า ธกส.
- กองทุนหมู่บ้าน หมู่ละ 1,000,000 บาท
- กองทุนเศรษฐกิจชุมชน หมู่ละ 100,000 บาท

รายการ	สมาชิก	เงินทุน (บาท)
กองทุนหมู่บ้าน	1,288	10,555,774
โครงการ กข.คจ.	604	1,541,199
กลุ่มออมทรัพย์	1,020	1,553,706
กลุ่มทอผ้า	361	213,900
กลุ่มเกษตรทำสวนส้ม	421	180,140
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	300	120,000
กลุ่มสตรีแม่บ้าน	1,419	362,000
กลุ่มถั่วเหลือง	85	57,000
กลุ่มเลี้ยงโค-กระบือ	50	65,940
กลุ่มเลี้ยงไก่	65	31,200
กลุ่มเลี้ยงปลา	53	96,000
กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า	18	3,000
กองทุนเศรษฐกิจชุมชน	-	1,000,000

รวมมีเงินทุนไหลเวียนในตำบล : 15,799,859 บาท

(2) จุดเด่นของพื้นที่ (ที่เอื้อต่อการพัฒนาตำบล) มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ การคมนาคมสะดวกสบาย และมีคนในวัยแรงงานค่าจ้างแรงงานในราคาถูก

(3) มีโรงไม้หินอุตสาหกรรมจำนวน 2 โรงไม้

บ้านไผ่งาม

บ้านไผ่งาม หมู่ที่ 1 ตำบลสำน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน มีจำนวนหลังคาเรือน 245 หลังคาเรือน

จำนวนประชากร

จำนวนประชากรทั้งหมด 995 คน แยกเป็น

- ชาย 499 คน
- หญิง 496 คน

ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม 121 ครัวเรือน

- ทำนา 142 ครัวเรือน
  - ทำไร่ ข้าวโพด ถั่ว งา 119 ครัวเรือน
  - ทำสวนผัก ผลไม้ 154 ครัวเรือน
  - ทำการเกษตรของบริษัทเจียไต๋ 14 ครัวเรือน
- (ส่วนใหญ่เกษตรกรจะทำนา ทำไร่ ทำสวน หมุนเวียนกันตลอดทั้งปี)

รายได้ ประชากร เฉลี่ย 37,025 ต่อคน/ปี

การประกอบอาชีพทางการเกษตร

- ใช้ปุ๋ยเคมี 22,350 กิโลกรัม / ปี เป็นเงิน ประมาณ ปีละ 272,500 บาท
- ใช้สารกำจัดศัตรูพืช เป็นเงิน ประมาณ ปีละ 103,000 บาท
- ใช้ยากำจัดวัชพืช เป็นเงิน ประมาณ ปีละ 25,000 บาท

สถานะสุขภาพของประชาชนซึ่งส่วนใหญ่ป่วยด้วยโรค ดังต่อไปนี้

- กระดูกและข้อ ร้อยละ 19.37
- ภาวะอาการที่ไม่สามารถจำแนกโรคได้ ร้อยละ 17.37
- ระบบไหลเวียนเลือด ร้อยละ 14.67
- ทางเดินหายใจ ร้อยละ 13.34
- ดิฉี่และปัสสาวะ ร้อยละ 4.32

หลักการและเหตุผล

ตำบลบ้าน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอำนาจเจริญ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไร่ละ 60 ของ หลังคาเรือน บางส่วนทำการเพาะปลูกพืชของตนเอง บางส่วนเพาะปลูกเพื่อนำเมล็ดพันธุ์ขายให้กับบริษัท เมล็ดพันธุ์โดยทางบริษัทเป็นผู้จัดการเรื่องวิธีการ ปลูก ยาฆ่าแมลง สารฮอร์โมนต่างๆ มีการใช้สารเคมีในการเกษตร สูงมาก และใช้สารฆ่าแมลงสูง ถึง ปีละ 100,000 บาท และใช้สารกำจัดวัชพืชสูง ไม่น้อยกว่ายาฆ่าแมลง ทำให้ ต้นทุนการผลิตสูง เพราะสารเหล่านี้มีราคาแพงอีกทั้งยังเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ และผู้บริโภค เมื่อใช้เป็นระยะเวลา นาน ก่อให้เกิดการตกค้างในพืชผัก ในดิน ทำให้ดินเสื่อมสภาพขาดอินทรีย์วัตถุทำให้สัตว์ แมลง ที่เอื้อประโยชน์คายลง มีสารตกค้างในพืชผักต่างเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค คนที่ใช้สารเคมีเหล่านี้เป็นระยะเวลา นาน มีผลทำให้สุขภาพ อ่อนแอเกิดโรคตามมา

สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์ถูกทำลาย มีมลพิษในชุมชน บางคนมักง่ายใช้สารเคมีในละแวกที่พักอาศัย เช่นยาฆ่าแมลง สารกำจัดวัชพืช ในชุมชนมีการเลี้ยงสัตว์เช่นหมู วัว แต่ไม่มีระบบจัดการที่ดี ไม่มีการกำจัดมูลสัตว์ เหล่านี้หากปล่อยให้ส่งกลิ่นเหม็นรำคาญเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ และแมลงนำโรคหลายชนิดมีวัตถุดิบเหลือใช้และ อินทรีย์วัตถุในท้องถิ่นแต่ไม่ได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ กลับปล่อยให้สะสมเน่าเปื่อยกลายเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจไร้ ประโยชน์

เกษตรกรในชุมชนหลายคนที่ได้รับทราบข่าวสารความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ได้กลับมามีความเข้าใจในชุมชนมีการใช้ สารเคมีในภาคเกษตรมากเกินความจำเป็น ทั้งสารอินทรีย์ที่เคยใช้มาแต่ดั้งเดิม เนื่องจากสารเคมีใช้ง่ายสะดวก แต่ ไม่ได้คำนึงถึงผลเสียในระยะยาว เกษตรกรหลายคน จึงได้นำความรู้ที่ได้มาจัดทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ไว้ใช้ในการ เพาะปลูก มีการปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อไว้ใช้บริโภค และขายเป็นรายได้บางส่วนตลอดถึงมีแนวคิดจัดการ เลี้ยงหมู เพื่อนำมูลที่ได้เป็นวัตถุดิบในการทำปุ๋ย และรณรงค์ลดการใช้สารเคมีฆ่าแมลงและแนะนำวิธีการใช้ สารเคมีการเกษตรอย่างปลอดภัยโดยการเผยแพร่ความรู้ และทำเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นในชุมชน และยังสามารถลด ต้นทุนการผลิตได้ด้วย

ดังนั้น โครงการนี้จึงเกิดขึ้นมาจากเกษตรกรของบ้านไผ่งาม เพื่อลดการใช้สารเคมีในภาคเกษตร มีพืชผักที่ปลอดภัยบริโภค และมีการจัดการเรื่องการเลี้ยงสัตว์ในชุมชน โดยไม่เกิดความรำคาญกับผู้อื่น ตลอดถึงการเฝ้าระวังภาวะสุขภาพของคนในกลุ่มและในชุมชน ไม่ให้เกิดการเจ็บป่วยจากการทำงานจากสารเคมีทาง การเกษตรในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อลดการใช้สารเคมีในการเกษตร และหันมาใช้สารชีวภาพแทน ไร่ละ 60
2. เพื่อลดต้นทุนการผลิต
3. เพื่อจัดระบบสิ่งแวดล้อมในชุมชน ไม่ให้มีสิ่งรำคาญรบกวน

4. เพื่อส่งเสริมสุขภาพของเกษตรกร ลดภาวะของสารพิษตกค้างในร่างกายให้อยู่ในระดับปลอดภัยและปกติ ร้อยละ 80
5. เพื่อส่งเสริมอาชีพของกลุ่ม และมีการประกอบอาชีพที่ปลอดภัยต่อสุขภาพมากขึ้น

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเกษตรกร หมู่ 1-10

ภาคีที่เกี่ยวข้อง

1. ส่วนราชการต่าง ๆ ในพื้นที่
2. ส่วนราชการระดับ อำเภอและจังหวัด
3. บ้าน วัด โรงเรียน

งบประมาณ

- วิทยาลัยการสาธิตความสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(3 ปี)	65,000 บาท
- บริษัทไฟท์เซอร์	17,000 บาท

ท้องถิ่นได้รับประโยชน์เมื่อมีโครงการ

โครงการชุมชนน่าอยู่

- การทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ
- สารขับไล่แมลงและกาวดักจับแมลง
- ผักปลอดสารพิษ
- เลี้ยงหมูหลุม
- การผลิตข้าวกล้อง
- กลุ่มจักสาน
- เลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์
- ผลิตภัณฑ์ลดรายจ่ายในครัวเรือน เช่น น้ำยาซักผ้า น้ำยาปรับผ้านุ่ม น้ำยาล้างจาน แชมพู
- โครงการสร้างนักวิจัยชุมชน (สร้างฝายชะลอน้ำ)
- การออกกฎ ข้อบังคับและมาตรการลดใช้สารเคมีในหมู่บ้าน

สรุปผลการดำเนินงานโครงการพัฒนารูปแบบการประกอบอาชีพเกษตรกรเพื่อความปลอดภัยต่อ สุขภาพ

กิจกรรมที่ 1 การเฝ้าระวังสภาวะสุขภาพ

ผลการดำเนินงาน 1. อบรมกลุ่มเกษตรกร

2 เฝ้าระวังเจาะเลือดตรวจหาสารตกค้างในร่างกายของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยง

จำนวน 288 ราย พบว่า

ผลปกติ 55 ราย ร้อยละ 19.09

ปลอดภัย 112 ราย ร้อยละ 38.89

เสี่ยง 107 ราย ร้อยละ 46.92

ไม่ปลอดภัย 14 ราย ร้อยละ 4.86

3. เกษตรตำบล ตรวจหาสารตกค้างในผักที่วางขายในชุมชน / พืชผักที่เกษตรกรปลูก

4. องค์การบริหารส่วนตำบล มีมาตรการที่ชัดเจนในการควบคุมการใช้สารเคมีในชุมชน
(เป็นกฎข้อบังคับของตำบล)

ปัญหาอุปสรรค

1. เจ้าหน้าที่ไม่มีเวลา ให้กับงานนี้ได้อย่างเต็มที่

2. ขาดความรู้ในเรื่องของการเกษตร

3. ประชาชนขาดความตระหนักในพิษภัยของสารเคมี และภาวะการเจ็บป่วย จากการ
ทำงาน เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่ต้องมีการแข่งขัน ทำให้ต้องเสี่ยงทำ

แนวทางแก้ไข

1. บูรณาการร่วมกับงานอื่น

2. ขอคำแนะนำ และความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่เกษตร

3. ให้ประชาชนได้ศึกษาด้วยตนเอง และประสบการณ์จริง

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมการเลี้ยงหมูหลุม

ผลการดำเนินงาน 1. ชุมชนดำเนินการต่อเนื่องและขยายผลกลุ่มการเลี้ยงหมูหลุมให้มากขึ้น

เพื่อลดมลภาวะเรื่องกลิ่น

ปัญหาอุปสรรค

1. สมาชิกกลุ่ม ขาดความรู้ และประสบการณ์

2. ผู้ที่เลี้ยงหมูอยู่ก่อนแล้ว ยังไม่ยอมรับวิธีการ

3. ขาดทุน เนื่องจากหมูราคาตก

ข้อเสนอแนะ

1. ให้ปรึกษากับเจ้าหน้าที่เกษตร

2. ทดลองทำให้เห็นผลก่อน โดยอาจจะมีการสร้างโรงเรือนลาติต

กิจกรรมที่ 3 การเลี้ยงปลาในครัวเรือน

ผลการดำเนินงาน

1. กลุ่มผักปลอดสารพิษ หมู่ 1 และ หมู่ 8 ขอสนับสนุนงบประมาณ ไปหมู่ละ 2,500 บาท

ปัญหาอุปสรรค

1. ผ้าพลาสติกที่ใช้ไม่มีคุณภาพ เนื่องจากท้องตลาดไม่มีผ้าพลาสติกกรองบ่อที่ได้มาตรฐานจำหน่าย

แนวทางแก้ไข

- สร้างโดย การเทด้วยคอนกรีต

กิจกรรมที่ 4 การผลิตข้าวกล้อง

ผลการดำเนินงาน

1. กลุ่มได้จัดทำโครงการเสนอของบฯจากงบยุติมีสุข นำมาซื้อเครื่องกะเทาะเปลือก
2. ศึกษาดูงานขั้นตอนการผลิต ที่อำเภอนาหมื่น

ปัญหา อุปสรรค - วัตถุดิบที่ไม่เพียงพอ

แนวทางแก้ไข - ส่งเสริมการทำนาข้าวปลอดสารเคมี

กิจกรรมที่ 5 การกำจัดหอยเชอรี่

ผลการดำเนินงาน ไม่ได้ดำเนินการ

ปัญหาอุปสรรค งบประมาณ มาล่าช้า ไม่มีหอย หรือเก็บได้ยาก

แนวทางแก้ไข เก็บเงินไว้ในปีต่อไป หรือ ทำในฤดูทำนาปรัง หรือ นำไปทำโครงการอื่น

กิจกรรมที่ 6 การปลูกผักปลอดสารพิษ

ผลการดำเนินงาน - ปลูกผัก ในกลุ่ม 2 หมู่บ้าน โดยการแบ่งพื้นที่กันปลูก

ผักที่ปลูกได้แก่ พริก มะเขือ ถั่วฝักยาว คะน้า กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก สลัด ผักกาด
ต้นหอม ผักชี ผักบุ้ง ฯลฯ และปลูกพืชสมุนไพรเช่นตะไคร้หอม ฟักทะลายโจร สะเดา
และอื่นๆ เพื่อไว้ใช้เป็นวัตถุดิบขับไล่แมลง

- มีผักไว้กินเอง / ส่วนหนึ่งแบ่งขายตามตลาด และในหมู่บ้าน
- ขยายการดำเนินงานไปสู่ประชาชนทุกครัวเรือน โดยกำหนดไว้ในเกณฑ์โครงการ
สำนัมาอยู่และสังคมยุติมีสุข (ปี 2550 มีการประกวดบ้านตัวอย่าง,หมู่บ้านน่าอยู่
และการระดมความคิด)

ใช้งบประมาณจาก สถานีอนามัยตำบล

- ปัญหาอุปสรรค**
1. มีแมลงรบกวน เนื่องจากไม่ได้ใช้สารเคมี (ใช้กาวตักแมลง และสารชีวภาพขับไล่แมลง)
  2. การใช้สารชีวภาพขับไล่แมลงต้องใช้บ่อย เกษตรกรไม่มีเวลาพอเพียงเนื่องจากต้องทำงานอย่างอื่นด้วย
  3. พื้นที่เพาะปลูกไม่พอ กับความต้องการของสมาชิก
- แนวทางแก้ไข**
1. ต้องใช้วิธีการพ่นสารชีวภาพขับไล่แมลงให้ บ่อยครั้งขึ้น
  2. ปลูกในพื้นที่อื่น โดยใช้วิธีการเดียวกัน
- ข้อเสนอแนะ** ถ้าปลูกน้อยในครัวเรือนอาจใช้วิธีการกางมุ้งโดยใช้ตาข่ายพลาสติกก็อาจจะกันแมลงได้

กิจกรรมที่ 7. โครงการทำปุ๋ยหมัก

- ผลการดำเนินการ**
1. ผลิตปุ๋ยหมักจากเศษพืชผักฟางหญ้าแห้ง มูลสัตว์ แกลบ แกลบเผาเพื่อใช้เอง และจำหน่ายบางส่วน
  2. ผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ เพื่อใช้ลดพืชผักต่างๆ และใช้ในการกำจัดกลิ่นโดยใช้จุลินทรีย์ EM เป็นตัวกำหนด
  3. หมู่บ้านมีการไถกลบตอซังข้าวแทนการเผาเพื่อปลูกถั่วเหลืองโดยใช้สารน้ำชีวภาพเป็นตัวช่วยย่อยสลาย โดยสำนักงานพัฒนาที่ดิน และเกษตรกรเป็นผู้สนับสนุน

ปัญหาอุปสรรค 1. วัตถุดิบในท้องถิ่นไม่เพียงพอ เช่น มูลสัตว์ แกลบ

- แนวทางแก้ไข**
1. ให้สมาชิก เพิ่มการผลิตวัตถุดิบในการทำปุ๋ย เช่นการเลี้ยงสัตว์ เช่นหมู วัว หรือชักรวน ผู้ที่เลี้ยงสัตว์ เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มด้วย
  2. การแยกเศษขยะ ตามโครงการล้านนาอยู่ของ อบต. ล้าน น้าชะยะอิทรีย์มาทำปุ๋ยทุกครัวเรือน

กิจกรรมที่ 8 การใช้มาตรการสังคม

ผลการดำเนินงาน

มีกฎ/ข้อบังคับของ อบต. ห้ามใช้ยาฆ่าวัชพืช/ยาฆ่าแมลงในชุมชน ฝ่าฝืนมีโทษปรับ ขึ้นค่า 1000บาท /ครั้ง นับว่าเป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งในการจำกัดการใช้สารเคมีทางการเกษตรซึ่งมีผลต่อสุขภาพโดยรวม และหลายหมู่บ้านมีการดำเนินการอย่างเด็ดขาดด้วย

ปัญหาอุปสรรค

ผู้นำบางหมู่แจ้งให้ชุมชนทราบไม่ทั่วถึงขาดการประชาสัมพันธ์

แนวทางแก้ไข

- มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบโดยทั่วถึง

กิจกรรมที่ 9 การสร้างนักวิจัยชุมชน (สร้างฝ่ายชะลอน้ำ)

ใช้งบในส่วนของบริษัทไฟท์เซอร์ 17,000 บาท

ผลการดำเนินงาน

1. จัดประชุมสมาชิกผู้เกี่ยวข้อง ในการสร้างฝ่ายชะลอน้ำบริเวณหัวร่องเป่า หมู่ 2 หมู่ 10
2. จัดศึกษาดูงานที่ตำบลสะเนียง อ.เมือง จ.น่าน
3. จัดสร้างโดยแรงงานในชุมชน หมู่ 2 หมู่ 10 โดยใช้ยางรถยนต์ และกระสอบทรายเป็นวัสดุในการจัดทำ ผลคือใช้ไม่ได้
4. เปลี่ยนวิธีการ โดยใช้ไม้ไผ่มาทำหลักคล้ายตอม่อ และใช้ดิน ทราย มาถมเป็นแนวคันกันน้ำจนสามารถเก็บกักน้ำได้

ปัญหาอุปสรรค ประชาชนยังขาดประสบการณ์ในการจัดทำ ความแข็งแรง ทนทานค่อนข้างน้อยอาจไม่เพียงพอ ต้องรอดูในฤดูฝนในปีต่อไป

ประโยชน์ มีน้ำหล่อเลี้ยง เกิดระบบนิเวศที่ดี ตามริมหัวร่องเป่า ที่เคยแห้งแล้งในฤดูแล้ง

.....

โครงการที่ต่อเนื่องจากผลของโครงการพัฒนารูปแบบการใช้ศักยภาพของท้องถิ่นในชุมชนนำอยู่

1. โครงการกำจัดขยะ

ผลการดำเนินงาน

อบต.ลำาน ได้จัดทำประชาคมการค้นหาปัญหาของชุมชน เพื่อนำไปสู่โครงการการแก้ปัญหา และจัดทำงบประมาณของอบต. ปัญหาอันดับที่ 1 คือการกำจัดขยะ ประชาชนต้องการให้ อบต.กำจัดขยะ โดยมีรถจัดเก็บ และหาที่ทิ้งขยะ เมื่อพิจารณาแล้ว อบต.สามารถจัดซื้อรถเก็บได้ แต่ ไม่มีที่ทิ้งขยะ ทางคณะทำงานด้านขยะของอบต. จึงได้จัดทำ โครงการศึกษาวิธีการกำจัด โดยให้ครัวเรือนเป็นผู้จัดการขยะด้วยตนเอง จึงก่อให้เกิดการแยกขยะ เป็นประเภท ได้แก่

- ขยะที่รีไซเคิล เช่น พลาสติก ขวดแก้ว กระดาษ กระจก โลหะต่างๆ แยกเก็บขายwfh
- ขยะอินทรีย์ เช่นเศษใบไม้ พืชผัก เศษอาหาร วัชพืช หมักทำปุ๋ย ในบ่อซีเมนต์(ม.1 บ้านไผ่งามนำร่อง โดยใช้งบประมาณ สังคมอยู่ดีมีสุข)
- ขยะพิษ เช่น กระจกฉลุสารเคมีต่างๆ ทำลายโดยการฝังลึก ไม่ต่ำกว่า 1 เมตร
- เศษไม้ หรือ กากจากการเกษตร เช่น ช้างข้าวโพด ฯลฯ ทำเป็นเชื้อเพลิงในครัวเรือน

ปัญหาอุปสรรค

1. ประชาชน หลายหมู่บ้านยังไม่เข้าใจวิธีการกำจัดขยะตามโครงการนี้
2. พฤติกรรมที่เคยทำยังแก้ไขได้ยาก

แนวทางแก้ไข

1. มีการจัดทำในครัวเรือนตัวอย่างในแต่ละ คุ่มบ้าน
2. ต้องมีการทำโครงการต่อเนื่อง ชัดเจน
3. อบรมให้ความรู้กับประชาชนทุกครัวเรือน

2.โครงการ สำนาน่าอยู่ สังคมอยู่ดีมีสุข

ความเป็นมา

สถานีอนามัยตำบลสำน - สถานีอนามัยบ้านทรายทอง ร่วมกับ อบต.สำน ได้จัดทำโครงการสำน่าน่าอยู่และสังคมอยู่ดีมีสุข เพื่อรวมกิจกรรมการแก้ไขปัญหาล้ำเอียง และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ปลุกกระแสการพัฒนาชุมชนของประชาชน โดยการใช้กิจกรรมการประกวดมาเป็นตัวกำหนด โดยกำหนดเกณฑ์การประกวดในหลากหลายกิจกรรม ให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ โดยเฉพาะผลที่ตกแก่ชุมชน นับเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง โดยใช้แหล่งงบประมาณจาก อบต.สำน และสถานีอนามัยตำบลสำน, สถานีอนามัยบ้านทรายทอง

ผลการดำเนินงาน

- 1.ทุกหมู่บ้าน เกิดการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ในครัวเรือน ในชุมชน และที่สาธารณะต่างๆ
- 2.เกิดความสามัคคีในชุมชน
- 3.ประชาชนได้รับความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพ ตลอดจนถึงด้านสุขภาพิบาล และควบคุมโรคจากการอบรม/ประชาคม ก่อนดำเนินกิจกรรมการประกวด
- 4.การตื่นตัวของกลุ่มต่างๆในชุมชน

ปัญหาอุปสรรค

- 1.ระยะเวลาดำเนินโครงการน้อย เนื่องจากข้อจำกัดในการจ่ายเงินงบประมาณ
- 2.เกณฑ์บางอย่างไม่รัดกุม

แนวทางแก้ไข

- 1.ดำเนินการต่อเนื่อง ในปี 2551 โดยดำเนินการตั้งแต่ต้นปี เพื่อให้ประชาชนได้มีเวลา มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และเพื่อผลในการประเมินผล
2. พิจารณาเกณฑ์ที่มีอยู่ให้ตรงประเด็นมากขึ้น

ภาพกิจกรรม

กลุ่มปฎิบัติอินทรีย์ชีวภาพ

การผลิตสารขับไล่แมลงและกาวดักจับแมลง

กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ

เลี้ยงหมูหลุม

ภาพกิจกรรม

การผลิตข้าวกล้อง

การผลิตแบบดั้งเดิม (ตำข้าว)

กลุ่มจักสาน

เลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์

การตรวจหาสารพิษตกค้างในพืชผัก

ภาพกิจกรรม

ผลิตภัณฑ์ลดรายจ่ายในครัวเรือน
(น้ำยาปรับผ้านุ่ม น้ำยาซักแห้ง น้ำยาล้างจาน แชมพู)

เวทีประชาคม เพื่อระดมความคิดในการออกมาตรการลดใช้สารเคมีในหมู่บ้าน

โครงการสร้างนักวิจัยชุมชน จัดสร้างฝายชะลอน้ำ

จัดตั้งศูนย์ประสานงานผู้ประสบภัยพิบัติตำบลสัน

การออกกฎระเบียบ ข้อบังคับและมาตรการลดใช้สารเคมีในหมู่บ้าน

- รณรงค์ลดการใช้สารเคมีและส่งเสริมการใช้สารชีวภาพ
- หากหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีไม่ได้ควรปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด
- ภาชนะบรรจุสารเคมีห้ามทิ้งลงแม่น้ำให้ฝังลึกประมาณ 1 เมตร
- ห้ามใช้ยามาวัชพืชในชุมชนโดยเด็ดขาด
- ห้ามเผาขยะในเวลาากลางคืน
- การเลี้ยงสัตว์จำนวนมากต้องอยู่ห่างจากชุมชน ประมาณ 1 กิโลเมตร
- ห้ามทิ้งขยะในที่สาธารณะ
- ห้ามเผาถ่านใกล้บ้าน

กองทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติตำบล

วัตถุประสงค์กองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

- เพื่อฟื้นฟูอาชีพและช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

การบริหารจัดการกองทุน

1. ให้ผู้ประสบภัยพิบัติกู้ยืมได้ในระยะเวลา 6 เดือน เมื่อครบกำหนดให้นำส่งกองทุน
2. กองทุนจัดตั้ง 165,000 บาท แบ่งได้ดังนี้
  - 2.1 กองทุนระดับตำบล จำนวน 100,000 บาท
    - กู้ยืมได้ไม่เกิน รายละ 3,000 บาท
    - กู้อัตราร้อยละ 6 บาท/ปี
    - กิจกรรมที่ขอกู้ยืมจะต้องเป็นการสนับสนุนอาชีพไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม และไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน
  - 2.2 กองทุนสำรองเงินฉุกเฉิน จำนวน 65,000 บาท
    - ใช้ในกรณีบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย เสียหายจากไฟไหม้ น้ำท่วม ลมพายุ
    - การเสียชีวิตอันเนื่องมาจากภัยพิบัติต่าง ๆ ยกเว้น อุบัติเหตุ
    - เป็นการจ่ายขาดให้รายละไม่เกิน 2,000 บาท
    - เป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบล
3. ผลกำไรที่เกิดจากกองทุนทำไปใช้ประโยชน์ เช่น สมทบกองทุน ฯ
4. การกู้ยืมเงินกองทุนให้คณะกรรมการพิจารณาหมุนเวียนไปยังผู้ประสบภัย โดยยึดหลักการกระจายไปสู่ผู้ประสบภัยในชุมชนอย่างทั่วถึง
5. การประชุมของคณะกรรมการกำหนดปีละ 4 ครั้ง หรือมีเหตุฉุกเฉิน หรือเหตุเร่งด่วน ให้ประธานเรียกประชุมได้
6. การพิจารณาเงินกู้ยืมในดุลพินิจของคณะกรรมการกองทุน

หลักเกณฑ์การจ่ายเงินช่วยเหลือของกองทุน

1. ผู้ประสบภัยพิบัติต้องมีภูมิลำเนาในตำบลท่านั้น
2. เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ
3. การพิจารณาวงเงินให้กู้ยืมอยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการ

การพัฒนางานแผน กองทุนโดยชุมชน

1. ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต. อบจ. อำเภอ และ จังหวัด
2. เงินบริจาคจากองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เช่น เงินบริจาคในงานศพเข้าสมทบใน กองทุน ฯ

บทบาทของคณะกรรมการกองทุนผู้ประสบภัยพิบัติ

1. รับแจ้งเหตุภัยพิบัติ
2. รายงานเหตุแก่คณะกรรมการระดับตำบล
3. สอบสวน และกลั่นกรองเหตุภัยพิบัติ
4. หางบประมาณเพิ่มเติมแก่กองทุน
5. พิจารณาช่วยเหลือผู้ประสบภัย
6. ร่วมวางแผนป้องกันภัยพิบัติ

ขั้นตอน และข้อควรปฏิบัติ หากมีเหตุเกิดภัยธรรมชาติ

(เกี่ยวกับพื้นที่การเกษตรเสียหาย)

1. ควรรายงานให้ อบต. และเกษตรตำบลทราบทันที ทางวาจา หรือทางโทรศัพท์ โดยให้ประมาณการความเสียหายเพื่อจะได้รายงานด่วนไปยังอำเภอ เพื่อให้อำเภอประกาศ เป็นเขตภัยพิบัติ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการทำรายงานขอความช่วยเหลือต่อไป หาก พื้นที่ใดไม่ได้ประกาศเป็นเขตภัยพิบัติหากขอรับการสนับสนุนงบประมาณจะไม่ได้รับการ ช่วยเหลือ
2. การรายงานรายละเอียดความเสียหาย ตามแบบฟอร์มของ อบต.สำน โดยให้รายงาน ในแบบเดียวกันทั้งหมด พร้อมสำเนาบัตรประจำตัวของผู้ที่ได้รับความเสียหาย ทำไว้ ทั้งหมด 4 ชุด (อบต.สำน 1 ชุด ,เกษตรตำบล 1 ชุด , สำเนาไว้หมู่บ้าน 1 ชุด และ สำเนาไว้ศูนย์ 1 ชุด) และให้ส่งตรงตามกำหนดเพราะเป็นกรณีเร่งด่วน จะชักช้าไม่ได้
3. ให้ผู้ได้รับความเสียหายแจ้งตามความเป็นจริง หากแจ้งข้อมูลเท็จ ผู้แจ้งจะมีความผิด ตามกฎหมาย โดยผู้รับรองถือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายก อบต.
4. ใน 1 ครัวเรือน บ้านเลขที่เดียวกัน ควรแจ้งได้เพียง 1 คนเท่านั้น ไม่ควรแจ้งซ้ำซ้ำ กันหลายคนเพราะจะทำให้ข้อมูลซ้ำซ้อน
5. การเขียนรายงานให้เขียนชื่อ-สกุล บ้านเลขที่ ให้ชัดเจนและถูกต้อง ตามทะเบียน บ้าน
6. กรณีเช่าที่ดินทำกิน ให้ผู้เช่าหรือผู้ทำกินเป็นผู้แจ้งความเสียหาย แต่ในกรณีพื้นที่ ตำบลสำนเจ้าของที่ดินและคนเช่าได้ร่วมลงทุนกันคนละครั้ง อาจจะตกลงกันโดยให้แจ้ง พื้นที่คนละครั้ง เพื่อไม่ให้มีปัญหาตอนรับเงิน
7. กรณีพื้นที่ดินอยู่นอกเขตพื้นที่ ให้แจ้งความเสียหายในพื้นที่ของตนเอง โดยยึดเอาชื่อ ในทะเบียนบ้านเป็นหลัก

สิ่งที่แสดงถึงผลสำเร็จของโครงการ
ผลการดำเนินงานที่ประชาชน/ชุมชนได้รับอย่างเป็นรูปธรรม

1. การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นของประชาชน

1.1 เปรียบเทียบจำนวนครัวเรือนที่ไม่ผ่านเกณฑ์รายได้เฉลี่ย 20,000 บาท/คน/ปี ของตำบลบ้าน

ปี พ.ศ	จำนวนครัวเรือน	รายได้เฉลี่ย/คน/ปี
2546	847	20,659
2547	445	25,624
2548	118	27,208
2549	59	29,770

1.2 เปรียบเทียบสัดส่วนการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ของ อบต.บ้าน

ปี พ.ศ	งบประมาณทั้งหมด	งบประมาณสนับสนุน ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต	ร้อยละ
2548	14,573,799	2,156,385	14.80
2549	11,871,224	2,030,848	17.10
2550	12,405,597	4,565,000	36.78

1.3 มีรายได้ที่เพิ่มขึ้นซึ่งจำแนกรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี

หมู่บ้าน	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี		
	พ.ศ 2547	พ.ศ 2548	พ.ศ 2549
บ้านไผ่งาม	35,679	36,255	39,460

2. ชุมชนเกิดการกระตือรือร้นในการเพิ่มทางเลือกด้านอาชีพ

ศึกษาดูงานการผลิตข้าวกล้องจาก อ.น่าน้อย และนำมาปฏิบัติจริงในชุมชน

3. เกิดเครือข่ายการดำเนินงาน

4. ได้รับคัดเลือกเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างระดับอำเภอ และระดับจังหวัดสนองนโยบายของรัฐบาล

5. เกิดสังคมแห่งการเอื้ออาทร สัมถรรสมานสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
วัดไผ่งามศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในบ้านไผ่งาม

พิธีสืบชะตา

กิจกรรมวันผู้สูงอายุ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมรับฟังและเสนอความคิดเห็นในการประชุม/การประชาคมหมู่บ้าน

การพัฒนาหมู่บ้านในวันสำคัญต่าง ๆ

ผลเนื่องมาจาก การเปิด โครงการ

การประกาศวาระแห่งชุมชน บ้าน ไผ่งาม

กิจกรรมการประกวดหมู่บ้าน ในโครงการสำนัอำเภอผู้สังคมอยู่ดีมีสุข ด.สำน

ร่วมแรง ร่วมใจ บ้านถูกสุขลักษณะ/ ถึงเวดอ้อมสะอาด ประชาเป็นสุข

ปัญหาอุปสรรค

ที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินโครงการ

1. ประชาชนขาดความรู้ประสบการณ์ และเทคนิคใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพ
2. ประชาชนที่ประกอบอาชีพเดิม ไม่ยอมรับวิธีการและเทคนิคสมัยใหม่
3. ประชาชนขาดความตระหนักในพิษภัยของสารเคมี และการเจ็บป่วย จากการทำงาน เนื่องจาก สภาวะการแข่งขันตามกระแสเศรษฐกิจทุนนิยม ทำให้ต้องเลือกสิ่งที่เหมาะสม และรวดเร็ว โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาในระยะยาว
4. วัตถุดิบในท้องถิ่นมีไม่เพียงพอ เช่น มูลสัตว์ แกลบ
5. ประชาชนบางส่วนรอความช่วยเหลือ ไม่อยากช่วยตนเอง

การแก้ไขปัญหา/อุปสรรค

1. หน่วยงานในพื้นที่ตำบลดำเนินการร่วมกัน เช่น ร่วมประชุมเพื่อหาแนวทางการพัฒนา
2. มีการศึกษาดูงานเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและนำสิ่งที่ได้เรียนรู้นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน
3. มีการร่วมมือกันของหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ตำบล จัดทำประชาคมหมู่บ้าน ตำบล เพื่อให้ประชาชนเสนอปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนเพื่อนำไปประกอบการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและพิจารณาสนับสนุนงบประมาณ แก่ประชาชนในพื้นที่ตามโครงการที่เสนอขอรับการสนับสนุน
4. สมาชิก เพิ่มการผลิตวัตถุดิบในการทำปุ๋ย การเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว หรือชักชวนผู้ที่เลี้ยงสัตว์ เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มด้วย
5. ชุมชนเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. ภาครัฐมีบทบาทในการหนุนเสริม ด้านวิชาการความรู้ที่ทันสมัย และการเพิ่มเทคนิคการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร
7. ประชาชน ศึกษาด้วยตนเอง และประสบการณ์จริงแล้วใช้ความรู้ด้านวิชาการ และเทคโนโลยีสมัยใหม่นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ตามความเหมาะสม

ความต่อเนื่องของโครงการ

1. การมีเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรของพื้นที่ตำบลใกล้เคียง เช่น ตำบลซึ้ง ไหล่น่าน กลางเวียง
2. ความสามารถในการเสนอปัญหาความต้องการของชุมชนแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต. อำเภอ จังหวัด และมีการจัดสรรงบประมาณดำเนินงานแก่ชุมชนเพื่อใช้ดำเนินกิจกรรม
3. เกิดกิจกรรมโครงการใหม่ ๆ ของชุมชน และมีกลุ่มเป้าหมายเพิ่มจากเดิม โดยได้ขยายไปยังครัวเรือนอื่น ๆ ในหมู่บ้าน และหมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบล เพิ่มขึ้น
4. ประชาชนมีช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพิ่มมากขึ้นและใช้โอกาสที่มีอยู่ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มได้อย่างต่อเนื่อง
5. มีการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

สิ่งที่น่าภูมิใจ เกิดมาตรการทางสังคมเกี่ยวกับการจำกัดการใช้สารเคมีในชุมชน
และเป็นกฎข้อบังคับของตำบล

.....

ผู้ร่วมโครงการในพื้นที่

1. สถานีอนามัยตำบลสัน
2. สถานีอนามัยบ้านทรายทอง
3. องค์การบริหารส่วนตำบลสัน
4. ผู้นำชุมชน หมู่ที่ 1 - 10 ตำบลสัน
5. นักวิชาการเกษตรประจำตำบลสัน
6. เกษตรกร ชาวตำบลสัน

รายงานผลการดำเนินงาน
โครงการประกวดหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลชิง อำเภอเวียงสา
จังหวัดน่าน

โดย
ตำบลชิง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

ได้รับการสนับสนุนโดย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ธันวาคม 2550

โครงการประกวดหมู่บ้าน"เศรษฐกิจพอเพียง" ตำบลชิง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ประจำปี 2550

ประชาชนชาวไทย และชาวโลกต่างได้รับรู้ข่าวเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจที่นับว่าเป็นจุดเด่นที่คนทั่วไปสำนึกถึงก่อนคือ ทรงห่วงใยในพสกนิกรของพระองค์เป็นอย่างมาก และพระองค์ให้ความสนพระทัยในการที่จะพัฒนาประเทศ เพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้มีชีวิตที่ดีโดยตลอด

ยิ่งพิจารณาจากโครงการพระราชดำริต่างๆ กว่าสามพันโครงการแล้วจะยิ่งประจักษ์ชัดว่าพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักพัฒนาอย่างแท้จริง ที่ทรงมุ่งมั่นการพัฒนา เพื่อคนยากจนให้มีพอกิน ไม่อด ไม่อยาก และสามารถช่วยตนเองได้อย่างแท้จริง

"เศรษฐกิจแบบพอเพียง" คือการดำรงชีวิตในความพอดี มีชีวิตใหม่คือหวนกลับมาใช้ชีวิตวิถีไทย จะทำให้ชาติบ้านเมืองและตัวเองหลุดพ้นจากความทุกข์ และมีความสุขที่สุด ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่คนไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้นคือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณคนตามฐานะ ตามอัธยาศัย และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพ

เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด โดยมีหลัก 5 ประการดังนี้.

- 1.ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งของตน มีจิตสำนึกที่ดีสร้างสรรค์ตนเองและประเทศชาติ รวมมีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์เป็นที่ตั้ง
- 2.ด้านสังคมและชุมชน ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นอิสระ
- 3.ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งเพิ่มมูลค่าให้ยึดอยู่บนหลักของความยั่งยืน
- 4.ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีเข้ามาใหม่ๆ มีทั้งดีและไม่ดี จึงจำเป็นต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพแวดล้อมและการพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง
- 5.ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีภารกิจที่จะมุ่งลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้ จะต้องปรับทิศทางใหม่ ก็คือต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญและยึดหลักพออยู่พอกินพอใช้

จากหลักการพึ่งพาตนเอง 5 ประการดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรัสทฤษฎีใหม่มี 3 ขั้นตอน ซึ่งสามารถขยายความได้ดังนี้.

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ผลิตอาหารบริโภคเอง เหลือขาย ไม่คิดหนี้ มีเงินออม

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน ทำเศรษฐกิจชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การเกษตร อุตสาหกรรม หัตถกรรม แปรรูปอาหาร ทำธุรกิจ ชุมชนมีธนาคารชุมชนหรือธนาคารหมู่บ้าน

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 เชื่อมโยงกับบริษัทธุรกิจขนาดใหญ่ รวมทั้งการส่งออก

ดังนั้นคนไทยทุกคนควรถือเป็นหน้าที่ ที่จะช่วยกันสร้างคุณค่าและจิตสำนึก พัฒนาตนเองไปสู่ความมีศักดิ์ศรี และมีคุณค่า รักความจริง รักผู้อื่น รักความสุจริต ยุติธรรม โปร่งใส ไม่กลัวการตรวจสอบ ขวนขวายสร้าง และใช้ความรู้มีความสุขและภูมิใจในตัวเอง

พระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงโปรดเกล้าพระราชทานพระดำริเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง แก่พสกนิกรชาวไทย ในวาระที่ประเทศไทยกำลังตกอยู่ในห้วงวิกฤตเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรงจนเกิดผลกระทบทั่วทั้งประเทศ

พระองค์ทรงพระราชดำรัสว่า.....ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนไปในทางที่จะทำให้กลับมาเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมดแม้จะครึ่งหนึ่งก็ไม่ต้อง อาจจะเป็นเศษหนึ่งส่วนสี่ก็สามารถอยู่รอดได้ การแก้ไข อาจจะต้องใช้เวลา...."

จากพระราชดำรินี้ดังกล่าว องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่ง ได้เห็นความสำคัญและเห็นควรที่จะต้อง สนองนโยบายดังกล่าวจึงจัดทำโครงการ "ประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น" ในเขตพื้นที่ตำบลซึ่ง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
2. เพื่อเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาล
3. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนพัฒนาเทคโนโลยีที่มีอยู่ในพื้นบ้านนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์
4. เพื่อเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. เพื่อเป็นการประหยัด/ลดรายจ่าย/เพิ่มรายได้
6. เพื่อให้เน้นอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
7. เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความสามัคคีต่อกัน

งบประมาณ

- ได้รับการสนับสนุนจาก วิทยาลัยการสาธารณสุข อุบลราชธานีมหาวิทยาลัย จำนวน 23,000 บาท
- (-สองหมื่นสามพันบาทถ้วน-)

รายละเอียดค่าใช้จ่ายมีดังนี้.

1.ค่าจ้างเหมาทำอาหารและอาหารว่างสำหรับผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อหาแนวทางประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 40 คน(ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน,กำนัน,สมาชิก อบต.,นายก อบต.,ปลัด อบต.,เจ้าหน้าที่ 4 กระทรวงหลัก,ประธานแม่บ้าน,ประธานผู้สูงอายุ,ประธานเยาวชน)

เป็นเงิน $40 \times 60 = 2,400$ บาท

2.ค่ารางวัลประกวดหมู่บ้าน รางวัลที่ 1 จำนวนเงิน 5,000 บาท

รางวัลที่ 2 จำนวนเงิน 3,000 บาท

รางวัลที่ 3 จำนวนเงิน 2,000 บาท

รางวัลชมเชย 4 รางวัลๆละ 1,000 บาทเป็นเงิน 4,000 บาท

3.ค่าตอบแทนคณะกรรมการประกวดหมู่บ้าน จำนวน 8 คนๆละ 300 บาท (ประกวด 2 ครั้ง)

จำนวนเงิน $8 \times 300 \times 2$ เป็นเงิน 4,800 บาท

4. ค่าจ้างเหมาจัดทำป้ายหมู่บ้านและใบประกาศหมู่บ้านที่ชนะการประกวด เป็นเงิน 1,300 บาท

5.ค่าวัสดุในการจัดทำโครงการ

เป็นเงิน 500 บาท

ระยะเวลาดำเนินการ มกราคม 2550 - กันยายน 2550

ผู้รับผิดชอบโครงการ องค์การบริหารส่วนตำบลซึ้ง

สิ่งที่แสดงถึงความสำเร็จของโครงการ

จากการมีเวทีเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการระดมความคิดเห็น ได้มีตัวชี้วัดที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน และการนำไปสู่เศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ตำบลขี้ด ดังนี้.

1. ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น

- องค์การบริหารส่วนตำบล มีแผนงาน โครงการของตำบลในปี 2551 ในเรื่องการพัฒนาอาชีพที่เอื้อต่อสุขภาพ และการจัดการด้านเศรษฐกิจพอเพียง
- พัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งให้กับผู้นำชุมชน สมาชิก อบต. ในการพัฒนาความรู้ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพ และรู้จักการพัฒนาระบบเฝ้าระวังและควบคุมโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพ

2. ด้านเศรษฐกิจชุมชน

- ชุมชนมีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินได้ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ที่เหลือสามารถนำไปจำหน่ายในชุมชน สามารถเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวได้
- ส่งเสริมภาคเกษตรกรปลูกพืชที่ไม่ต้องใช้สารเคมีเช่น ปลูกสักทองทดแทนการปลูกลำไยซึ่งใช้สารเคมีและใช้เวลาดูแลเป็นเวลานาน
- กลุ่มผู้สูงอายุสามารถจัดทำ/ขายปุ๋ยหมักที่ได้รับการส่งเสริมจากกลุ่มตัวแทนเกษตรกร ในพื้นที่ตำบล เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้เข้ากลุ่มได้
- เกิดศูนย์การเรียนรู้งานพัฒนาที่ดินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง 1 แห่ง(ปลูกพืชผสมผสาน)
- เกิด 1 ตำบล 1 ฟาร์ม (ฟาร์มเลี้ยงหมูหลุม)
- เกิดโครงการ"80 พรรษา พระภูมิินทร์ 80 หมอเดินนำทิศ ศูนย์วัดพอเพียง"เฉลิมพระเกียรติ
- เกิดสวนเกษตรพื้นบ้าน ทุกหลังคาเรือนในบ้านท่าลี่หมู่ 4
- นักเรียน 2 โรงเรียนฝึกปลอดสารพิษที่ปลูกในโรงเรียนนำมาปรุงเป็นอาหารกลางวัน (ผักที่เหลือนักเรียนนำไปขายในหมู่บ้าน เพื่อนำเงินไปซื้ออาหารประเภทอื่นมาปรุงเป็นอาหารกลางวัน)

3. ด้านสังคม การศึกษาและวัฒนธรรม

- กลุ่มผู้สูงอายุสามารถใช้ความรู้จากกลุ่มจักสาน นำไปสอนให้กับเด็กนักเรียนในโรงเรียนในเรื่องการใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่นประเพณีตานก๋วยสลาก โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นชะลอมใช้เป็นก๋วยสลากแทนถังพลาสติก, สอนการทำขนมพื้นเมืองโดยใช้ใบตอง
- ตัวแทนของกลุ่มจักสานผู้สูงอายุ สามารถเป็นครูสอนกลุ่มจักสานในตำบลอื่นในพื้นที่เขตจังหวัดน่านหลายตำบล, เป็นครูสอน โรงเรียนสา, โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จังหวัดน่าน

- ตำบลซึ่งทั้ง 7 หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านต้นแบบในการ ลด ละ เลิก เหล้าบุหรี่ สุรา ในสถานที่กำหนด 5 แห่งดังนี้. ในสถานที่ราชการ, วัด, โรงเรียน, งานศพ, งานบุญต่างๆ

4.ด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม

- การพัฒนาสถานที่สาธารณะร่วมกัน มีมติของหมู่บ้านห้ามพ่นยาฆ่าแมลงในบริเวณบ้านและในที่ชุมชน/สถานที่ราชการ
- ส่งเสริมการเกษตรกรรมแบบผสมผสานและเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคงของแหล่งอาหารและรายได้ของเกษตรกร
- คริวเรือนมีการทำความสะอาดของบ้านเรือนอย่างต่อเนื่อง และมีการจัดการด้านขยะแห้ง (อบต. ดำเนินการ) ขยะเปียกนำมาทำปุ๋ยหมัก
- สถานที่ราชการเช่น สถานีอนามัย, โรงเรียน, อบต. สามารถเป็นตัวอย่างการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และให้คำแนะนำเรื่องเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างดี
- ในหมู่บ้านที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติมีการอนุรักษ์และกำหนดเป็นเขตคุ้มครองพันธุ์ปลา

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินโครงการ

- 1.ด้านงบประมาณ งบประมาณมาตามเวลาที่กิจกรรม งานไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด
- 2.การประชุมกลุ่มต่างๆในชุมชนที่มาร่วมกิจกรรมยังมีน้อยไม่ครอบคลุมทุกหลังคาเรือน
- 3.การประกอบอาชีพของเกษตรกรทำให้กิจกรรมไม่ต่อเนื่อง
- 4.ผลกระทบจากสารเคมีเป็นผลกระทบระยะยาว เกษตรกรบางท่านไม่เห็นความสำคัญของโครงการ
- 5.การเกษตรที่ผลิตด้วยชีวภาพให้ผลผลิตช้า ผลผลิตไม่ทันกับความต้องการของตลาด ผลผลิตที่ออกมาไม่ตรงกับความต้องการของตลาด
- 6.การกระจายของสารเคมีภาคเกษตรกรรม สารบำรุงดิน ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนและทันสมัย ทำให้เกษตรกรมีโอกาสทดลองได้ง่าย
- 7.กรรมการและคณะทำงานบางคนไม่เข้าใจ"คำว่าเศรษฐกิจพอเพียง"งานตอนแรกๆจึงก้าวไปได้

แนวทางแก้ไข/ปัญหาอุปสรรค

- 1.พยายามจัดหางบประมาณจากที่อื่น มาสำรองจ่ายไปก่อน
- 2.ขอความร่วมมือกับผู้นำตามละแวกรับผิดชอบโดยตรง เพื่อสื่อสารโครงการ
- 3.ปรับช่วงเวลาดำเนินการ บางครั้งจำเป็นต้องใช้เวลากลางคืน
- 4.อาศัยหน่วยงานทางด้านสาธารณสุข/โรงเรียนให้ความรู้กับเด็กเพื่อสื่อถึงผู้ปกครอง และต้องทำเป็นตัวอย่างให้เด็กปฏิบัติ
- 5.มีองค์กรให้เครื่องหมายรับรองผลผลิต ถึงแม้ผลผลิตมีจำนวนน้อยแต่ขายได้ราคาดี มีคุณภาพ

- 6.ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับรู้ถึงพิษภัยของสารเคมี นอกจากทางหอกระจายข่าวแล้วอาศัยทางสถานีอนามัยให้ความรู้กับ อสม./ประชาชนทุกครั้งที่มีการประชุมในหมู่บ้าน
- 7.มีการชี้แจง รายละเอียดโครงการ ความเป็นมา ความหมายของกิจกรรมให้ชัดเจน

-ถ้าไม่มีเศรษฐกิจพอเพียง เวลาไฟดับ...จะพังหมด จะทำอะไร ที่ที่ดองใช้ ไฟฟ้าก็ต้องแย่ไป.

...หากมีเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มที่ ถ้าเรามีเครื่องปั่นไฟ ก็ใช้ปั่นไฟ หรือถ้าขั้นโบราณว่า มีดก็จุดเทียน คือ มีทางแก้ไขปัญหาเสมอ.

... ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ก็มีเป็นขั้นๆ แต่จะบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์ นี่เป็นสิ่งที่ทำมาได้ จะต้องมีการแลกเปลี่ยน ต้องมีการช่วยกัน.

... พอเพียงในทฤษฎีหลวงนี่คือ ให้สามารถดำเนินงานได้"

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒

ภาพกิจกรรม
การเลี้ยงหมูหลุม "โครงการ 1 ตำบล 1 ฟาร์ม"

โครงการปลูกพืชไร่ดิน

สวนเกษตรพื้นบ้าน

โรงเรียนมีสวนผักปลอดสารพิษ ไว้เป็นอาหารกลางวัน

ศูนย์การเรียนรู้ฐานพัฒนาที่ดินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง 1 แห่ง
(ปลูกพืชผสมผสาน)

จัดทำปุ๋ยหมัก และนำหมักชีวภาพ เพื่อใช้ในครัวเรือนและจำหน่าย

กิจกรรมและผลงานผู้สูงอายุ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

รายงานผลการดำเนินงาน
โครงการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคจากการใช้สารเคมีในการเกษตร

โดย
ตำบลน้ำเกีฮัน กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

ได้รับการสนับสนุนโดย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ธันวาคม 2550

สรุปผลงาน บทเรียนและประสบการณ์
โครงการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคจากการใช้สารเคมีในการเกษตร
ตำบลน้ำเกียน กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน
(3 ปี ตั้งแต่ ปี 2548 -2550)
 ภายใต้โครงการชุมชนน่าอยู่ จังหวัดน่าน
 เพื่อการจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน
 โดยการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์

น้ำเกียน เป็นตำบลเล็กๆ มีจำนวน 5 หมู่บ้าน 670 หลังคาเรือน มีประชากร 2,800 คน ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ข้าวโพด ถั่วเหลือง ทำสวนผลไม้ ทำนา และเลี้ยงสัตว์ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย และรับราชการ เศรษฐกิจของชุมชนจึงขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำไร่ข้าวโพด ซึ่งเป็นอาชีพหลัก

จุดเริ่มต้นโครงการ ในปี 2548

ตำบลน้ำเกียน ได้เริ่มดำเนินงานโครงการชุมชนน่าอยู่ จังหวัดน่าน เพื่อการจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการสนับสนุนของวิทยาลัยการสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2548 เริ่มต้นจากที่มีสภาพปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรกันมาก ดังจะเห็นได้จากการสำรวจปริมาณการใช้สารเคมีในปี 2548 พบว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพด ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช หรือยาฆ่าหญ้า กลุ่มไกลโฟเสท และพาราควอท ปริมาณกว่า 5,600 ลิตรต่อปี และยังพบอัตราการเจ็บป่วยจากการใช้สารเคมีอย่างไม่ระมัดระวัง ไม่ป้องกันจำนวน มากกว่า 20 รายต่อปี ดังนั้นในปีแรก โครงการจึงได้เน้นเรื่องการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกรเกี่ยวกับพิษภัยของสารเคมีที่มีต่อสุขภาพ มีทีมงานนักวิจัยชุมชนจำนวน 15 คนมาทำงานวิจัยเก็บข้อมูลร่วมกัน ออกตรวจให้เกษตรกรตรวจสอบสารเคมีตกค้างในกระแสเลือด ซึ่งพบว่ามีเกษตรกรที่ปลอดภัย เพียงร้อยละ 47 มีการเก็บตัวอย่างน้ำในลำห้วย และอ่างเก็บน้ำไปส่งตรวจวิเคราะห์หาปริมาณการปนเปื้อน ซึ่งพบว่าอยู่ในระดับที่ยังไม่เกินมาตรฐาน จากนั้นได้มีการจัดเวทีคืนข้อมูลต่างๆที่ศึกษาได้ ให้แก่ผู้นำชุมชน ตัวแทนเกษตรกร จนเกิดข้อตกลงร่วมกันในการกำหนดแผนงานเพื่อลดปัญหาในปีต่อไป ทางองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเกียนได้เห็นความสำคัญ และจัดสรรงบประมาณงบประมาณ รวม 23,000 บาท เพื่อจัดอบรมเกษตรกรทุกหมู่บ้าน และจัดสรรงบประมาณ จัดซื้ออุปกรณ์ตรวจคลอรีนเอสเตอเรส อีก 7,000 บาท

ผลสรุปที่สำคัญที่เกิดขึ้นจากโครงการในปี 2548 คือ ประชาชนเกิดความตื่นตัวในเรื่องผลกระทบของสารเคมี ที่มีต่อสุขภาพ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญ

สานต่อโครงการในปี 2549

ในปีที่ 2 คณะทำงานโครงการได้ดำเนินงานต่อเนื่องจากปีแรก เพื่อให้เกิดกระบวนการแก้ไข ปัญหาอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการค้นหาทางออกที่เหมาะสมโดย กระบวนการของชุมชน และเชื่อมโยงสู่เรื่องสิ่งแวดล้อม มีการเก็บตัวอย่างน้ำตรวจหาการปนเปื้อน ของสารเคมีกลุ่มพาราควอท และไกลเซท ซึ่งพบอยู่ในระดับที่ไม่รุนแรง จากนั้นนำข้อมูลคืนสู่ชุมชน เพื่อหาแนวทางการป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม โดยจัดเวทีชาวบ้านขึ้นใน วันที่ 21 เมษายน 2549 มีผู้นำชุมชนและเกษตรกรเข้าร่วม 201คน ได้ลงมติเพื่อใช้เป็นแนวทางร่วมกัน ในการลดการใช้สารเคมี และผลกระทบที่จะเกิดต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ในระดับชุมชนดังนี้

- 1) ไม่พ่นยาฆ่าหญ้าในเขตชุมชน และบริเวณพื้นที่ต้นน้ำ
- 2) ในพื้นที่นา เกษตรกร จะช่วยกันลดการใช้สารเคมีประเภทยาคุมหญ้า ให้น้อยลง และพยายามไม่ใช้ ในอนาคต (เกษตรกรบางท่านเสนอว่า หากมีวิธีการด้านชีวภาพหรืออื่นๆที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐที่ดีกว่าการใช้ยาคุมหญ้า เกษตรกรก็จะเลิกใช้ยาคุมหญ้าได้)

โครงการรณรงค์ตรวจเลือดหาสารเคมีในกลุ่มเกษตรกรและประชาชนทั่วไป 2 ช่วงเวลา คือ ในเดือนพฤษภาคม และในเดือนธันวาคม ผลการตรวจเลือด พบว่าเกษตรกรร้อยละ 64 ยังมีสารเคมี ตกค้างในร่างกายอยู่ในระดับไม่ปลอดภัยและมีความเสี่ยง

องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเกีฮ้น ได้ส่งเสริมและสนับสนุนโครงการปลูกยางพาราโดยแจก ต้นกล้าไปแล้วในปี พ.ศ.2549 จำนวนกว่า 10,000 ต้น ด้วยแนวคิดการลดการใช้สารเคมีโดยส่งเสริม ให้เกษตรกรหันมาปลูกยางพาราแทน เพื่อลดพื้นที่การปลูกข้าวโพด ซึ่งเป็นพืชที่จำเป็นต้องใช้สารเคมี ประเภทยาฆ่าหญ้า เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต

ในด้านการสร้างความเข้าใจแก่เกษตรกร ในการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัยนั้น ทางองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเกีฮ้น ได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดอบรมเกษตรกรทั้ง 5 หมู่บ้าน

ปัญหาอุปสรรคของโครงการ คือ มีร้าน มีตัวแทนจำหน่ายสารเคมีในชุมชน ซึ่งเป็นตัวแทน จำหน่ายรายใหญ่ มีการส่งเสริมการขาย การลดราคา และให้เกษตรกรซื้อสินค้าได้อย่างสะดวกเมื่อ เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วจึงค่อยชำระหนี้ อีกประการก็คือ ชาวบ้านบางส่วนยังไม่เคารพข้อตกลงร่วมกัน ในการไม่พ่นยาฆ่าหญ้าในเขตชุมชน มีผู้ฝ่าฝืนรายหลาย อ้างว่าไม่ทราบว่ามีข้อตกลงนี้

สรุปบทเรียนโครงการในปีที่สอง (ปี 2549) ที่สำคัญก็คือ คณะทำงานพบว่ากระบวนการแก้ไข ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรของกลุ่มที่ปลูกข้าวโพดนั้น เป็นสิ่งดำเนินการยาก เพราะสารเคมีที่ใช้คือ ยาฆ่าหญ้า ซึ่งกลายเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญของการปลูกข้าวโพด จึงได้ส่งเสริมการใช้อย่าง ปลอดภัยแก่เกษตรกรแทนการรณรงค์ไม่ให้ใช้ และมีการกำหนดพื้นที่ห้ามใช้อย่างเด็ดขาด ได้แก่ใน เขตชุมชน และพื้นที่ต้นน้ำ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากเกษตรกรเป็นอย่างดี แต่ยังคงอาศัยระยะเวลา

ในการปรับเปลี่ยนอีกระยะหนึ่ง และได้เริ่มมีกระแสการตื่นตัวที่จะลดการใช้สารเคมีในพื้นที่นาข้าว ซึ่งอยู่ใกล้ชุมชน

สานต่อโครงการในปี 2550

จากการทำงานในระยะสองปีที่ผ่านมา จึงได้มีโครงการต่อเนื่องมาจนถึงปีที่ 3 ที่มุ่งเน้นการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยการกำหนดพื้นที่ปลอดภัย เพื่อปกป้องกลุ่มคนที่ไม่ควรได้รับพิษภัยจากสารเคมี เช่น เด็ก คนชรา คนป่วย ขยายผลการลดการใช้สารเคมีไปสู่พื้นที่ทำนาข้าว และกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกผักเพื่อจำหน่าย ตลอดจนถึงต้องดำเนินการสร้างความเข้าใจ และความตระหนักในพิษภัยของสารเคมี ที่มีต่อสุขภาพของเกษตรกรต่อไป ทั้งนี้การขับเคลื่อนเพื่อลดการใช้สารเคมีในการเกษตร จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนอย่างค่อยเป็นค่อยไป และทำอย่างต่อเนื่อง

โครงการในปี 2550 ได้ไปศึกษาดูงานการลดการใช้สารเคมีในพื้นที่นาข้าว และการลดการใช้สารเคมีในชีวิตประจำวัน โดยส่งเสริมการใช้จุลินทรีย์ชีวภาพ ที่ตำบลยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน ผลที่เกิดขึ้นจากการไปศึกษาดูงาน ได้เกิดการใช้จุลินทรีย์ชีวภาพอย่างกว้างขวางในตำบลน้ำเกีฮ้น ทั้งในชีวิตประจำวัน และการเกษตร เช่น การใช้น้ำยาสะอาดชีวภาพ แทนการใช้น้ำยาล้างจาน ผงซักฟอก และน้ำยาเคมีต่างๆในครัวเรือน ลดการใช้สารเคมีในการปลูกพืชผัก และการใช้จุลินทรีย์ชีวภาพ โดยได้มีการดำเนินงานโดยศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบลน้ำเกีฮ้น ทำแปลงสาธิตการเกษตร โดยการปลูกพืชผักที่ไม่ใช้สารเคมี และใช้จุลินทรีย์ชีวภาพ(EM) ปุ๋ยชีวภาพ และการกำจัดแมลงโดยใช้กาวดัก เพื่อเป็นตัวช่วยแยกเกษตรกร และมีการจัดอบรมเกษตรกร เพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับ จุลินทรีย์ชีวภาพ(EM) ปุ๋ยชีวภาพ และสารสกัดชีวภาพ เกษตรกรสามารถมาศึกษาเรียนรู้ และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในครอบครัว หรือ พื้นที่ทำการเกษตรของตนเอง โดยมีศูนย์การเรียนรู้การใช้จุลินทรีย์ชีวภาพ ที่ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

มีการสร้างพื้นที่ปลอดภัยจากสารเคมีในเขตชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยจัดเวทีชาวบ้าน ทุกหมู่บ้าน(5 หมู่) หมู่บ้านละ 1 วัน โดยมีตัวแทนหลังคาเรือนละ 1 คนเข้าร่วมเวที ชาวบ้านมีมติเป็นกฎกติกาของชุมชน "ห้ามพ่นยาฆ่าหญ้าในเขตชุมชน ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท" จัดทำป้ายบอกพื้นที่/บริเวณที่ห้ามฉีดพ่นสารเคมีในเขตพื้นที่ ที่ชุมชนกำหนด และได้มีการบังคับใช้มาตรการสังคมแล้ว 1 ราย กับผู้ที่ฝ่าฝืน โดยศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลน้ำเกีฮ้น เป็นหน่วยงานของชุมชนที่มีหน้าที่ดำเนินการปรับ

ส่วนการเฝ้าระวังสุขภาพของเกษตรกร โดยการตรวจเลือกหาสารเคมีตกค้าง ผลพบว่าเกษตรกร ร้อยละ 60 มีสารเคมีตกค้างในระดับไม่ปลอดภัยและมีความเสี่ยง องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเกีฮ้น ยังคงส่งเสริมและสนับสนุนโครงการปลูกยางพาราต่อไปในปีที่ 2 โดยแจกต้นกล้าไปแล้วรวมตลอด 2 ปี กว่า 17,000 ต้น

วิวัฒนาการโครงการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคจากการใช้สารเคมีในการเกษตร
ตำบลน้ำเกียน กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน
(3 ปี ตั้งแต่ ปี 2548 -2550)

- สภาพปัญหา - มีการใช้สารเคมีประเภทยาฆ่าหญ้าปริมาณมาก
- เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการปลูกข้าวโพดอย่างไม่ระมัดระวัง
  - เกษตรกรส่วนใหญ่มีสารเคมีตกค้างในเลือด
  - ชุมชนยังไม่ตระหนักในปัญหาดังกล่าว

- ปีพ.ศ.2548 -เริ่มโครงการโดยการทำการศึกษาวិจัยร่วมกับเกษตรกร ศึกษาปริมาณการใช้สารเคมี พบว่ามีปริมาณการใช้มากกว่า 5,600 ลิตรต่อปี
- พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารเคมีโดยไม่ป้องกัน ใช้สารเคมีผสมกัน ฯลฯ
  - ตรวจสอบเลือดพบเกษตรกรที่ปลอดภัย เพียงร้อยละ 47
  - เก็บตัวอย่างน้ำไปตรวจ พบการปนเปื้อนของสารเคมีอยู่ในระดับที่ไม่เกินมาตรฐาน
  - จัดเวที คั้นข้อมูลต่างๆ สู่ชุมชน อบต.เห็นความสำคัญจัดสรรงบประมาณให้และประชาชนเริ่มตระหนักในปัญหา

- ปีพ.ศ.2549 - เกิดข้อตกลงร่วมกันของเกษตรกร "ห้ามพ่นยาฆ่าหญ้าในเขตชุมชนและพื้นที่ต้นน้ำ"
- ตรวจสอบเลือดพบเกษตรกรที่ปลอดภัย เพียงร้อยละ 47
  - เก็บตัวอย่างน้ำไปตรวจ พบการปนเปื้อนของสารเคมีอยู่ในระดับที่ไม่เกินมาตรฐาน
  - อบต.ส่งเสริมการปลูกยางพาราทดแทน การปลูกข้าวโพด เพื่อลดการใช้สารเคมี
  - อบรมให้ความรู้เกษตรกร ในการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย

- ปี พ.ศ.2550 - กำหนดพื้นที่ปลอดภัยจากสารเคมี มีมาตรการสังคมที่เข้มแข็งเอาจริง "ห้ามพ่นยาฆ่าหญ้าในเขตชุมชน ปรับรับ500บาท"
- ขยายผลการลดการใช้สารเคมีไปสู่พื้นที่ทำนาข้าว และกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกผัก
  - แปลงสาธิต การปลูกพืชผักโดยไม่ใช้สารเคมี
  - ตั้งศูนย์การเรียนรู้จุลินทรีย์ชีวภาพ
  - ขยายผลการใช้จุลินทรีย์ชีวภาพในชีวิตประจำวัน เพื่อลดการใช้สารเคมีในครัวเรือน

รายงานผลการดำเนินงาน
โครงการพัฒนาเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชาวบ้าน
บูรณาการทุกภาคส่วน

โดย
ตำบลถ้ำทอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ได้รับการสนับสนุนโดย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ธันวาคม 2550

โครงการ พัฒนาเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชาวบ้าน บรณาการทุกภาคส่วน
ตำบลถิมนตอง ปี2550

คณะทำงาน

1.นายสวาสดี สอนใจ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	ประธาน
2.นายน่าน โพธิ์วัง	กำนันตำบลถิมนตอง	รองประธาน
3.นายประจักษ์ มหาวงศนันท์	หัวหน้าสถานีอนามัยตำบลถิมนตอง	คณะทำงาน
4.นางสังวาลย์ หน่อมือก	คณะทำงานเครือข่ายบ้านจุ่มเมืองเย็น	
5.นายสัมพันธ์ ณ.น่าน	ประธานประชาคมตำบลถิมนตอง	
6.นายทองผล มหาวงศนันท์	คณะทำงานมูลนิธิยกเมืองน่าน	
7.นางโสภิษย์ พรหมดี	ประธาน อสม. ตำบลถิมนตอง	
8.นางบุญเทียม จุ่มป่า	คณะทำงานกลุ่มแม่บ้านพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองน่าน	
9.นางอุบล ไชยศรี	สมาชิก อสม.บ้านวังฆ้อง	
10.นางดวงสมร วงศ์ฉายา	สมาชิก อสม.บ้านถิมนตอง	
11.นางสุพัต ชันดี	พยาบาลวิชาชีพสถานีอนามัยตำบลถิมนตอง	
12.นายธนะวรรณ รัตนวิฑูรย์	นักวิชาการสถานีอนามัยตำบลถิมนตอง	
13.นางวันเพ็ญ วิสุทธิจินดา	เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชนสถานีอนามัยตำบลถิมนตอง	

ระยะเวลาการดำเนินงาน

มีนาคม 2550-ธันวาคม 2550

ความเป็นมา

จากสถานการณ์ของตำบลถิมนตอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ที่สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายได้หลักมาจากภาคเกษตรกรรม และสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปท่ามกลางกระแสบริโภคนิยม วัตถุนิยม เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการประกอบอาชีพอย่างปลอดภัย หรือมีความรู้แต่ขาดความตระหนักและยังมีแนวคิดแบบทุนนิยม ต้องพยายามเพิ่มผลผลิตทุกวิถีทาง แสวงหาแหล่งทุน เพื่อสนองความต้องการ เมื่อผลผลิตไม่พอกับความต้องการ แรงงานบางส่วนต้องอพยพออกจากพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อความอบอุ่นในครอบครัว การใส่ใจด้านการสร้างสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมไม่มี ก่อเกิดปัญหาตามมามากมาย และจากการเจาะโลหิตหาสารพิษในเลือดของเกษตรกร

ตำบล(ผู้นำ,อบต.,อสม.,ผู้สูงอายุ,ตัวแทนกลุ่มต่างๆ) จำนวน 80 คน และคณะนักศึกษานักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3.อบรมเชิงปฏิบัติการ การทำน้ำยาเอนกประสงค์ ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าและการทำน้ำหมักจุลินทรีย์ท้องถิ่น วันที่ 28 มีนาคม 2550 ณ.สถานีอนามัยตำบลถ้ำลอด ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 40 คน ครอบคลุมด้วยกลุ่มแม่บ้าน จาก 8 หมู่บ้านๆละ 5 คน

4.เวทีพัฒนาศักยภาพครอบครัว ปลอดภัยชุมชนและหมู่บ้านจัดการสุขภาพ

วันที่ 2 มิถุนายน 2550 สถานที่ ศูนย์การเรียนรู้หมู่ 7 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 150 คน

วันที่ 9 มิถุนายน 2550 สถานที่ ศูนย์การเรียนรู้หมู่ 8 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 95 คน

วันที่ 10 มิถุนายน 2550 สถานที่ ศูนย์การเรียนรู้หมู่4 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 131 คน

วันที่ 16 มิถุนายน 2550 สถานที่ ศูนย์การเรียนรู้หมู่5 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 90 คน

วันที่ 17 มิถุนายน 2550 สถานที่ ศูนย์การเรียนรู้หมู่ 6 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 85 คน

วันที่ 23 มิถุนายน 2550 สถานที่ ศูนย์การเรียนรู้หมู่2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 120 คน

วันที่ 2 กรกฎาคม 2550 สถานที่ สถานีอนามัย (หมู่1 ,หมู่3)ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 130 คน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม คือตัวแทนครอบครัวครอบครัวใน 8 หมู่บ้านของตำบลถ้ำลอด และ

คณะทำงานบ้านเราเข้มแข็งเป็นสุข ,อสม. นักจัดการสุขภาพ

5.เวทีเสวนา ครอบครัวตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง วันที่ 23 กันยายน 2550 สถานที่ ศาลาอเนกประสงค์ ตำบลถ้ำลอด ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 50 คน ประกอบด้วยตัวแทนครอบครัวตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง ของ 8 หมู่บ้านๆละ 5 คน และคณะสภาตำบลถ้ำลอด

6. การเจาะโลหิตตรวจหาสารพิษในกระแสโลหิต ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในเวทีต่างๆทุกหมู่บ้านของตำบลถ้ำลอด

ผลสรุปของกิจกรรม

1.ชุมชนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพิ่มเติมความรู้อย่างต่อเนื่อง

2.ชุมชนได้รับทราบข้อมูลต่างๆในหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ โดยเฉพาะผลจากการเจาะโลหิตตรวจหาสารพิษของประชาชนตำบลถ้ำลอดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีผลในแต่ละระดับคือ ปกติ ร้อยละ 4.26 ,ปลอดภัย ร้อยละ 36.96,มีความเสี่ยง ร้อยละ 36.49, ไม่ปลอดภัย ร้อยละ 22.27 ชุมชนได้เกิดความสนใจและตระหนักได้ร่วมกันวิเคราะห์และหาทางออกร่วมกันเป็นแนวทางของชุมชนเองซึ่งสอดคล้องเหมาะสมกับปัญหา ความต้องการของชุมชนและวิถีชีวิต

- 3.ชุมชนได้มีความรู้เกี่ยวกับทางเลือกในการวิถีปลอดภัยจากสารเคมีและรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งพา
ธรรมชาติจุลินทรีย์ท้องถิ่น
- 4.ประชาชนมีความสนใจเรื่องสารเคมีที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นมีการ
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่การปฏิบัติมากขึ้น เช่น ภาคการเกษตร มีการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ สารไล่
แมลงสมุนไพร ใช้วิธีการเกษตร แบบดั้งเดิมพึ่งพิงสารเคมีน้อยลงปลูกพืชผักปลอดภัยจาก
สารพิษ ทำผักสวนครัวในบริเวณบ้าน การผลิตจุลินทรีย์ท้องถิ่นสำหรับใช้ในภาคการเกษตร
การเลี้ยงกบเลี้ยงปลาโดยผลิตอาหารเองจากธรรมชาติ และการเพาะเห็ดในครัวเรือนและสมาชิก
กลุ่ม สอดคล้องกับแนวพระราชดำริเกษตรพอเพียง
- 5.มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการจากการพบปะพูดคุย แลก
เปลี่ยนเรียนรู้ ผลดีของการลดการใช้สารเคมีจากการปฏิบัติจริง เป็น บุคคลตัวอย่าง ครอบครั
ตัวอย่างและชุมชนตัวอย่างเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย
- 6.สร้างการมีอาชีพเสริมแก่สมาชิกบางกลุ่ม จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำยาเอนกประสงค์ ,
พืชผักปลอดภัยจากสารพิษ เห็ดเพาะ ปลาตก กบ ไข่พื้นบ้าน หมูซึ่งเลี้ยงแบบธรรมชาติ
- 7.สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆเช่น การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การ
ผลิตอาหารปลา การทำน้ำยาเอนกประสงค์ การผลิตข้าวกล้อง เป็นต้น
- 8.เกิดวิทยากรชุมชน จากการปฏิบัติจริงได้รับการยอมรับ รวมทั้งจากภูมิปัญญา เกิดการ
แลกเปลี่ยนรู้ในพื้นที่และจากภายนอก
- 9.สมาชิกของชุมชนได้มีโอกาสศึกษาสูงงานด้านเกษตรปลอดภัย และนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้อย่าง
เป็นรูปธรรม
- 10.มีสื่อประชาสัมพันธ์ วิทยุชุมชนขยายความดีของเยาวชนเดิมตองในการนำเรื่องราวดี ๆ ของ
ตำบลเดิมตองในทุกๆด้าน ให้มีการประชาสัมพันธ์ เป็นการสร้างแรงกระเพื่อมให้สิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ใน
ชุมชนได้มีการรับรู้และแพร่ขยายต่อไปและป้ายประชาสัมพันธ์มีติดตำบลเดิมตองในการลดละ
เลิก อบายมุขตลอดถึงป้ายประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อลดภาวะ โลกร้อน
- 11.ในแต่ละหมู่บ้านได้มีจุดเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ในการสนับสนุนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน
และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคณะศึกษาดูงานจากเครือข่ายและจากภายนอก
- 12.มีกองทุนหมุนเวียนและวัสดุอุปกรณ์ ในการผลิตสำหรับสนับสนุนการทำน้ำยาเอนกประสงค์
และการทำปุ๋ยหมัก เพื่อความต่อเนื่องและความสะดวกในทุกหมู่บ้าน
- 13.สถานีนอนามัยเป็นศูนย์เรียนรู้และสนับสนุนด้านวิชาการจุลินทรีย์ท้องถิ่น และเป็นที่ตั้งของการ
ตำข้าวครกกระเดื่อง ศูนย์พัฒนาครอบครัวและศูนย์เรียนรู้กลุ่มออมทรัพย์ของมูลนิธิอีกเมืองน่าน

14. เกิดแผนงานโครงการของหมู่บ้านและชุมชนในการแก้ไขปัญหาจากการมีเวที ของหมู่บ้านใน ด้านสารเคมีที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ และการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านขยะสู่การแก้ไขที่ชุมชน สามารถจัดการเองได้และ ขอรับการสนับสนุนด้านต่างๆจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป
15. เกิดมาตรการของหมู่บ้านและตำบลในการ ลด ละ เลิกอบายมุข เรื่องเหล้าและการพนัน จาก การจัดเวทีอย่างมีส่วนร่วมและการถอดบทเรียน นำสู่การปฏิบัติจริง สู่ความอยู่เย็นเป็นสุข เป็น ชุมชนน่าอยู่
16. มีการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกโดยเฉพาะด้านงบประมาณที่เข้ามาดำเนินงานในพื้นที่ ตำบลถิมาตอง ที่ช่วยให้การดำเนินงานตามโครงการมีความราบรื่นพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมี กิจกรรมที่หลากหลาย

บทเรียนของความสำเ็จ

1. การจัดประชุมหารือในระดับแกนนำตำบล เพื่อเข้ามาขับเคลื่อนการทำงานเชิง นโยบายในการป้องกันและแก้ไขระดับตำบลและพิจารณาถ่วงถ่วงแผนงาน/โครงการต่างๆ ที่จะ นำไปสู่การปฏิบัติระดับพื้นที่ โดยผ่านองค์กรภาคประชาชนคือ "สภาประชาชนตำบลถิมาตอง" ซึ่ง มีคณะทำงานประกอบด้วย ตัวแทนประชาชน ตัวแทนกลุ่มต่างๆ ตัวแทนพระสงฆ์ ตัวแทน ข้าราชการ ในพื้นที่ จะหนุนเสริมให้การดำเนินงานต่างๆเป็นไปอย่างราบรื่น

2. การพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้เป็นทีมวิทยากรกระบวนการ ในอดีตถ้ามีการ ฝึกอบรมหรือประชุมสัมมนาฯ ระดับหมู่บ้านหรือตำบล จะต้องไปพึ่งพาวิทยากรจากภายนอก แต่ในการจัดเวทีหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ทำให้คนในชุมชนที่มีประสบการณ์ด้านการเป็นวิทยากร กระบวนการถ่ายทอด และเรียนรู้กัน โดยเริ่มจากการฝึกปฏิบัติจริงในเวที ดังนั้นในการจัดเวที เรียนรู้การจัดการสุขภาพ 8 เวที ใช้ทีมวิทยากรภายในตำบลทั้งหมด โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม

3. การเสริมสร้างการเรียนรู้ของชุมชน โดยการจัดเวทีการเรียนรู้ทั้ง 8 หมู่บ้านของ ตำบลถิมาตอง ที่กลุ่มผู้เข้าร่วมเป็นคนในหมู่บ้าน ทุกเพศ ทุกวัย มีความหลากหลายทั้งผู้นำ ออบต. ผู้สูงอายุ พ่อบ้าน แม่บ้าน เยาวชน ตัวแทนกลุ่มต่างๆ ข้าราชการในหมู่บ้าน ทำให้ข้อมูล ที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็น เป็นข้อมูลที่แท้จริงของชุมชน และชุมชนมีทางออก ที่ชุมชนทุกคนมีส่วนร่วม รวมถึงการฝึกอบรมที่ต้องใช้ความรู้/เทคนิคเฉพาะด้านและการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายนอกชุมชน ทั้งในระดับชุมชนและเครือข่าย

4. กิจกรรมโครงการต่างๆ มีการบูรณาการด้วยกัน เป็นแบบกระบวนการไม่แยกส่วน โดยคำนึงถึงความพร้อม สภาพความจริง ความสอดคล้องกับบริบทในแต่ละพื้นที่

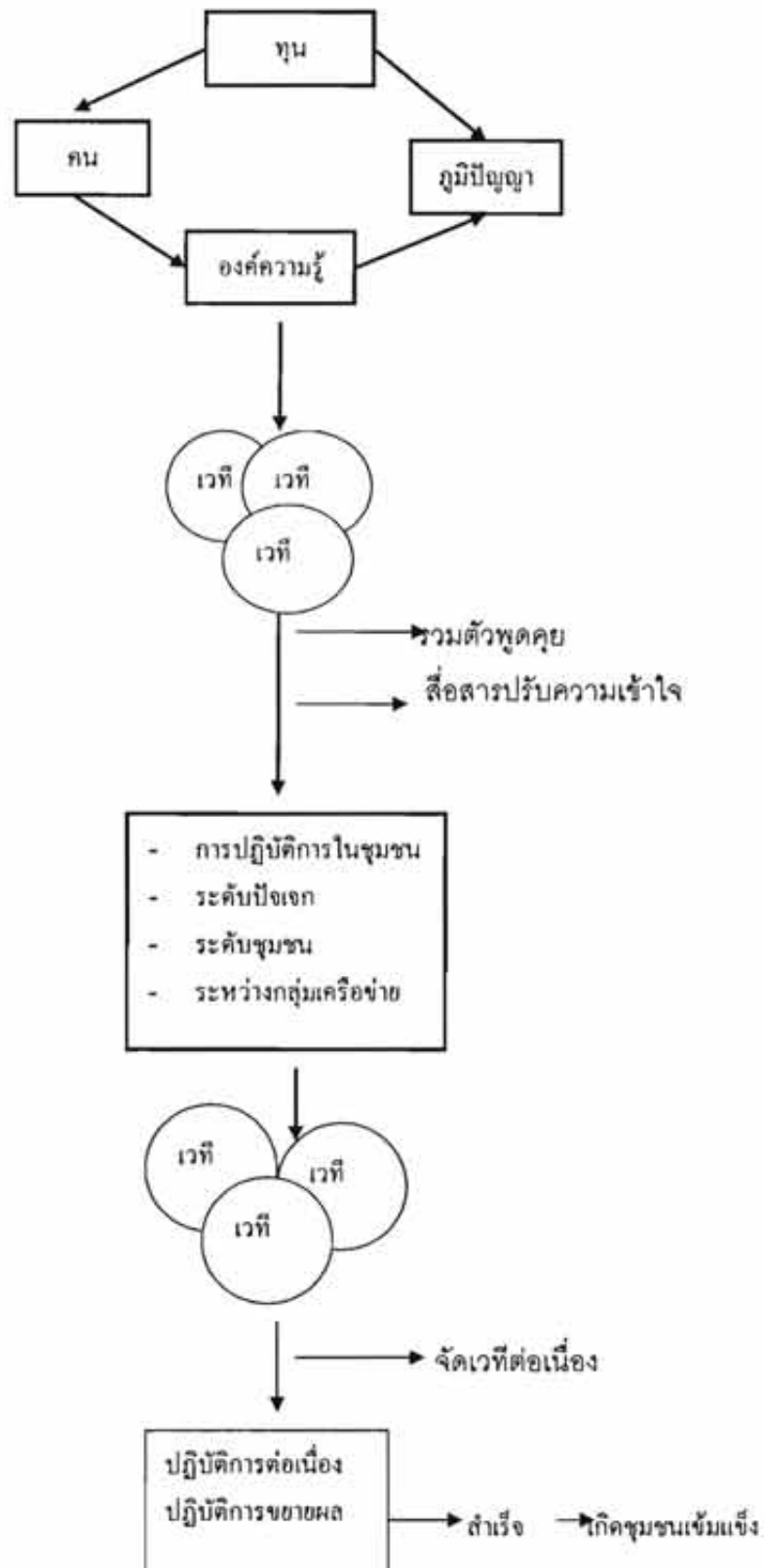
5. นำสิ่งที่ชาวบ้านร่วมกันตระหนักต่อปัญหา กำหนดเป็นมาตรการของชุมชน ในระดับหมู่บ้าน และเป็นแผนงานโครงการของหมู่บ้าน ในการเสนอขอรับการสนับสนุนด้านต่างๆ จากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานต่างๆ

6. นำมาตรการต่างๆ และแผนการแก้ไขปัญหานั้นได้เข้าสู่สภาประชาชนตำบลเดิมตอง เพื่อขับเคลื่อนเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติทุกพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมและผ่านความเห็นชอบของทุกฝ่าย

7. การสื่อสารประชาสัมพันธ์ ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ระดับบุคคล กลุ่ม และผ่านกลุ่มเป้าหมาย ที่สำคัญคือผ่านสื่อเยาวชน ผ่านวิทยุชุมชนตำบลเดิมตอง ที่เป็นตัวขับเคลื่อนอย่างดี ในการเป็นจุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงในด้านบวกต่อไป

8. การสรุปบททวนอย่างต่อเนื่องและเป็นวิถีชีวิต เพื่อกิจกรรมการดำเนินงานในพื้นที่ตำบลเดิมตอง ได้รับการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาต่อไป

กระบวนการพัฒนาที่เป็นพลวัต

ปัจจัยของความสำเร็จของการดำเนินงาน

1. ทุนทางสังคมที่มีอยู่เดิม ตำบลเดิมต้องมีกลุ่มคนพื้นที่ชุมชน และแกนนำที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความพร้อมและมีจิตสาธารณะที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาตำบลเดิมต้องมีความอยู่ดีมีสุข
2. วิถีชีวิตและมติดั้งเดิมของตำบลเดิมต้อง ซึ่งมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่เชื่อมร้อยด้วยความรักความสัมพันธ์ สู่การพัฒนาถิ่นฐานบ้านเกิด
3. การมีส่วนร่วมในการจัดการของประชาชนซึ่งได้มีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การร่วมดำเนินการจนถึงการประเมินผล
4. การขับเคลื่อนองค์กรชาวบ้านในนามสภาประชาชน ซึ่งยึดหลักประโยชน์ของส่วนรวมของชาวบ้านไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง ผลักดันกิจกรรมการดำเนินงาน มาตรการต่างๆ สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม
5. ปัญหาสถานการณ์และกระแสสังคม เนื่องจากปัญหาสถานการณ์ด้านสุขภาพและด้านอื่นมีมากขึ้นและความขัดแย้งนับวันจะรุนแรงขึ้น เกิดผลกระทบต่อประชาชนและชุมชนและความขัดแย้งนับวันจะรุนแรงขึ้น ทำให้ประชาชนมีความตระหนักในการป้องกันและแก้ไขปัญหาก็จะเกิดขึ้นในพื้นที่
6. การมีเวทีที่สร้างเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทำให้สิ่งต่างๆ เกิดการพัฒนา
7. การสนับสนุนและสร้างคุณค่าแก่ คน องค์ความรู้ ภูมิปัญญาในท้องถิ่น อย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยเอื้อ

1. การดำเนินงานโครงการสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ยึดแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในครอบครัวลง
2. การเมืองท้องถิ่นเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ที่เข้าแข่งขันต้องเร่งสร้างคุณงามความดีเพื่อให้เกิดการยอมรับของคนในชุมชน
3. คณะทำงานส่วนใหญ่มีรายได้จากการทำงานประจำ ไม่มีความกังวลกับผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินหรือสิ่งที่จะได้รับ และมีเวลาในการช่วยเหลือสังคมของตนเองเพิ่มมากขึ้น
4. สถานีอนามัยตำบลเดิมกลายเป็นศูนย์กลางของคนทำงานเพื่อชุมชน และเจ้าหน้าที่ทุกคนมีความกระตือรือร้นที่จะอำนวยความสะดวกให้กับคณะทำงาน

5. การบูรณาการกิจกรรมอื่นๆ ที่มีเป้าหมายเดียวกันมารวมกันภายใต้ " แผนงานชีวิตมั่นคง ปลอดภัยสุขตำบลถึมตอง ทำให้ลดการทำงานที่ซ้ำซ้อน โดยคำนึงถึงการว่างเว้นจากภารกิจหลักของชุมชน

6. การได้รับคัดเลือกเป็นพื้นที่เรียนรู้ พื้นที่ตัวอย่าง สร้างความตระหนักและภาคภูมิใจแก่ชุมชนการทำสิ่งดีๆ

การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกโดยเฉพาะในด้านงบประมาณที่เข้ามาในการดำเนินงานในพื้นที่ตำบลถึมตอง มีความราบรื่นพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีกิจกรรมที่หลากหลายที่สำคัญคือ

1. สำนักงานส่งเสริมสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) สนับสนุนโครงการดนตรีรวมใจพัฒนาผู้สูงอายุตำบลถึมตอง และโครงการ อสม.ตำบลถึมตองรวมใจพัฒนา โครงการส่งเสริมสุขภาพออกกำลังกายแอโรบิค

2. มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ สนับสนุนโครงการแผนงานชีวิตมั่นคงปลอดภัยสุข (การพนัน) และเยาวชนนักข่าวน้อย

3. วิทยาลัยการสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สนับสนุนโครงการ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตสุขชุมชนน่าอยู่จังหวัดน่าน

4. โครงการบ้านจุ่มเมืองเย็น สนับสนุนกิจกรรมตามตัวชี้วัด ความสุขตำบลถึมตอง

5. งบประมาณ CUP โรงพยาบาลน่าน สนับสนุนการลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ในในการป้องกันอุบัติเหตุจากรถ

6. มูลนิธิอีกเมืองน่าน สนับสนุนโครงการหมู่บ้านครอบครัวเข้มแข็ง(ขยายผล)

7. ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน ภาคเหนือ จังหวัดนครสวรรค์ สนับสนุนหมู่บ้านตำบลจัดการสุขภาพ

การสนับสนุนในพื้นที่

-องค์การบริหารส่วนตำบลถึมตอง

1. สนับสนุนงบประมาณสำหรับการคัดกรองโรคเบาหวาน ประชากรอายุ 40 ปีขึ้นไป
2. วัสดุอุปกรณ์ในการควบคุมลูกน้ำยุงลาย
3. การจัดการขยะในชุมชน
4. การรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา

- งบประมาณสาธารณสุขมูลฐานหมู่บ้าน สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพ อสม. ในการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการสุขภาพภาคประชาชนต่างพื้นที่

- เงินสวัสดิการจากกลุ่มออมทรัพย์บ้านวังฆ้อง หมู่ 3 สนับสนุนกิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา การทำปุ๋ยหมัก น้ำยาเอนกประสงค์
- ศูนย์คุณธรรม สนับสนุนโครงการค้นหาคนดี ความดี ศรีดีมีต้อง

ข้อเสนอแนะ

1. บุคคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ควรพัฒนากระบวนการทำงานขององค์กร เชื่อมโยงไปสู่การทำงานร่วมกับองค์กรอื่นแบบพหุภาคี และมีศักยภาพ การพัฒนาร่วมกัน โดยมีเป้าหมายที่สุขภาพของชุมชน
2. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา และทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ให้สอดคล้องกับวิถีของชุมชนนั้น
3. ชุมชนที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของชุมชน สุขภาพเข้มแข็ง ต้องเปลี่ยนจากผู้รับมาเป็นผู้ลุกขึ้นมากระทำ ลดการพึ่งพา และพึ่งพิงผู้อื่น ค้นหาศักยภาพคนในชุมชน เน้นร่วมในการดำเนินงานในชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาตนเอง
4. ควรมีการประสานด้านนโยบายแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการมีแนวทางการดำเนินงานเดียวกันไม่ซ้ำซ้อนไม่แยกส่วน
5. องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพราะปัญหาสิ่งแวดล้อมเชื่อมโยงสู่ปัญหาต่างๆในชุมชน การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมจะนำไปสู่การลดปัญหาของชุมชนได้มากขึ้น
6. การส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลงสู่การลดละเลิกการใช้สารเคมี สร้างชุมชนให้น่าอยู่และเข้มแข็ง ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการดำเนินงานในด้านต่างๆอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ทั้งด้านองค์ความรู้ กลไกการตลาด การสร้างเศรษฐกิจที่มั่นคงมีสิ่งทดแทนที่เหมาะสม

ปัจจัยเอื้อ

1. การดำเนินงานโครงการสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ยึดแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในครอบครัวลง
2. การเมืองท้องถิ่นเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ที่เข้าแข่งขันต้องเร่งสร้างคงความดีเพื่อให้เกิดการยอมรับของคนในชุมชน
3. คณะทำงานส่วนใหญ่มีรายได้จากการทำงานประจำ ไม่มีความกังวลกับผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินหรือสิ่งที่จะได้รับ และมีเวลาในการช่วยเหลือสังคมของตนเองเพิ่มมากขึ้น
4. สถานีอนามัยตำบลเดิมต้องกลายเป็นศูนย์กลางของคนทำงานเพื่อชุมชน และเจ้าหน้าที่ทุกคนมีความกระตือรือร้นที่จะอำนวยความสะดวกให้กับคณะทำงาน
5. การบูรณาการกิจกรรมอื่นๆ ที่มีเป้าหมายเดียวกันมารวมกันภายใต้ " แผนงานชีวิตมั่นคง ปลอดภัยสุขตำบลเดิมต้อง " ทำให้ลดการทำงานที่ซ้ำซ้อน โดยคำนึงถึงการว่างเว้นจากภารกิจหลักของชุมชน

การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกโดยเฉพาะในด้านงบประมาณที่เข้ามาในการดำเนินงานในพื้นที่ตำบลเดิมต้อง มีความราบรื่นพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีกิจกรรมที่หลากหลายที่สำคัญคือ

1. สำนักงานสนับสนุนการสร้างสุขภาพ สนับสนุนโครงการดนตรีร่วมใจพัฒนา และโครงการรวมกลุ่มดนตรีที่บ้านผู้สูงอายุตำบลเดิมต้อง โครงการส่งเสริมสุขภาพออกกำลังกายแอโรบิค
  2. มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ สนับสนุนโครงการแผนงานชีวิตมั่นคงปลอดภัย (การพนัน) และเยาวชนนักวิจัยน้อย
  3. วิทยาลัยการสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สนับสนุนโครงการ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตสู่ชุมชนน่าอยู่จังหวัดน่าน
  4. โครงการบ้านจုံเมืองเย็น สนับสนุนกิจกรรมตามตัวชี้วัด สุขภาพตำบลเดิมต้อง
  5. งบประมาณ CUP โรงพยาบาลน่าน สนับสนุนการลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ในการป้องกันอุบัติเหตุจากร
6. มูลนิธิอีกเมืองน่าน สนับสนุนโครงการหมู่บ้านครอบครัวเข้มแข็ง(ขยายผล)

การสนับสนุนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำรงค์

5. สนับสนุนงบประมาณสำหรับการคัดกรองโรคเบาหวาน ประชากรอายุ 40 ปีขึ้นไป
6. วัสดุอุปกรณ์ในการควบคุมลูกน้ำยุงลาย
7. การจัดการขยะในชุมชน
8. การรณรงค์ลดเหล้าเข้าพรรษา
  - งบประมาณสาธารณสุขมูลฐานหมู่บ้าน สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพ อสม. ในการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการสุขภาพภาคประชาชนต่างพื้นที่
  - เงินสวัสดิการจากกลุ่มออมทรัพย์บ้านวังหม้อ หมู่ 3 สนับสนุนกิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา
  - ศูนย์คุณธรรม สนับสนุนโครงการค้นหาคนดี ความดี ศรีถ้ำรงค์

ข้อเสนอแนะ

1. บุคลากรภาครัฐ ควรพัฒนากระบวนการทำงานขององค์กร เชื่อมโยงไปสู่การทำงานร่วมกับองค์กรอื่นแบบพหุภาคี และมีศักยภาพ การพัฒนาร่วมกัน โดยมีเป้าหมายที่สุขภาพของชุมชน
2. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา และทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ให้สอดคล้องกับวิถีของชุมชนนั้น
3. ชุมชนที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของชุมชน สู่อำนาจเข้มแข็ง ต้องเปลี่ยนจากผู้รับมาเป็นผู้ลุกขึ้นมากระทำ ลดการพึ่งพา และพึ่งพิงผู้อื่น ค้นหาศักยภาพมิตร แนวร่วมในการดำเนินงานในชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพึ่งพาตนเอง
4. หน่วยงานระดับจังหวัดที่รับผิดชอบงานสุขภาพภาคประชาชน ควรให้ความสำคัญและสนับสนุนมากกว่านี้ เพราะรากฐานของการพัฒนาคือชุมชนมีการจัดการสุขภาพด้วยตนเอง ความเชื่อมโยงต่อปัญหาต่างด้านต่างๆก็จะลดลง
5. องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมในการจัดการสุขภาพมากขึ้น เพราะสุขภาพเชื่อมโยงสู่หลายมิติในชุมชน ผู้ดูแลปัญหาพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น

ภาพกิจกรรม

เพิ่ม เติมความรู้ เรื่องจุลินทรีย์ท้องถิ่นกับวิถีชีวิต

ศึกษาดูงาน สวนสามอาชีพ

เจาะโลหิตตรวจหารสสารพิษในร่างกาย

จุดเรียนรู้และสนับสนุนจุลินทรีย์ท้องถิ่น ที่สถานีอนามัย

ภาพกิจกรรม

จุดสนับสนุนในหมู่บ้าน

เวทีเรียนรู้ส่งเสริมความสุขของชุมชน

เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ภาพกิจกรรม

สื่อที่ช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชุมชน

คู่มือชีวิตแบบพอเพียงปลอดภัยจากสารพิษ

รวมกลุ่มเพาะเห็ด

เยาวชนเรียนรู้สมุนไพรพื้นบ้าน

เยาวชนดินตองเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ,ข้าวกล้องของดั้งเดิม

ภาพกิจกรรม

ทัวร์จักรยานเรียนรู้การอนุรักษ์วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของตำบลถ้ำเข็ก

สื่อประชาสัมพันธ์ จากโครงการ สนับสนุน โดย สสส.

รายงานผลการดำเนินงาน
โครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีของกลุ่ม
เกษตรกรบ้านเชียงแล หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 ตำบลริม
อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

โดย
บ้านเชียงแล หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 ตำบลริม
อำเภอท่าวังผา ังหวัดน่าน

ได้รับการสนับสนุนโดย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ธันวาคม 2550

โครงการ ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีของกลุ่มเกษตรกรบ้านเชียงแล หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

คณะทำงาน

1. นายหวล อุงเสน   กำนันตำบลริม
2. นายชนิด คำอุ่น   นายกองค์การบริหารส่วนตำบลริม
3. นางสุธารี จิณะสิทธิ์   หัวหน้าสถานีอนามัยตำบลริม
4. นายเสรี วิศวกรรม   นักวิชาการเกษตรรับผิดชอบเขตตำบลริม
5. นายสวัสดิ์ แก้วควัน   ผู้ใหญ่บ้านเชียงแล ม.6
6. นายเอนช ไซยสาร   ประธานศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรตำบลริม
7. นายผาย मुखเพชร   ประธานกลุ่มปุ๋ยหมักบ้านเชียงแล
8. คณะเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยตำบลริม

ระยะเวลา

1 ตุลาคม 2550 - 30 กันยายน 2550

ความเป็นมา

ตามที่รัฐบาลได้ส่งเสริมให้เกษตรกรภายในประเทศปฏิบัติตัว โดยยึดถือหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการประกอบอาชีพทางการเกษตรพบว่าเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ของประเทศมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างเป็นจำนวนมากในการลดศัตรูพืช และเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

บ้านเชียงแล 1,2 ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เป็นหมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่ม ดินริมแม่น้ำน่าน มีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร ดังนั้นบริเวณหมู่บ้านจึงถูกล้อมรอบไปด้วยพื้นที่ทางการเกษตร จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน จปฐ. พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านร้อยละ 80 ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม โดยพืชที่ทำการเพาะปลูกจะหมุนเวียนปลูกซ้ำๆกันทุกปี ได้แก่ ข้าว, ยาสูบ, ถั่วลิสง, ข้าวโพด และผักกาดเขียวปลี เป็นการเกษตรที่ผลิตเพื่อการค้าต้องพึ่งพาการตลาดและพ่อค้าคนกลางจึงทำให้มีการใช้สารปุ๋ยเคมีและสารพิษปราบศัตรูพืช จากการสำรวจการใช้สารเคมีของกลุ่มเกษตรกรของหมู่บ้าน พบว่าเกษตรกร โดยส่วนใหญ่ต้องซื้อปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืชโดยใช้เงินจำนวนมากต่อครอบครัว ส่งผลให้เกษตรกรมีหนี้สินในการกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการซื้อปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืชจากแหล่งทุนต่างๆ เช่น กองทุนหมู่บ้าน , ธนาคารเพื่อการเกษตร(ธกส.) เป็นต้น และที่สำคัญยังพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ที่ถูกต้องในการปฏิบัติตัวเรื่องการใช้สารเคมี โดยพบได้ว่ายังมีผู้ป่วยที่มีผิวหนังไหม้ดำและมีอาการแพ้คันคันจากการสัมผัสปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืช เข้ามาทำการรักษาที่สถานีอนามัยอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้ยังมีผลให้เกิดมลพิษตามมาจากการใช้

ปุ๋ยเคมี สารพิษปราบศัตรูพืช อันจะเป็นอันตรายแก่ชีวิตของเกษตรกรเองแล้ว ยังทำลายโครงสร้างของดินและสภาพแวดล้อมให้เสื่อมสภาพลง สารพิษไหลลงสู่แม่น้ำลำคลอง ทำให้เกิดมลพิษกับแหล่งน้ำของชุมชน ทำให้ระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติเสียความสมดุล

จากข้อมูลและผลกระทบที่เกษตรกรได้รับดังกล่าวมาโดยตลอด ทำให้ชาวบ้านเชียงใหม่มีความต้องการอย่างยิ่งที่จะแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายสารเคมีในการเกษตรและมีความต้องการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการเรียนรู้ และสามารถปรับใช้กับพื้นที่ของตนเองให้เกิดประโยชน์และมีความเข้มแข็งมั่นคงในภายภาคหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพอย่างแพร่หลาย
2. เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้แก่กลุ่มเกษตรกรในการลดการใช้สารเคมีทุกชนิดในการผลิตพืชผล

ทางการเกษตร

3. เพื่อสร้างสุขภาพที่ดีแก่เกษตรกร และรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในด้านต่างๆ ให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติให้มั่นคงยั่งยืนต่อไป

ผลการดำเนินงาน

1. การอบรมให้ความรู้

วันที่ดำเนินกิจกรรม 11 กรกฎาคม 2550 ณ หอประชุมวัดเชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เกษตรกรหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 เข้าร่วมอบรมจำนวน 79 คน

ตารางการอบรม

เวลา	กิจกรรม
08.00 น. - 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 น. - 09.30 น.	เปิดการอบรม โดย กำนันตำบลริม
09.30 น. - 10.30 น.	ชี้แจงโครงการและนโยบายการดำเนินงานอาชีพะอนามัย โดยนางสุธารี จิณสิทธิ์ หัวหน้าสถานีอนามัย
10.30 น. - 12.00 น.	ผลกระทบต่อสุขภาพ จากการใช้สารเคมีทางการเกษตร นายนิกร วีระ นักวิชาการสาธารณสุข สถานีอนามัยตำบลริม
12.00 น. - 13.00 น.	พักรับประทานอาหาร
13.00 น. - 14.30 น.	การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและการกำจัดศัตรูพืชโดยใช้สารธรรมชาติ โดย นายเสรี วิสวงค์พันธ์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร
14.30 น. - 16.00 น.	การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ นายอาเนช ไชยสาร ประธานศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรตำบลริม
16.00 น.	ปิดการอบรม

2. การตรวจหาระดับเอ็นไซม์โครีนเอสเตอเรส

วันที่ดำเนินกิจกรรม 11 กรกฎาคม 2550 ณ หอประชุมวัดเชียงแล โดยเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลริม
ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เกษตรกรหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 เข้าร่วมอบรมจำนวน 79 คน

ผลการตรวจหาระดับเอ็นไซม์โครีนเอสเตอเรส

หมู่บ้าน	ตรวจ ทั้งหมด จำนวน	ผลการตรวจหาระดับเอ็นไซม์โครีนเอสเตอเรส							
		ปกติ		ปลอดภัย		มีความเสี่ยง		ไม่ปลอดภัย	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เชียงแล หมู่ที่ 4	39	0	0	20	51.3	15	38.5	4	10.3
เชียงแล หมู่ที่ 6	40	0	0	21	52.5	15	37.5	4	10.0
รวม	79	0	0	41	51.9	30	38.0	8	10.1

3. การสาธิตและฝึกทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

วันที่ดำเนินกิจกรรม 17 กรกฎาคม 2550 ณ โรงเรียนวัดศุภทำปุ๋ยหมักบ้านเชียงแแล หมู่ที่ 6

วิทยากร นายเสรี วิสวะวงศ์พันธ์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และนายอานนท์ ไชยสาร ประธานศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรตำบลริม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ประชาชนบ้านเชียงแแล หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 จำนวน 42 คน

4. การสำรวจภาวะสุขภาพเกษตรกร

ผลการตรวจภาวะสุขภาพ

ข้อมูลจากบันทึกสุขภาพเกษตรกร 42 คน เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 26 มิถุนายน 2550 ถึง 11 กรกฎาคม 2550 (ให้บันทึกสุขภาพเกษตรกรคนละเล่ม จำนวน 200 คน ส่งบันทึกคืนเพื่อเก็บข้อมูล 67 เล่ม ข้อมูลสมบูรณ์พอประมวลผลได้ จำนวน 42 เล่ม)

ข้อมูลทั่วไป

เกษตรกรส่วนใหญ่อายุเฉลี่ย 48 ปี อายุน้อยสุด 38 ปี อายุมากที่สุด 60 ปี เพศชาย ร้อยละ 78.6 เพศหญิง ร้อยละ 21.4 สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 71.4 โสด ร้อยละ 4.8 มีภรรยาและหย่าร้าง ร้อยละ 4.8 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษา ร้อยละ 66.7 จบมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายเท่ากัน คือ ร้อยละ 14.3 การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่ไม่ดื่ม ร้อยละ 52.4 ดื่ม ร้อยละ 45.2 การสูบบุหรี่ ไม่สูบบุหรี่ ร้อยละ 66.7 สูบบุหรี่ ร้อยละ 33.3 การดื่มสุราดื่ม ร้อยละ 69.0 ไม่ดื่ม ร้อยละ 26.2 การได้รับวัคซีนวัคซีน T.T. เคยรับ ร้อยละ 69 ไม่เคย ร้อยละ 26.2

ข้อมูลการทำงาน

ลักษณะการทำงานส่วนใหญ่ทำการเพาะปลูกเอง ร้อยละ 95.1 ไม่ให้ข้อมูล จ้างคนอื่นทำและรับจ้างทำการเพาะปลูกต่างๆ มีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 2.4 พืชที่นิยมปลูก ข้าว ข้าวโพด ยาสูบ และ ผักชนิดต่างๆ มีความเสี่ยงในการการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยการพ่น หรือผสม หรือมีการใช้ สารเคมี ร้อยละ 83.3 ไม่มีการใช้สารเคมี ร้อยละ 14.3 ไม่ให้ข้อมูล ร้อยละ 2.4

การประเมินพฤติกรรมการใช้สารเคมี

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละ พฤติกรรมการใช้สารเคมีของเกษตรกร

ลำดับ	รายการ	มี		ไม่มี		ไม่ตอบ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	มีที่เก็บสารเคมีแยกเฉพาะ	26	61.9	15	35.7	1	2.4
2	สวมถุงมือเมื่อใช้สารเคมี	37	88.1	4	9.5	1	2.4
3	สวมอุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากสารเคมีอื่นๆตามที่ฉลากระบุ	36	85.7	5	11.9	1	2.4
4	มีฉลากหรือรายละเอียดของสารเคมีที่ภาชนะบรรจุ	38	90.5	2	4.8	2	4.8
5	ไม่ผสมสารเคมีมากกว่า 2 ชนิดในการฉีดพ่นครั้งเดียว*	30	71.4	11	26.2	1	2.4
6	ไม่สูบบุหรี่ กินอาหาร หรือดื่มน้ำในขณะที่ทำการฉีดพ่นสาร*	19	45.2	22	52.4	1	2.4
7	ไม่วางอาหารหรือเครื่องดื่มนบริเวณที่มีการฉีดพ่น/ใช้หรือจัดวางสารเคมี*	18	42.9	23	54.8	1	2.4
8	ยืนเหนือลมหรือดูทิศทางลมในขณะที่ฉีดพ่นสารเคมี	38	90.5	3	7.1	1	2.4
9	เปลี่ยนเสื้อผ้าทันทีเมื่อเปียกชุ่ม เช่นเกิดอุบัติเหตุถูกสารเคมี	33	78.6	7	16.7	2	4.8
10	ล้างทำความสะอาดอุปกรณ์หลังการใช้งาน	38	90.5	4	9.5	0	0.0
11	ไม่ใช้ปากเป่าเมื่อขึ้นส่วนอุปกรณ์ดูดดิน เช่น นมหนู ให้ใช้แปรงขัดหรือน้ำฉีดแทน*	16	38.1	25	59.5	1	2.4
12	ปล่อยลมออกจากเครื่องพ่นที่มีแรงดันจนหมด เมื่อพักใช้งาน	38	90.5	3	7.1	1	2.4
13	ล้างภาชนะบรรจุทั้งหมดแล้วก่อนนำไปกำจัด	32	76.2	8	19.0	2	4.8
14	อบน้ำเปลี่ยนเสื้อผ้าทันทีหลังการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	40	95.2	2	4.8	0	0.0
15	แยกเสื้อผ้าที่ใช้ฉีดพ่นหรือทำงานกับสารเคมีซักต่างหาก	38	90.5	4	9.5	0	0.0

จากตารางที่ 1 พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้สารเคมีที่ปลอดภัย และพฤติกรรมเสี่ยง 5 อันดับแรก ได้แก่ การใช้ปากเป่า เมื่อมีชิ้นส่วนดูดดิน ร้อยละ 59.52 วางอาหารหรือน้ำดื่ม บริเวณที่พ่นหรือวางสารเคมี ร้อยละ 54.8 สูบบุหรี่ กินอาหารหรือดื่มน้ำ ขณะใช้สารเคมี ร้อยละ 52.4 ไม่มีที่เก็บสารเคมีแยกเฉพาะ ร้อยละ 35.7 ผสมสารเคมีมากกว่า 2 ชนิดในการพ่นครั้งเดียว ร้อยละ 26.2

* จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรไม่เข้าใจคำถาม ทำให้แปลความหมายข้อเหล่านี้ผิดเพี้ยนไป

การประเมินความเสี่ยงอันตรายจากสภาพและลักษณะงาน

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละ ความเสี่ยงอันตรายจากสภาพและลักษณะงานของเกษตรกร

ลำดับ	รายการ	มี		ไม่มี		ไม่ตอบ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	ทำงานบริเวณที่มีเสียงดัง	4	9.5	37	88.1	1	2.4
2	ทำงานกับเครื่องจักรเครื่องชนิดที่มีแรงสั่นสะเทือน	13	31.0	27	64.3	2	4.8
3	ทำงานกลางแจ้งตลอดทั้งวัน	32	76.2	8	19.0	2	4.8
4	ทำงานในที่ที่มีอากาศร้อนอบอ้าว	33	78.6	9	21.4	0	0.0
5	บริเวณที่ทำงานมีงู แมลง สัตว์มีพิษ	13	31.0	27	64.3	2	4.8
6	ทำงานในที่ที่มีน้ำขัง	17	40.5	24	57.1	1	2.4
7	ใช้ของมีคมหรือเสี่ยงต่อการบาดเจ็บ	27	64.3	15	35.7	0	0.0
8	ปีนป่ายหรือทำงานในที่สูง	8	19.0	33	78.6	1	2.4
9	ทำงานกับเครื่องใช้หรืออุปกรณ์ไฟฟ้า	10	23.8	31	73.8	1	2.4
10	เคยมีอุบัติเหตุจากการทำงาน	15	35.7	27	64.3	0	0.0
11	ยืนทำงานติดต่อกันนานเกิน 1 ชั่วโมง	38	90.5	4	9.5	0	0.0
12	เดินทำงานติดต่อกันนานเกิน 1 ชั่วโมง	33	78.6	9	21.4	0	0.0
13	ทำงานที่ถูกเข้าหรือนั่งของๆ ซ้ำๆ	33	78.6	8	19.0	1	2.4
14	คัน แรก หรือยกของหนัก เป็นประจำ	23	54.8	19	45.2	0	0.0
15	ก้มหลังหรือก้มศีรษะ ซ้ำๆ	32	76.2	9	21.4	1	2.4
16	ทำงานที่ต้องยกเขมืออยู่เหนือไหล่ เป็นประจำ	12	28.6	29	69.0	1	2.4
17	มีการเคลื่อนไหวของมือ / ข้อมือซ้ำๆ เช่น บิด เหวี่ยง	28	66.7	13	31.0	1	2.4
18	มีอาการเจ็บปวดกล้ามเนื้อหลังการทำงาน	37	88.1	5	11.9	0	0.0
19	ปวดเมื่อยตามร่างกาย เหนื่อย อ่อนแรง	32	76.2	10	23.8	0	0.0

จากตารางที่ 2 พบว่า เกษตรกรมีความเสี่ยงอันตรายจากสภาพและลักษณะงานมาก 5 อันดับแรก ได้แก่ การยืนทำงานติดต่อกันนานเกิน 1 ชั่วโมง ร้อยละ 90.5 มีอาการเจ็บปวดเมื่อยกล้ามเนื้อหลังการทำงาน ร้อย

ละ 88.1 การทำงานที่ถูกเข้า หรือนั่งของๆ ซ้ำๆ การเดินทางติดต่อกันนานเกิน 1 ชั่วโมง และการทำงานในที่ที่มีอากาศร้อนอบอ้าว มีจำนวนเท่ากัน คือร้อยละ 78.6

ข้อมูลการสำรวจสุขภาพตนเอง

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละ อาการผิดปกติทางร่างกายเป็นประจำ ของเกษตรกร

ลำดับ	รายการ	มี		ไม่มี		ไม่ตอบ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	แน่นหน้าอกหายใจไม่อิ่ม	13	31.0	29	69.0	0	0.0
2	เจ็บหน้าอก	10	23.8	31	73.8	1	2.4
3	หอบหายใจมีเสียงวี๊ดๆ	7	16.7	35	83.3	0	0.0
4	เหนื่อยง่ายกว่าปกติ	14	33.3	28	66.7	0	0.0
5	ไอเรื้อรังตั้งแต่ 2 สัปดาห์ขึ้นไป	2	4.8	40	95.2	0	0.0
6	มีเสมหะปนเลือด	0	0.0	42	100.0	0	0.0
7	ระคายเคืองตา แสบตา	26	61.9	15	35.7	1	2.4
8	มองเห็นไม่ชัด	19	45.2	23	54.8	0	0.0
9	ได้ยินไม่ชัดเจน	12	28.6	29	69.0	1	2.4
10	ตัวเหลือง ตาเหลือง	0	0.0	42	100.0	0	0.0
11	ปวดศีรษะเป็นประจำ	3	7.1	38	90.5	1	2.4
12	เวียนศีรษะ เป็นลม เมื่อทำงานในที่ที่มีอากาศร้อน	11	26.2	30	71.4	1	2.4
13	มีอาการใช้สูงปวดตามกล้ามเนื้อ	4	9.5	37	88.1	1	2.4
14	มีอาการใช้สูง กล้ามเนื้อคอ แขน ขา กระตุก	3	7.1	38	90.5	1	2.4
15	เลขอุกฤษ สัตว์ แมลงมีพิษกัดต่อย	8	19.0	33	78.6	1	2.4
16	มีผื่นคันตามผิวหนัง	25	59.5	16	38.1	1	2.4
17	มีอาการเมื่อยล้า ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ มือ แขน ขา	29	69.0	12	28.6	1	2.4
18	มีอาการเจ็บปวดกล้ามเนื้อหลังการทำงาน	34	81.0	8	19.0	2	4.8
19	แขนขาอ่อนแรง	14	33.3	27	64.3	1	2.4
20	บาดเจ็บจากอุบัติเหตุการทำงาน	11	26.2	31	73.8	0	0.0

จากตารางที่ 3 พบว่าเกษตรกรมีอาการผิดปกติทางร่างกาย ที่พบบ่อย 5 อันดับแรก ได้แก่ การเจ็บปวดกล้ามเนื้อหลังจากทำงาน ร้อยละ 81.0 มีอาการเมื่อยล้า ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ แขน ขา ร้อยละ 69.0 มีอาการระคายเคืองตา แสบตา ร้อยละ 61.9 มีผื่นคันตามผิวหนัง ร้อยละ 59.5 และมองเห็นไม่ชัดเจน ร้อยละ 45.2

ผลกิจกรรมที่จัดขึ้นต่อชุมชน

1. ประชาชนตระหนักถึงผลกระทบจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรมากขึ้น
2. ประชาชนการยอมรับการใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพในการเกษตรมากขึ้น โดยเฉพาะใช้น้ำข้าว
3. กลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพมีความเข้มแข็งมากขึ้น
4. มีการทดลองทำสารปราบศัตรูพืช

ปัญหาและอุปสรรค

1. জন.สาธารณสุข ขาดความรู้ และประสบการณ์ ในการเรื่องการทำปุ๋ยหมัก และการเกษตร
2. การยอมรับ เพราะ เป็นเทคโนโลยีใหม่สำหรับเกษตรกร และรายได้ส่วนมาก มาจากผลผลิตทางการเกษตรทำให้ไม่กล้าเสี่ยงที่จะใช้เทคโนโลยีใหม่
3. ไม่มีเวลาว่างของเจ้าหน้าที่และเกษตรกร ทำให้การเข้าร่วมทำกิจกรรมตามโครงการมีน้อย

การแก้ไขปัญหา

1. ประสานผู้รู้จากหน่วยงานอื่นๆ มาเป็นวิทยากร
2. เสริมสร้างกลุ่มที่มีอยู่แล้วให้แข็งแรง
3. กำหนดวันเวลาทำกิจกรรมที่ทุกส่วนพร้อมที่สุด

← ขั้นตอนการปลูกพืชโดยไม่ใช้ดิน ←

- เมื่อกล้าแข็งแรง มีใบจริง สังเกตว่าราก

เจริญเติบโตดี มีสีขาว อายุประมาณ 7 - 14 วัน จึง

ย้ายไปที่รางปลูก

- นำสารละลายธาตุอาหารใส่ในรางปลูกให้

สารอาหารไหลเวียนในระบบราง

- แยกต้นกล้าลงปลูกในหลุมที่รางปลูก

- ตรวจสอบการไหลเวียนของสารละลายธาตุ

อาหารและวัดค่าความเข้มข้นของธาตุอาหาร และค่า

ความเป็นกรดเป็นด่าง

- เก็บเกี่ยวผลผลิต

การปลูกพืชโดยไม่ใช้ดิน แบบไฮโดรโปนิกส์

เรือนจำชั่วคราวขาน้อย เรือนจำจังหวัดน่าน

โทรศัพท์ 054-775870

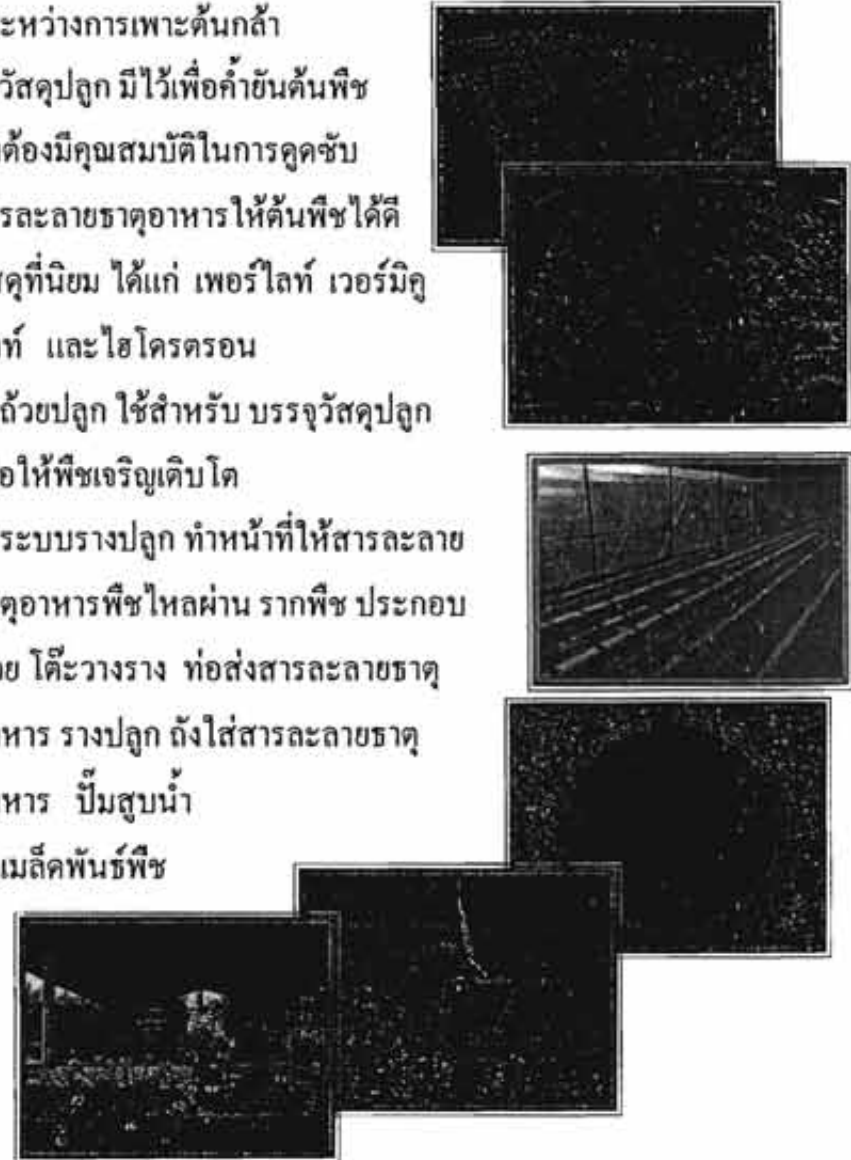
↔ การปลูกพืชโดยไม่ใช้ดิน ↔

เป็นการปลูกพืชที่เลียนแบบการปลูกพืชบนดิน โดยเป็นการปลูกแบบปลูกในน้ำยา (Hydroponics) ซึ่งอาศัยหลักที่ว่าพืช ต้องได้รับธาตุอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโต ผ่านระบบรากพืช พร้อมกับได้รับออกซิเจน และแสงแดดเพียงพอเหมาะสมต่อการเจริญเติบโต การปลูกพืชโดยไม่ใช้ดินจะดีกว่าการปลูกพืชในดิน คือ สะอาด ปลอดภัยจากสารพิษ เนื่องจากไม่มีปัญหาเรื่องโรคและแมลงที่ติดมากับดินจึงไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมีในการป้องกัน กำจัดวัชพืช พร้อมกันนั้นยังสามารถควบคุมปริมาณผลผลิต ได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ย่นอายุการเก็บเกี่ยวใช้พื้นที่ในการปลูกน้อยประหยัดค่าใช้จ่ายในการปลูก และบำรุงรักษาพืช

↔ อุปกรณ์สำหรับการใช้ในการปลูกพืชโดยไม่ใช้ดิน ↔

1. กระบะเพาะกล้า ใช้สำหรับบรรจุน้ำ หรือสารละลายธาตุอาหาร ระหว่างการเพาะต้นกล้า
2. วัสดุปลูก มีไว้เพื่อยึดต้นพืช ซึ่งต้องมีคุณสมบัติในการดูดซับ การละลายธาตุอาหารให้ต้นพืชได้ดี วัสดุที่นิยม ได้แก่ เพอร์ไลต์ เวอร์มิคูไลต์ และไฮโดรตรอน
3. ถ้วยปลูก ใช้สำหรับ บรรจุวัสดุปลูก เพื่อให้พืชเจริญเติบโต
4. ระบบรางปลูก ทำหน้าที่ให้สารละลายธาตุอาหารพืชไหลผ่าน รากพืช ประกอบด้วย โตะวางราง ท่อส่งสารละลายธาตุอาหาร รางปลูก ถังใส่สารละลายธาตุอาหาร ปั๊มสูบน้ำ
5. เมล็ดพันธุ์พืช

สรุป การประชุมคณะกรรมการและแกนนำ เรื่อง แนวทางการกำจัดขยะ บ้านต้นอ่าง
วันที่ 2 มิถุนายน 2550 เวลา 20.00น ณ วัด นิโครธาราม (ต้นอ่าง)

จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม

1. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข รวม	4	คน	
2. คณะกรรมการและแกนนำหมู่บ้าน	25	คน	
3. ครูใหญ่โรงเรียนวัดพระปริยัติธรรม วัดนิโครธาราม	1		รูป
4. ตัวแทนครู โรงเรียนชุมชน ไตรคามราษฎร์บำรุง (สบ่าง)	1		ท่าน

สรุปผลการประชุมทั้งหมด

ในส่วนของหมู่บ้าน

1. มีงบประมาณจาก สสส.สนับสนุนกิจกรรม 34,337.00 บาท
2. ให้จัดอบรมกลุ่มแม่บ้านหรือตัวแทน ทุกหลังคาเรือน ในวันเสาร์ที่ 9 มิถุนายน 2550 เวลา 08.30 น ณ ศาลาพอใจ วัดต้นอ่าง โดยมีการให้ความรู้ในเรื่อง
  - ปัญหาที่เกิดจากขยะ และ การลดปริมาณขยะในครัวเรือน
  - เทคนิคการแยกขยะในครัวเรือน
  - การขยายจุลินทรีย์ประสิทธิภาพ (อีเอ็ม)
  - การนำขยะเศษอาหารมาทำปุ๋ยแห้ง (ไบโอกาดี)
  - การทำขยะเศษอาหารมาทำเป็นขยะหอม
  - แจกถังขยะเปียกให้ทุกหลังคาเรือน
3. ศึกษารายละเอียด ขยะในครัวเรือน อะไรบ้างที่ขายได้ ราคา กิโลกรัมละเท่าไร เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแยกขยะที่ขายได้นำไปขายเป็นการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน
4. ให้หัวหน้าหมวดหรือคณะกรรมการในหมวดเป็นผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบทุกหลังคาเรือนในหมวดของตนเองให้ปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้ คือให้มีการแยกขยะ
5. ในการจับจ่ายของที่ตลาดสดให้นำตะกร้ามาใช้ เพื่อลดการใช้หรือนำขยะถุงพลาสติกเข้ามาสู่ครัวเรือนของตนเอง
6. การทำบุญที่วัดหรือการนำของถวายที่วัดให้ลดการใช้ถุงพลาสติกบรรจุของถวาย โดยใช้ ปิ่นโต หรือ ภาชนะอื่นแทน เพื่อเป็นการลดการนำขยะเข้าวัด
7. ในการจัดงานเลี้ยงทุกงานในหมู่บ้านควรใช้กระติบข้าว(แฉีปข้าว) แทนการบรรจุในถุงพลาสติก โดยให้ผู้สูงอายุรับผิดชอบในการสานกระติบข้าว และขายให้กลุ่มแม่บ้าน
8. ประสานกับหน่วยงานอื่นเพื่อขอสนับสนุน อีเอ็ม หรือกากน้ำตาล เช่น หน่วยงานเกษตร ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลป่าคา และ อบต.ป่าคา

รายงานผลการดำเนินงาน
โครงการ การผลิตจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โดย

บ้านหนองบัว หมู่ที่ 5 ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ได้รับการสนับสนุนโดย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

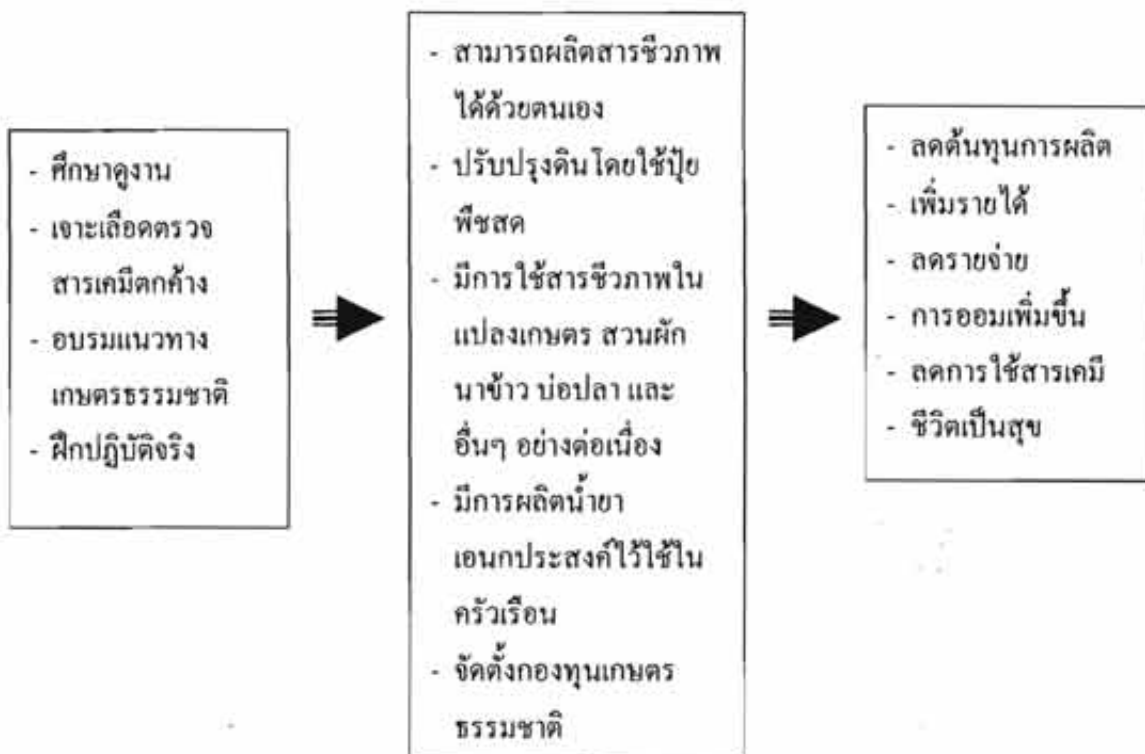
ธันวาคม 2550

สรุปความก้าวหน้าการดำเนินงาน
โครงการ การผลิตจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
บ้านหนองบัว หมู่ที่ 5 ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมแนวทางการดำเนินชีวิตด้วยการเกษตรธรรมชาติ โดยใช้จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ มาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ในกลุ่ม เกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการ
2. เพื่อโน้มน้าวให้เกษตรกรลดปริมาณการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรลงในอนาคต
3. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

กรอบแนวคิดดำเนินกิจกรรม

การดำเนินงานตามโครงการ การผลิตจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน บ้านหนองบัว หมู่ที่ 5 ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน นั้น หลังจากที่ผู้รับผิดชอบโครงการ(นายเจดน์ อินสองใจ) ได้รับทราบนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานจาก หัวหน้าโครงการ (ผศ.(พิเศษ) ดร.รัตนา สำโรงทอง และคณะฯ รวมทั้งคณะกรรมการบริหารโครงการระดับจังหวัด จึงได้มาวางแผนการดำเนินงานในพื้นที่ดังต่อไปนี้

1. การวางแผนงาน :

นำโครงการที่ได้ปรับปรุงตามแผนงบประมาณที่ได้รับไปปรึกษา ร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน (นายแทน เทพเสน) และ ตัวแทนเกษตรกร 7 คน ที่บ้านผู้ใหญ่บ้านในเดือน กุมภาพันธ์ 2550 เพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรม ตามกรอบแนวคิดที่วางไว้ โดยมีมติให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน หัวหน้าหมวดเป็นคณะทำงานผู้รับผิดชอบเป็นเลขานุการ

2. การศึกษาดูงาน 10 มีค.2550:

ได้ติดต่อขอดูงานและเข้ารับการอบรมที่สวนสามอาชีพ บ้านสะไม ด.นาชาว อ.เมือง จ.น่าน ซึ่ง โดยผ่านการประสานงานของ คุณณัชชภัทร พานิช สาธารณสุขอำเภอสองแคว และเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ วิทยาเขตน่าน โดยทางผู้จัดได้เชิญอาจารย์หนึ่งคืน วิมุตตินันท์ จากเครือข่ายสันติอโศก กทม. มาเป็นผู้บรรยายเรื่องเกษตรอินทรีย์ ตลอดทั้งวัน

ผู้เข้าร่วมฟังการบรรยายประมาณ 100 คน ประกอบด้วย ทีมงานชุมชนบ้านหนองบัวของอำเภอท่าวังผา (นำทีมโดยผู้ใหญ่บ้าน ผู้รับผิดชอบโครงการ และสมาชิกเกษตรกร รองนายก อบต.ป่าคา จนท.วิเคราะห์ อบต.ป่าคา รวม 22 คน จากเป้าหมาย 30 คน ที่ไปไม่ครบเพราะ มีรถบรรทุกเข้าไปรับซื้อผักของเกษตรกรในวันนั้น จึงมีบางส่วนที่ต้องตัดผักขาย) นอกนั้นเป็น กลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ วิทยาเขตน่าน กลุ่มเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ของตำบลถ้ำมดอง อ.เมือง จ.น่าน

กิจกรรมที่อบรม มีแนวคิดเรื่องของเกษตรพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ หลักการการทำเกษตรอินทรีย์ การสาธิตการใช้ การผลิต ประโยชน์ของจุลินทรีย์ ประสิทธิภาพ (EM) การผลิตน้ำหมักพ่อก น้ำหมักแม่ ปุ๋ยโบกาฉี น้ำหมักลูกข่อย น้ำยาสะอาด รวมถึงเกร็ดความรู้ของจุลินทรีย์อีกมาก

ผลที่ได้รับของกิจกรรมในครั้งนี้ ทำให้กลุ่มผู้ศึกษาได้รับแรงกระตุ้น กำลังใจ แนวคิด วิธีการ ของการทำเกษตรอินทรีย์ การใช้ประโยชน์จาก อีเอ็ม การรู้จักใช้ชีวิตแบบพอเพียง สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะมีการสาธิตเป็นขั้นตอน และวิทยากรมีประสบการณ์ในการถ่ายทอดที่ดี ซึ่งหลังจากการอบรมเสร็จสิ้น ทางกลุ่มบ้านหนองบัวได้นำแนวคิดมาเผยแพร่ต่อที่ชุมชนและมีการทดลองผลิตน้ำหมักพ่อก น้ำหมักแม่ น้ำหมักลูกข่อย

3. ประชุมร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน และประชาชนในวันประชุมประจำเดือน 9 พค.2550 เพื่อแจ้งแนวทางการดำเนินกิจกรรมที่ปรับเปลี่ยนแล้ว ตามกรอบแนวคิดที่วางไว้ และกำหนด กลุ่มเป้าหมาย วัน เวลา การทำกิจกรรมแต่ละอย่าง พร้อมทั้งการแบ่งหน้าที่เตรียมอุปกรณ์สาธิต โดยที่ประชุมเห็นชอบให้

เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรม หมวกละ 10 คน รวม 5 หมวค โดยให้หัวหน้าหมวคเป็นผู้รับผิดชอบ นอกจากนั้นหากเกษตรกรรายใดที่ไม่ถูกคัดเลือกสามารถเข้าร่วมกิจกรรมเป็นสมาชิกสมทบได้ ส่วนวัสดุสารเคมี ผู้รับผิดชอบโครงการจะช่วยเตรียมในบางอย่าง เพื่อลดความยุ่งยาก ประหยัดเวลาในการจัดหา

ส่วนการจัดหาเมล็ดพันธุ์ปอเทือง เพื่อนำมาปลูกเป็นปุ๋ยพืชสดนั้น ผู้รับผิดชอบโครงการได้ประสานไปยังสำนักงานพัฒนาที่ดิน จังหวัดน่านแล้ว ไม่มีเมล็ดพันธุ์ดังกล่าว มีแต่ถั่วมะแฮะ ซึ่งชาวบ้านไม่ต้องการ อนึ่งมีชาวบ้านบางส่วนที่ได้รับแจกหลังช่วงน้ำท่วมและได้นำไปหว่านแล้ว ข้อเสนอแนะ ถ้าหากจะติดต่อขอเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดควรเตรียมขอล่วงหน้าก่อนฤดูหว่านเมล็ดพันธุ์ อย่างน้อย 2 – 3 เดือน

4. กิจกรรมการตรวจหาสารเคมีทางการเกษตรที่ตกค้างในกระแสดือด 15 พค.2550 :

ผู้รับผิดชอบโครงการ ร่วมกับเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลป่าคาได้ออกให้บริการตรวจสุขภาพประชาชนทั่วไป พร้อมกับเจาะเลือดตรวจหาสารเคมีทางการเกษตรตกค้างในกระแสดือด ที่บ้านหนองบัวค.ป่าคา โดยมีผู้รับบริการ จำนวน 102 ราย ผลการตรวจพบดังนี้

ปกติ	จำนวน	0	ราย	ร้อยละ	0
ปลอดภัย	จำนวน	12	ราย	ร้อยละ	11.76
มีความเสี่ยง	จำนวน	35	ราย	ร้อยละ	34.31
ไม่ปลอดภัย	จำนวน	55	ราย	ร้อยละ	53.92

ผลจากการเจาะเลือด พบว่าประชาชนมีความตื่นตระหนกจากผลที่เกิดขึ้น ทำให้มีความสนใจที่จะหาวิธีการป้องกัน ลดการใช้สารเคมี ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ได้ให้ความรู้รายกลุ่ม รายบุคคล แต่ประชาชนยังมีความกังวลอยู่เพราะไม่มียารักษา และบางคนไม่เคยใช้สารเคมีทางการเกษตร เช่นข้าราชการ พระสงฆ์ แต่ยังไม่ปลอดภัย จึงต้องหาสาเหตุกันต่อไป

5. กิจกรรมการอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ และการฝึกปฏิบัติจริง

การจัดการอบรม ได้ดำเนินการ ในวันที่ 17 พฤษภาคม 2550 ณ ศาลาวัดบ้านหนองบัว โดยเชิญทีมวิทยากรจากคุณเม็ชชภัทร พานิช สารานุกรมสุขอำเภอสองแคว และเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ วิทยาเขตน่าน พร้อมคณะอีก 3 ท่านมาบรรยายและฝึกปฏิบัติให้กับกลุ่มเกษตรกรจำนวน 55 คน (คัดจากหมวกละ 10 คนและรวมผู้สนใจ) และผู้ร่วมสังเกตการณ์จากผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลป่าคา กลุ่มหัวหน้าสถานีอนามัยในอำเภอท่าวังผา รวม 10 คน

องค์ความรู้ที่ได้รับ และการนำไปใช้ (โดยย่อ)

➤ ผลกระทบสารเคมีทางการเกษตรต่อสุขภาพ

วิเคราะห์หาสาเหตุที่คาดว่าจะทำให้เกิดสารเคมีทางการเกษตรตกค้างในกระแสดือดให้ ผู้เข้าร่วมรับการอบรมฟัง เช่น การบริโภคพืชผักที่มีสารพิษปนเปื้อนทั้งที่บ้านและงานเลี้ยง คั้นน้ำที่มีสารพิษปนเปื้อน เพราะบ้านหนองบัวคั้นน้ำบอชบาดาล และเป็นพื้นที่ที่ล้อมรอบด้วยสวนผัก และทุ่งนา (ต่อมาได้ส่งน้ำคั้นไปตรวจที่ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ พิษณุโลก พบปลอดภัย) แนะนำการแก้ไข โดยการทำเกษตรอินทรีย์ การใช้สมุนไพรรางจืด การคั้นน้ำมากๆ บริโภคผักที่ปลอดสารพิษ

อันตรายที่เกิดจากสารพิษที่พบบ่อย เช่น โรคที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของตับ ของไต โรคมะเร็ง โรคผิวหนังต่างๆ และอื่นๆ

- แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่ไร้สารพิษ โดยเริ่มต้นที่ครอบครัว เช่นการทำน้ำยาสะอาดใช้เอง การทำน้ำสมุนไพรดื่ม(น้ำหมักลูกยอ) การปลูกผักสวนครัว การใช้ปุ๋ยชีวภาพ การทำขยะหมัก การทำสารจับไล่แมลงจากสมุนไพร
- ความรู้เรื่องของจุลินทรีย์ประสิทธิภาพ (อีเอ็ม) การขยายอีเอ็ม การใช้ประโยชน์ หลังจบการอบรมได้ขยายแจกจำนวน 350 ลิตร
- การผลิตจุลินทรีย์ท้องถิ่น เช่นการทำน้ำหมักพ่อก การทำน้ำหมักแม่ โดยแต่ละหมวดได้จัดทำหมวดละ 2 ถึง เพื่อนำไปใช้ในหมวดของตนเอง (ช่วงหลังผู้นำให้เปิดใช้ที่ละหมวดต่อเดือน และแจกให้หมวดอื่นๆนำไปขยายให้ชาวบ้าน เพราะฉะนั้นจะมีน้ำจุลินทรีย์ท้องถิ่นใช้ทุกเดือนทั้งหมู่บ้าน) และได้แบ่งวัสดุให้ไปทำต่อหลังจากน้ำยาหมด หมวดละ 1 ชุด
- การทำสารจับไล่แมลงจากสมุนไพร ได้จัดทำหมวดละ 1 ถึง ให้แบ่งกันใช้ภายในหมวด
- การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ได้จัดทำหมวดละ 5 กระสอบ ให้แบ่งกันใช้ภายในหมวด
- การทำน้ำยาสะอาดเพื่อใช้ล้างจาน ชักผ้า ล้างห้องน้ำ ได้จัดทำหมวดละ 1 ถึง ให้แบ่งกันใช้ภายในหมวด และได้แบ่งวัสดุให้ไปทำต่อหลังจากน้ำยาหมด หมวดละ 1 ชุด
- การสาธิตการทำน้ำลูกยอ 1 ถึง (เนื่องจากไม่มีลูกยอเพียงพอ)
- การสาธิตการทำครีมหน้าแดง 1 ชุด

ผลที่ได้รับ ทุกคนมีความสนใจ คึกคัก เพราะเป็นเรื่องใหม่ เป็นเรื่องใกล้ตัว สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ การประเมินผลหลังการอบรม พบว่า มีการใช้จุลินทรีย์อีเอ็มเกือบทุกหลังคาส่วนใหญ่ใช้ในการเกษตร โดยเฉพาะฤดูทำนาทางหมู่บ้านผลิตไม่พอเพียง ทางผู้รับผิดชอบต้องผลิตให้อีกประมาณ 600 ลิตร มีการผลิตน้ำลูกยอ เพราะผู้ที่มีปัญหาด้านลำไส้ โรคกระเพาะอาหาร ใช้แล้วได้ผลดีจึงมีการบอกต่อ มีการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพบางครัวเรือน เนื่องจากหามูลสัตว์ รัลละเอียดไม่ค่อยได้ มีการนำยาสะอาดบางครัวเรือน เพราะส่วนมากคนที่มาอบรมเป็นผู้ชาย อาจให้ความสนใจ หรือการถ่ายทอดให้ครอบครัวได้น้อยลง ทางด้านสมุนไพรไล่แมลงยังไม่ค่อยได้ใช้เพราะยังไม่ถึงฤดูปลูกผัก

ปัญหาโดยรวม การจัดหากากน้ำตาลมาบริการในหมู่บ้านยังทำไม่ได้ เพราะไม่มีแหล่งผลิต ควรติดต่อพ่อค้านำมาบริการให้ การจัดตั้งกลุ่มกองทุนยังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากทางชุมชนยังไม่พร้อมที่จะดำเนินการ การประเมินว่าลดการใช้สารเคมีทางการเกษตรหรือไม่ ต้องประเมินในช่วงฤดูปลูกผัก (ธันวาคม - กุมภาพันธ์)

ข้อเสนอแนะ การจัดอบรมที่มีทั้งวิชาการและการสาธิตต้องมีการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ให้พร้อม มีเวลาในการอบรมที่เหมาะสม(2 วัน) การแบ่งกลุ่มควรมีกกลุ่มละ 5 -10 คน ให้ได้ฝึกปฏิบัติกันทุกคน และควรมีเอกสารแจก มีภาพนำเสนอให้เห็นชัดเจน

6. อบรมการลดการใช้สารเคมีในครัวเรือน วันที่ 6 พฤศจิกายน 2550 ณ วัดบ้านหนองบัว

หลังจากที่ได้อบรมและฝึกปฏิบัติในการลดการใช้สารเคมีทางการเกษตรแล้ว ทางบ้านหนองบัวได้มีความตระหนักถึงการใช้อย่างปลอดภัยในครัวเรือน เช่น น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า น้ำยาสระผม น้ำยาล้างรถ น้ำยาล้างห้องน้ำ จึงได้จัดอบรม การทำน้ำยาสะอาดให้กับกลุ่มแม่บ้าน 55 คน ซึ่งผู้รับผิดชอบโครงการ และครอบครัวได้เป็นวิทยากร โดยใช้ประสบการณ์ตรงมาสอน เนื้อหา ได้พูดถึงความจำเป็นในการลดการใช้สารเคมีในครัวเรือน รวมถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นที่ตามมา เช่น ลดรายจ่ายของครอบครัว รักษาสิ่งแวดล้อม ปลอดภัย ไร้สารพิษ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมสุขภาพของผู้ผลิต (มีรายได้เพิ่ม มีการทำงานเป็นกลุ่ม สุขภาพทางใจดีขึ้น) ส่งเสริมสุขภาพของผู้บริโภคให้ปลอดภัยจากสารเคมี วัสดุที่ใช้หาได้ในครัวเรือน เช่น ขี้เถ้า (น้ำค้าง) เปลือก มะกรูด มะนาว มะขาม จัดหาซื้อบางส่วน เช่น N70 ผงฟอง เท่านั้น

การอบรมได้เน้นกิจกรรม การฝึกปฏิบัติดังนี้

- ความรู้ และแนวทางการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง
- การขยายอีเอ็ม และการใช้ประโยชน์จากน้ำขาวข้าว ในครัวเรือน
- การสอนผลิตน้ำยาล้างจานชีวภาพ (ใช้ล้างรถ ล้างห้องน้ำ ได้)
- การผลิตน้ำยาซักผ้า
- การสอนผลิตแชมพูสระผมแบบมีฟอง และมะกรูดสด

หลังจากเสร็จสิ้นการอบรม จะได้อบรมวัสดุบางส่วนให้กลุ่มแม่บ้านดำเนินการต่อ ซึ่งจะมีการรวมกลุ่มการผลิต ไว้ใช้ในครัวเรือน และวางจำหน่ายในร้านค้าสหกรณ์ของหมู่บ้าน เพื่อให้ชุมชนได้จัดซื้อหาในราคาถูก และวางจำหน่ายร่วมกับผลิตภัณฑ์โอท็อป (โกบิ) ของบ้านหนองบัว

7. กลุ่มเป้าหมายอื่นที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ

ในการดำเนินโครงการ ทำให้ผู้รับผิดชอบได้เรียนและค้นคว้าเรื่องของจุลินทรีย์ประสิทธิภาพอยู่ตลอดเวลา จึงได้นำคิดไปดำเนินการดังนี้

1. การทำโครงการลดขยะในชุมชนต้นแบบ (ขยะหอม) บ้านต้นอ่าง หมู่ที่ 2 ต.ป่าคา อ.ท่าวังผา จ.น่าน (เมษายน 2550) ซึ่งใช้งบประมาณจาก สสส. และ ของโครงการบ้านหนองบัว ในส่วนของการพัฒนาหลังน้ำท่วม ผลที่เกิดขึ้นคือ ร้อยละ 80 มีการกำจัดขยะในครัวเรือนแบบขยะหอม มีการลดใช้ถุงพลาสติกในงานเลี้ยงโดยใช้กระดาษ มีการทำตลาดโดยใช้ตะกร้า มีการไปวัดโดยใช้ปืนโต หรือภาชนะใส่อาหาร มีการใช้ตะกร้าใส่ผลไม้แทนถุงพลาสติก และเสนอแนวคิดสู่ อบต.ป่าคาได้จัดทำแผนให้ดำเนินการทั้งตำบล โดยปี 2551 ดำเนินการก่อน 3 หมู่บ้าน ที่เหลือเป็นปี 2552
2. ผู้รับผิดชอบได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ทำเศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัว ทำเกษตรแบบผสมผสาน ในพื้นที่ 2 ไร่ มีการผลิตจุลินทรีย์ประสิทธิภาพใช้เอง มีการทำพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ ปลูกไม้ผลหลากหลายชนิด ปลอดภัยไร้สารพิษโดยใช้ปุ๋ยชีวภาพ จุลินทรีย์ประสิทธิภาพ ใช้

น้ำส้มควนไม้ สมุนไพรไล่แมลง และเปิดฟล่อแมลงในสระปลา มีการเลี้ยงวัว 2 ตัวเพื่อช่วยกำจัดวัชพืชและใช้ประโยชน์จากมูล มีการเลี้ยงปลาโดยใช้มูลสัตว์ผสมรำและจุลินทรีย์ประสิทธิภาพ มีการเลี้ยงกบ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ด้วยจุลินทรีย์ประสิทธิภาพ มีการเผาถ่านจากเตา 200 ลิตร มีการผลิตน้ำยาสะอาดชีวภาพอเนกประสงค์เช่น น้ำยาซักผ้า น้ำยาล้างจาน น้ำยาสระผม ซึ่งพอจะเป็นรูปแบบของการดำเนินชีวิตแบบเพียงพอ และได้เป็นวิทยากรเผยแพร่ในระดับอำเภอได้ส่วนหนึ่ง

8. การผลิตจุลินทรีย์ การทำปุ๋ยชีวภาพของหมู่บ้านต่อเนื่อง

หลังจากที่ชุมชนได้รับความรู้เรื่องของจุลินทรีย์ประสิทธิภาพ การเห็นผลประโยชน์ที่ได้รับจากการนำไปใช้ของจุลินทรีย์ประสิทธิภาพ ปุ๋ยหมักชีวภาพ ทางคณะกรรมการหมู่บ้านจึงได้จัดตั้งงบประมาณในส่วนของงบประมาณ หมู่บ้านอยู่ดี มีสุข ประมาณ 1 แสนบาท ได้จัดสร้างโรงผลิตปุ๋ยชีวภาพ และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตจุลินทรีย์ประสิทธิภาพ การผลิตปุ๋ยชีวภาพ เช่น ถังพาสตริก กากน้ำตาล หัวเชื้อจุลินทรีย์ เครื่องบดปุ๋ย ฯลฯ ขณะนี้ได้ดำเนินการผลิตปุ๋ย และจุลินทรีย์เรียบร้อยแล้ว

ผู้รับผิดชอบ/ผู้สรุปผลงาน

นายเจตน์ อินสองใจ นักวิชาการสาธารณสุข 7
 สถานีอนามัยตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
 30 ธันวาคม 2550

รายงานผลการดำเนินงาน
โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
ปี 2550

โดย
บ้านใหม่ชัยเจริญ หมู่ที่ 8 ตำบลสถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ได้รับการสนับสนุนโดย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ธันวาคม 2550

สรุปผลการดำเนินงาน

โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร ปี 2550

บ้านใหม่ชัยเจริญ หมู่ที่ 8 ตำบลสถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ข้อมูลทั่วไป

1.1 ประวัติและที่ตั้ง

ตำบลสถานพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ประสบภัยแล้งจำนวน 6 หมู่บ้าน อีก 7 หมู่บ้านเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยมีลำน้ำปัวไหลผ่านกลางตำบล จึงทำให้บางหมู่บ้านมีน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน หากมีน้ำท่วม โดยมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลอื่นๆดังนี้

ประวัติสถานนีอนามย์

สถานนีอนามย์ตำบลสถานเดิมเป็นสำนักงานผดุงครรภ์ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านคอนสถาน เอาครไม้ชั้นเดียว ยกพื้นสูง ต่อมาได้ยกฐานะขึ้นเป็นสถานนีอนามย์และได้ย้ายมาตั้งอยู่ที่บ้านใหม่ชัยเจริญ หมู่ที่ 8 ซึ่งราษฎรได้ซื้อที่ดินบริจาคให้จำนวน 1 ไร่ 63 ตารางวา ปี พ.ศ.2526 ได้รับงบประมาณจากกระทรวงสาธารณสุขก่อสร้างสถานนีอนามย์ตัวอาคารเป็นแบบครึ่งไม้ครึ่งคอนกรีตแบบชั้นเดียว ต่อมา พ.ศ.2530 ได้รับงบประมาณก่อสร้างบ้านพัก ระดับ 1-2 จำนวน 1 หลังปี 2533 อีก 1 หลังปี พ.ศ.2536, 2537 ได้รับงบประมาณก่อสร้างบ้านพักระดับ 3-4 จำนวน 2 หลัง ต่อมาปี พ.ศ.2541 ได้รับงบประมาณในการก่อสร้างสถานนีอนามย์ขนาดใหญ่พร้อมบ้านพักระดับ 3-4 จำนวน 2 หลังแล้ว พร้อมระบบไฟฟ้า ประปา 1 ชุด โดยได้รับการบริจาคที่ดินสาธารณประโยชน์จากบ้านใหม่ชัยเจริญ หมู่ที่ 8 จำนวนเนื้อที่ 1 ไร่ 3 งาน 83 ตารางวา ดำเนินการก่อสร้างจนแล้วเสร็จ ปี พ.ศ.2541 และเปิดดำเนินการให้บริการแก่ประชาชนจำนวน 11 หมู่บ้าน เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2541 เป็นต้นมา

1.2 อาณาเขตติดต่อ

ตำบลสถาน ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอปัว ตามถนนสาย น่าน - ทุ่งช้าง ระยะทางห่างจากตัวอำเภอปัว 5 กิโลเมตร จังหวัดน่าน 65 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลไชยวัฒนา อำเภอปัว และเขตอำเภอเชียงกลาง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลวรรณคร ตำบลปัว อำเภอปัว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลสภาค ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลไชยวัฒนา อำเภอปัว จังหวัดน่าน

1.3 การปกครอง

ตำบลสถาน ได้แบ่งการปกครองออกเป็นจำนวน 13 หมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. เทศบาลตำบลบ้านปรางค์ จำนวน 1 หมู่บ้าน ดังนี้

- บ้านนาป่าน หมู่ที่ 1

2. องค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง จำนวน 12 หมู่บ้าน ดังนี้

- บ้านसान หมู่ที่ 2

- บ้านसानเหล่า หมู่ที่ 3

- บ้านคอนสถาน หมู่ที่ 4

- บ้านห้วยถ้ำ หมู่ที่ 5

- บ้านนาฝาง หมู่ที่ 6
- บ้านใหม่ชัยเจริญ หมู่ที่ 8
- บ้านพรสวรรค์ หมู่ที่ 10
- บ้านคอนสถาน 1 หมู่ที่ 12
- บ้านป่าเหียง หมู่ที่ 7
- บ้านสันติสุข หมู่ที่ 9
- บ้านต้นผึ้ง หมู่ที่ 11
- บ้านसान 1 หมู่ที่ 13

1.4 สภาพภูมิศาสตร์และภูมิประเทศ ภูมิอากาศ

ตำบลสถาน มีพื้นที่ประมาณ 141 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ประสบภัยแล้งประมาณ 8 หมู่บ้าน อีก 5 หมู่บ้านเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยมีลำน้ำปัวไหลผ่านกลางตำบล

ลักษณะภูมิอากาศ อยู่ในเขตร้อน อากาศมีความแปรปรวนสูง คือ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ถึง พฤษภาคม อากาศร้อนจัดและแห้งแล้ง ราษฎรจะ

ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และน้ำสำหรับใช้ในเกษตรกรรม

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน มิถุนายน ถึง กันยายน ปกติมีฝนตกชุกตลอดฤดู

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม ถึง มกราคม อากาศจะหนาวจัด มีหมอกปกคลุมอยู่ทั่วไป

1.5 การคมนาคม

การคมนาคม ในพื้นที่ตำบลสถาน มีเส้นทางคมนาคมติดต่อ ดังนี้

ทางหลวงแผ่นดิน ถนน น่าน – หุ้งช้าง หมายเลข 1080

ส่วนการเดินทางติดต่อระหว่างหมู่บ้าน ตำบล มีถนนลาดยางและคอนกรีตติดต่อได้สะดวก

1.6 สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชาชนตำบลสถาน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 1,447 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 86.65 มีพื้นที่ประกอบการเกษตรประมาณ 6,886 ไร่ หรือร้อยละ 7.32 ของพื้นที่ทั้งหมด เฉลี่ยรายได้ของเกษตรกร 40,750 บาท ต่อครอบครัว ต่อปี รายได้ต่อหัวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 10,187.50 บาท ต่อคน ต่อปี

มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าวเหนียว พืชไร่ ข้าวไร่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วเขียว ยาสูบ ผักกาด กล้วย กล้วย กล้วย มะเขือ พริก สวน ไม้ผล เช่น ลำไย และประชาชนบางส่วนไปทำงานรับจ้างต่างจังหวัดและบางส่วนไปทำงานต่างประเทศ เช่น ใต้หวัน สิงคโปร์ ออสเตรเลีย ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะปานกลาง

1.7 การพาณิชย์

มีสหกรณ์การเกษตร 1 แห่ง

1.8 การศึกษา

เขตบริการของสถานีอนามัยตำบลสถาน มีสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

โรงเรียนประถมศึกษา	จำนวน	1	แห่ง
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	จำนวน	2	แห่ง
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวน	4	แห่ง

1.9 วัฒนธรรมประเพณีและศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ อันมีศาสนสถานที่ชาวตำบลสถานให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างยิ่งคือ “พระธาตุจอมทอง”ซึ่งประดิษฐานอยู่ที่บ้านคอนสถานหมู่ที่ 4 ค.สถาน โดยในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี จะมีประเพณีทานสลากภัตตรขึ้น จึงนับว่าเป็นประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีและงดงามยิ่ง ค.สถานมีวัดทั้งสิ้น 6 วัด อารามสงฆ์ 3 แห่ง และโบสถ์คริสต์จักร 1 แห่ง

1.10 บุคลากรสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขของ สถานีอนามัยตำบลสถาน ปีงบประมาณ 2550

ตารางที่ 1 จำนวนบุคลากรสาธารณสุขของ สถานบริการและตำแหน่ง ปีงบประมาณ 2550

ตำแหน่ง	ระดับ	จำนวน(คน)
เจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุข	6	1
นักวิชาการสาธารณสุข	7	1
พยาบาลวิชาชีพ	5	1
เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน	6	1
ผู้ช่วยเหลือคนไข้	-	1
ลูกจ้างชั่วคราว	-	2

1.11 องค์กร/ชมรม/กลุ่ม

ชมรมผู้สูงอายุ	1	ชมรม	จำนวนสมาชิก	468	คน
ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข	1	ชมรม	จำนวนสมาชิก	166	คน
ชมรมผู้คิดเชื้อเอคส์	1	ชมรม	จำนวนสมาชิก	9	คน
ชมรมออกกำลังกาย	13	ชมรม	จำนวนสมาชิก	425	คน
ชมรมสร้างสุขภาพอื่นๆ	5	ชมรม	จำนวนสมาชิก	125	คน

1.12 ประชากรของสถานีอนามัยตำบลสถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ตารางที่ 2 จำนวนหมู่บ้าน,ประชากร และหลังคาเรือน ในเขตรับผิดชอบสถานีอนามัยตำบลสถาน ปีงบประมาณ 2550

ลำดับ	หมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวนหลังคาเรือน(หลัง)	จำนวนครอบครัว	จำนวนประชากร(คน)
1	นาป่าน	1	200	241	817
2	ส้าน	2	137	160	548
3	ส้านเหล่า	3	70	85	294
4	คอนสถาน	4	187	220	708
5	ห้วยลำ	5	145	185	672

ลำดับ	หมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวนหลังคา เรือน(หลัง)	จำนวน ครอบครัว	จำนวนประชากร (คน)
6	นาฝาง	6	152	184	679
7	ป่าเหียง	7	131	143	530
8	ใหม่ชัยเจริญ	8	80	93	328
9	สันติสุข	9	101	109	411
10	พรสวรรค์	10	53	64	234
11	ต้นผึ้ง	11	40	46	164
12	คอนสถาน1	12	202	205	643
13	सान1	13	181	189	627
	รวม	-	1,679	1,924	6,529

แหล่งข้อมูล : บัญชี 1-7 เดือน กย. 50

ตารางที่ 3 ประชากรในเขตรับผิดชอบแยกตามกลุ่มอายุและเพศ ปีงบประมาณ 2550

กลุ่มอายุ (ปี)	ประชากร					
	ชาย		หญิง		รวม	ร้อยละ
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ		
แรกเกิด - 1ปี	33	0.51	22	0.34	55	0.84
1 - 4	125	1.91	118	1.81	243	3.72
5 - 9	148	2.27	159	2.44	307	4.70
10 - 14	274	4.20	246	3.77	520	7.96
15 - 19	305	4.67	289	4.43	594	9.10
20 - 24	227	3.48	234	3.58	461	7.06
25 - 29	216	3.31	248	3.80	464	7.11
30 - 34	213	3.26	238	3.65	451	6.91
35 - 39	262	4.01	324	4.96	586	8.98
40 - 44	325	4.98	312	4.78	637	9.76
45 - 49	303	4.64	298	4.56	601	9.21
50 - 54	241	3.69	251	3.84	492	7.54
55 - 59	148	2.27	161	2.47	309	4.73
60 ขึ้นไป	416	6.37	393	6.02	809	12.39
รวม	3,236	49.56	3,293	50.44	6,529	100

แหล่งข้อมูล : บัญชี 1 - 7 เดือน กย. 50

ตารางที่ 4 ประชากรในเขตรับผิดชอบของสถานีอนามัยตำบลสถาน ปิงปประมาณ 2550 แยกชายเพศ

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร		
	ชาย	หญิง	รวม
นาป่าน	407	410	817
ส้าน	276	272	548
ส้านเหล่า	147	147	294
คอนสถาน	335	373	708
ห้วยลำ	353	319	672
นาฝ่าง	336	343	679
ป่าเหียง	249	281	530
ใหม่ชัยเจริญ	154	174	328
สันติสุข	204	207	411
พรสวรรค์	127	107	234
ต้นผึ้ง	80	84	164
คอนสถาน I	310	333	643
ส้าน I	324	303	627
รวม	3,236	3,293	6,529

แหล่งข้อมูล : บัญชี 1 - 7 เดือน กย. 50

1.14 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

ตารางที่ 6 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.)ในเขตรับผิดชอบสถานีอนามัยตำบล...
ปีงบประมาณ 2550

หมู่บ้าน	จำนวนอาสาสมัครสาธารณสุข(คน)			อัตราต่อหลังคาเรือน
	ชาย	หญิง	รวม	
นาป่า	9	12	21	9.5
สำน	4	10	14	9.8
สำนเหล่า	3	9	12	5.8
คอนสถาน	5	15	20	9.4
ห้วยลำ	3	9	12	12.1
นาฝาง	3	12	15	10.1
ป่าเหยง	2	8	10	13.1
ใหม่ชัยเจริญ	4	6	10	8.1
สันติสุข	1	9	10	10.1
พรสวรรค์	5	5	10	5.3
คันคั้ง	2	3	5	8.0
คอนสถาน1	2	17	19	10.6
สำน1	6	10	16	11.3
รวม	49	115	164	10.2

แหล่งข้อมูล : ทะเบียนประวัติ อสม.ปี 2550

1.16 ข้อมูลศาสนสถาน

ตารางที่ 8 จำนวนวัดและสำนักสงฆ์ในเขตรับผิดชอบ ประจำปีงบประมาณ 2550

วัด	ที่อยู่	จำนวนพระภิกษุ สามเณร(รูป)
วัดนาป่า	บ้านนาป่า	5
วัดบ้านส้าน	บ้านส้าน	9
สำนักสงฆ์บ้านส้านเหล่า	บ้านส้านเหล่า	1
วัดคอนสถาน	บ้านคอนสถาน	9
วัดห้วยล้า	บ้านห้วยล้า	4
วัดนาฝาง	บ้านนาฝาง	2
วัดป่าเหยง	บ้านป่าเหยง	4
วัดบ้านใหม่ชัยเจริญ	บ้านใหม่ชัยเจริญ	4
สำนักสงฆ์บ้านสันติสุข	บ้านสันติสุข	4
รวม		42
โบสถ์คริสต์จักรพรสวรรค์	บ้านพรสวรรค์	1
โบสถ์คริสต์จักรส้านเหล่า	บ้านส้านเหล่า	1
รวม		2

แหล่งข้อมูล : ทะเบียนศาสนสถาน ค.สถาน

1.17 ข้อมูลโรงเรียนและนักเรียน

ตารางที่ 9 จำนวนโรงเรียนในเขตรับผิดชอบ ปีงบประมาณ 2550

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน(คน)							
	อนุบาล		ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา		รวม	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
บ้านส้านคูราษฎร์รังสรรค์	26	28	132	134	85	85	243	247
จตุราษฎร์ศึกษา	5	10	57	32	27	20	89	62
บ้านนาฝาง	-	-	21	24	-	-	21	24
รวม	31	38	210	190	112	105	353	333

แหล่งข้อมูล : ทะเบียนข้อมูลนักเรียน ค.สถาน (ณ ก.ย.50)

1.18 ข้อมูลศูนย์เด็กเล็ก

ตารางที่ 10 ศูนย์เด็กเล็กในเขตรับผิดชอบของสถานีอนามัยตำบลสถาน ปีงบประมาณ 2550

หมู่บ้าน	จำนวนศูนย์ เด็กเล็ก(แห่ง)	จำนวน (คน)			
		ครูพี่เลี้ยงเด็ก	เด็กเล็ก		
			ชาย	หญิง	รวม
นาบ้าน	1	1	10	2	12
คอนสถาน	1	2	12	12	24
นาฝาง	1	2	11	13	24
ป่าเหียง	1	2	11	19	30
รวม	4	7	44	46	90

แหล่งข้อมูล : ทะเบียนข้อมูลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ค.สถาน

บทที่ 2

ตารางที่ 11 สถานะสุขภาพ

รายการ	หน่วยวัด (/ประชากร)	เป้าหมาย แผนฯ 9	ผลงาน		
			2548	2549	2550
1.ผลกระทบของการพัฒนาสุขภาพ					
1.1 อัตราเกิด	ต่อพันประชากร	-	7.26	7.34	7.35
1.2 อัตราตาย	ต่อพันประชากร	-	3.70	5.10	6.12
1.3 อัตราเพิ่มประชากรตามธรรมชาติ	ต่อร้อยประชากร	< 1.2	0.35	0.22	0.12
1.4 อัตราตายมารดา	ต่อพันเกิดมีชีพ	< 0.18	0	0	0
1.5 อัตราตายทารกปรักำเนิด	ต่อพันเกิดมีชีพ	< 9	0	0	0
1.6 ภาวะขาดออกซิเจนในเด็กแรกเกิด	ต่อพันเกิดมีชีพ	< 30	0	0	0
1.7 อัตราน้ำหนักทารกแรกเกิด					
- ต่ำกว่า 2,500 กรัม	ร้อยละ	< 7	10.2	8.69	4.16
- มากกว่า 3,000 กรัม	ร้อยละ	> 70	0	45.65	66.67
			42.8		
			6		
2.ลดปัญหาสุขภาพ					
2.1 เด็กอายุ 0 - 5 ปีขาดสารอาหาร					
- ระดับค่อนข้างน้อย	ร้อยละ		3.14	3.22	2.09
- ระดับน้อยกว่าเกณฑ์	ร้อยละ	< 7	0.31	0.58	0.69
2.2 ลดอัตราตายจากโรคมะเร็งทุกชนิด	ต่อแสนประชากร	40	0	47.61	91.89
2.3 ลดอัตราตายจากอุบัติเหตุจราจร	ต่อแสนประชากร	50	29.6	15.87	30.63
2.4 อัตราตายจากโรคหัวใจ/หลอดเลือด	ต่อแสนประชากร	50	6	63.49	168.48
			74.1		
			5		
3.ด้านการป้องกันและควบคุมโรค					
3.1 อัตราการติดเชื้อเอดส์รายใหม่ของประชากรวัยเจริญพันธุ์ 15 - 45 ปี					
- การติดเชื้อเอดส์ในหญิงตั้งครรภ์	ร้อยละ	< 1	0	0	1.69
- การติดเชื้อในทารกเกณฑ์	ร้อยละ	< 0.5	0	0	N/A
- ผู้บริจาคโลหิต	ร้อยละ		0	0	N/A
- ผู้เสพยาเสพติด	ร้อยละ		0	0	N/A
- หญิงขายบริการ	ร้อยละ		0	0	N/A

รายการ	หน่วยวัด (/ประชากร)	เป้าหมาย แผนฯ 9	ผลงาน		
			2548	2549	2550
3.2 ผู้ติดเชื้อเอดส์ ผู้ป่วยเอดส์ได้รับการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐานอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม	ร้อยละ	80	100	100	100
3.3 อัตราป่วยด้วยไข้มาลาเรีย	ต่อพันประชากร	< 1	0	0	0
3.4 อัตราตายด้วยไข้มาลาเรีย	ต่อพันประชากร	< 0.6	0	0	0
3.5 พบผู้ป่วยโรคเท้าช้างระยะแพร่เชื้อรายใหม่	ต่อหมื่น ประชากร	< 2 ราย < 40	0	0	0
3.6 อัตราป่วยด้วยไข้เลือดออก	ต่อแสนประชากร	< 50	0	0	0
3.7 อัตราป่วยตายด้วยไข้เลือดออก	ต่อแสนประชากร	< 0.2	0	0	0
3.8 ลดความชุกของยุงพาหะโดยการลดจำนวนลูกน้ำยุงลาย (สุ่มสำรวจ)					
- ในชุมชน HI < 10	ร้อยละ	> 80	95.00	96.50	97.30
- โรงเรียน CI < 10	ร้อยละ	> 80	90.00	95.45	94.76
3.9 อัตราป่วยด้วยโรคเลปโตสไปโรซิส	ต่อแสนประชากร	< 19	0	0	0
3.10 อัตราป่วยตายโรคเลปโตสไปโรซิส	ร้อยละ	2.3	0	0	0
3.11 อัตราผู้เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าลดลง บางพื้นที่ปลอดโรค	จำนวนคน / ปี	< 20	0	0	0
3.12 อัตราป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วง					
- อย่างแรง	ต่อแสนประชากร	< 3	0	0	0
- เฉียบพลันทุกกลุ่มอายุ	ต่อแสนประชากร	< 1,000	2076.23	2317.46	5405.10
4. อัตราป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน					
4.1 อัตราป่วยด้วยโรคโปลิโอ	ต่อแสนประชากร	ปลอดโรค	0	0	0
4.2 อัตราป่วยด้วยโรคบาดทะยักในเด็กแรกเกิด	ต่อแสนประชากร	< 1	0	0	0
4.3 อัตราป่วยด้วยโรคคอตีบ	ต่อแสนประชากร	< 0.03	0	0	0
4.4 อัตราป่วยด้วยโรคไอกรน	ต่อแสนประชากร	< 0.15	0	0	0
4.5 อัตราป่วยด้วยโรคหัด ทุกกลุ่มอายุ	ต่อแสนประชากร	< 10	0	0	0

รายการ	หน่วยวัด (ประชากร)	เป้าหมาย แผนฯ 9	ผลงาน		
			2548	2549	2550
4.6 อัตราป่วยด้วยโรคตับอักเสบ บี	ต่อแสนประชากร	< 10	0	15.87	0
7.7 อัตราป่วยด้วยโรคบาดทะยักทุกกลุ่ม อายุ	ต่อแสนประชากร	< 0.25	0	0	0
4.8 อัตราป่วยด้วยโรคไข้มองอักเสบเจอี	ต่อแสนประชากร	< 0.25	0	0	0
5. อัตราความชุกของโรคพยาธิ					
5.1. โรคพยาธิใบไม้ตับ	ร้อยละ	< 10	0	51.36	0
5.2. โรคพยาธิปากขอ	ร้อยละ	< 10	0	0	0
7. อัตราการใช้ยาปฏิชีวนะ 0-5 ปีที่ป่วย เป็นโรคหวัด	ร้อยละ	< 20	21.05	19.55	15.12
8. อัตราความชุกของโรคเรื้อน	ต่อหมื่น	< 0.83	0	0	0
9. การค้นพบผู้ป่วยโรคเรื้อนรายใหม่	ประชากร ร้อยละ	> 80	0	0	0
6. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ					
1. เด็ก 0-5 ปีมีพัฒนาการสมวัย	ร้อยละ	80	100	100	100
2. ประชาชนได้รับการส่งเสริม/มีส่วนร่วม ในการออกกำลังกาย/เล่นกีฬา	ร้อยละ	60	85.50	90.50	87.50
3. อัตราการบริโภคนูหรีนในประชาชน อายุ>15ปี	ร้อยละ	20	80.78	82.36	73.14
4. ภาวะโภชนาการเด็กนักเรียน					
-ก่อนประถมศึกษาน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์	ร้อยละ	< 10	16.35	14.58	21.74
-ประถมศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์	ร้อยละ	< 10	13.16	11.88	18.05
-นักเรียนประถมศึกษาที่มีภาวะขาดสารไอ โอไอดิน	ร้อยละ	< 5	0	0	0
-นักเรียนประถมศึกษาเป็นเหา	ร้อยละ	< 8	11.29	13.73	11.43
5. หญิงมีครรภ์ขาดธาตุเหล็ก	ร้อยละ	< 10	0	0	0

หลักการและเหตุผล

ด้วยในปี 2549 บ้านใหม่ชัยเจริญ ตำบลสถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน ได้มีการดำเนินกิจกรรมในโครงการลดการใช้สารเคมีในการผลิตพืชผลทางการเกษตร ซึ่งได้ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความสนใจที่จะร่วมดำเนินกิจกรรมการเกษตรแบบอินทรีย์จำนวน 11 คน ซึ่งทางกลุ่มมีความคาดหวังที่จะนำแนวปฏิบัติของการเกษตรอินทรีย์มาใช้ เพื่อทดแทนการใช้สารเคมีทางการเกษตรจนถึง การเลิกใช้สารเคมีทางการเกษตรในที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของเครือข่ายที่ร่วมดำเนินงานว่าจะสามารถนำแนวความคิดการเกษตรแบบอินทรีย์มาประยุกต์ในพื้นที่ที่เหมาะสมได้เพียงไร จนถึงระดับที่สามารถทดแทนการใช้สารเคมีทางการเกษตรได้ ควบคู่กับการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพของสมาชิกและครอบครัว ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ของตำบลสถานโดยรวม ในการจะเป็นแกนกลางในการขยายเครือข่ายและขับเคลื่อนแนวความคิดการเกษตรปลอดสารพิษ ไปสู่หมู่บ้านอื่นในพื้นที่ต่อไป เนื่องด้วยพื้นที่ตำบลสถานมีจำนวน 13 หมู่บ้าน และเป็นตำบลที่มีพื้นที่ทางการเกษตรมากที่สุดในอำเภอปัว จึงเป็นสิ่งที่คิดที่จะดำเนินการต่อเนื่องในพื้นที่บ้านใหม่ชัยเจริญ เพื่อให้เกิดผลที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม อันนำไปสู่การขยายผลไปสู่หมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลสถาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อลดการใช้สารเคมีในการผลิตทางการเกษตรของผู้ผลิตทางการเกษตร ในหมู่บ้าน
2. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรแบบอินทรีย์
3. เพื่อขยายเครือข่ายของกลุ่มเกษตรแบบอินทรีย์
4. เพื่อส่งเสริมและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของผู้ผลิตทางการเกษตร และผู้บริโภคสินค้าการเกษตร

ผู้รับผิดชอบโครงการ

สถานีอนามัยตำบลสถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ภาคที่ร่วมดำเนินการ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลสถาน
2. สำนักงานการเกษตรอำเภอปัว
3. ผู้นำชุมชนของหมู่บ้าน
4. ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข
5. ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอปัว

วิธีการดำเนินงาน

1. สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเกษตรอินทรีย์
  - 1.1 การเสวนาถึงผลการผลิตพืชผลทางการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์และการลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร และการประเมินภาวะสุขภาพ จำนวน 3 ครั้ง

- 1.2 การฝึกปฏิบัติการทำน้ำหมักจุลินทรีย์ ปุ๋ยหมักชีวภาพ และการปลูกพืชแบบต่างๆที่ไม่ใช้สารเคมีทางการเกษตร
- 1.3 การสนับสนุนการใช้สมุดบันทึกประจำตัวเกษตรกร
- 1.4 การศึกษาดูงานในพื้นที่อื่นเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ๆและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- 1.5 การประชาสัมพันธ์ผลงานและกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์
- 2.การขยายเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์
  - 2.1 จัดเวทีเสวนา เชิญตัวแทนครัวเรือนๆละ 1 คน เข้าร่วมเสวนา จำนวน 2 ครั้ง โดยเสวนาในเรื่อง
    - ทำการเกษตรอย่างไรเพื่อให้มีสุขภาพที่ดี ทั้งกาย ใจ และครอบครัวมีความสุข
    - ผลกระทบจากการทำเกษตรอินทรีย์ เป็นอย่างไร ผลประโยชน์ตกอยู่ที่ใคร
  - 2.2 การสาธิตการทำน้ำหมักจุลินทรีย์ ปุ๋ยหมักชีวภาพ ให้แก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์รายใหม่
- 3.การส่งเสริมจัดหาสารเคมีตกค้างในเลือดของกลุ่มเกษตรกร จำนวน 2 ครั้ง
- 4.ประชาสัมพันธ์และให้ลูกศึกษา ในประเด็นเรื่อง อาหารปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ โดยผ่านสื่อต่างๆของชุมชน (อาทิเช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน เป็นต้น)
- 5.เวทีสรุปผลการดำเนินงาน

เป้าหมายการดำเนินการ

หมู่บ้านเป้าหมาย บ้านใหม่ชัยเจริญ ม.8 ค.สถาน อ.ปัว จ.น่าน เกษตรกรเป้าหมาย 80 คน

ระยะเวลาดำเนินการ

เดือน ธันวาคม 2549 - กันยายน 2550

งบประมาณดำเนินการ

งบประมาณ จำนวน 61,000 บาท (-หักหมื่นหนึ่งพันบาทถ้วน) ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากวิทยาลัยการสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 33,000 บาท (สามหมื่นสามพันบาทถ้วน)

รายละเอียดงบประมาณ

1.1 - ค่าตอบแทนวิทยากร จำนวน 2 คน ๆ ละ 500 บาท x 3 ครั้ง	จำนวน	3,000 บาท
- ค่าอาหารกลางวัน และอาหารว่าง 20 คน ๆ ละ 100 บาท x 3 ครั้ง	จำนวน	6,000 บาท
- ค่าวัสดุอื่น ๆ เช่น กระดาษ ปากกา ฯลฯ	จำนวน	1,000 บาท
1.2 - ค่าวัสดุในการจัดทำน้ำหมักจุลินทรีย์ (อบค.สถาน สนับสนุน)	จำนวน	3,000 บาท
- ค่าหัวเชื้อจุลินทรีย์ (สนง.เกษตรอำเภอปัว สนับสนุน)	จำนวน	2,000 บาท
1.3 - ค่าจัดทำสมุดบันทึกประจำตัวเกษตรกรเกษตรกร (สอด.สถาน สนับสนุน)	จำนวน	4,000 บาท
1.4 - ค่ายานพาหนะในการศึกษาดูงาน	จำนวน	3,000 บาท
1.5 - ค่าจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์	จำนวน	1,000 บาท
2.1- ค่าตอบแทนวิทยากร จำนวน 4 คน ๆ ละ 500 บาท x 2 ครั้ง	จำนวน	4,000 บาท

- ค่าอาหารกลางวัน และอาหารว่าง 60 คน ๆ ละ 100 บาท x 2 ครั้ง จำนวน		12,000 บาท
- ค่าวัสดุอื่น ๆ เช่น กระดาษ ปากกา ฯลฯ	จำนวน	1,000 บาท
2.2- ค่าวัสดุในการจัดทำน้ำหมักจุลินทรีย์ (อบต.สถาน สนับสนุน)	จำนวน	3,000 บาท
- ค่าหัวเชื้อจุลินทรีย์ (สนง.เกษตรอำเภอปัว สนับสนุน)	จำนวน	2,000 บาท
3 - ค่าวัสดุตรวจเจาะเลือด (อบต.สถาน สนับสนุน)	จำนวน	4,000 บาท
4. - ค่าจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์	จำนวน	1,000 บาท
5. - ค่าตอบแทนวิทยากร จำนวน 4 คน ๆ ละ 500 บาท	จำนวน	2,000 บาท
- ค่าอาหารกลางวัน และอาหารว่าง 80 คน ๆ ละ 100 บาท	จำนวน	8,000 บาท
- ค่าจัดทำเอกสารประกอบการประชุม	จำนวน	1,000 บาท
รวมทั้งหมด		61,000 บาท

การติดตามและการประเมินผล

1. ประชาชนลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีปราบศัตรูพืช โดยหันมาใช้ปุ๋ยและสารสกัดจากธรรมชาติหรือใช้วิธีการอื่น
2. ประชาชนมีความรู้และปฏิบัติตัวในการใช้สารเคมี การบริโภคผลผลิตทางการเกษตร ได้อย่างถูกต้อง
3. ประชาชนทราบถึงภาวะสุขภาพตนเองจากการตรวจสารพิษตกค้างในร่างกาย
4. ประชาชนในชุมชนตระหนักถึงผลกระทบของการใช้สารเคมีทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประชาชนใส่ใจสุขภาพตนเองและคนในครอบครัวมากยิ่งขึ้น
2. ประชาชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชนของตนเอง
3. ประชาชนเกิดการรวมกลุ่มการเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน
4. ประชาชนมีความรู้และปฏิบัติตัวในการใช้สารเคมี การบริโภคผลผลิตทางการเกษตร ได้อย่างถูกต้อง

สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

1.สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

1.1 ดำเนินการเสวนาภายในกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

มีการเสวนาถึงผลการผลิตพืชผลทางการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์และการลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร และการฝึกปฏิบัติการทำน้ำหมักจุลินทรีย์ ปุ๋ยหมักชีวภาพ และการปลูกพืชแบบต่างๆที่ไม่ใช้สารเคมีทางการเกษตร จำนวน 1 ครั้ง / เดือน ตั้งแต่ ธ.ค.49 – ก.ย.50 รวม 10 ครั้ง โดยใช้ สถานีอนามัยตำบลสถานเป็นจุดศูนย์กลาง และเป็นที่ฝึกปฏิบัติ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จำนวน 16 คน และมีเกษตรกรจากหมู่บ้านอื่น เข้าร่วมเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จำนวน 2 คน

ผลของกิจกรรม

1. กลุ่มเกษตรกรมีความชำนาญในการทำน้ำหมักจุลินทรีย์ และปุ๋ยหมักจุลินทรีย์มากยิ่งขึ้น
2. มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการใช้น้ำหมักจุลินทรีย์ ปุ๋ยจุลินทรีย์ สารไล่แมลง มีการเล่าถึงผลดีที่เกิดขึ้นกับพืช หรือต้นไม้ ที่มีการใช้ ทำให้เพื่อนๆ มีกำลังใจที่จะทำต่อไป
3. มีการระดมทุนและทรัพยากร จากกลุ่มเกษตรกร และการสนับสนุนบางส่วนจากสถานีอนามัยเพื่อสร้างอาคารที่ใช้ในการจัดทำปุ๋ยจุลินทรีย์ของกลุ่ม

1.2 การประชาสัมพันธ์ผลงานและกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มในการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน และในองค์กรอื่นๆ เช่น การประชุมของ อบต. , การประชุม อสม. ระดับตำบล และการจัดนิทรรศการในงานวัน อสม.แห่งชาติอำเภอปัว ในวันที่ 20 มีนาคม 2550 ณ สนามกีฬาพญาผานอง อำเภอปัว

ผลของกิจกรรม

1. กลุ่มเกษตรกร ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจาก องค์กรต่างๆ เช่น จาก อบต. อบจ. โดยให้ทางกลุ่มทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนต่อยอดกิจกรรมของกลุ่ม

2. ประชาชนที่ยังไม่เข้าร่วมกลุ่มมีความสนใจ ดามถึงกิจกรรมมากขึ้น

1.3 ดำเนินการจัดสร้างอาคาร ในการจัดทำปุ๋ยจุลินทรีย์ น้ำหมักจุลินทรีย์

ได้ดำเนินการสร้างใน เดือน พฤษภาคม 2550 ในบริเวณสถานีอนามัยตำบลสถาน โดยการระดมทุนบางส่วน แรงงานในการก่อสร้างจากกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ โดยสถานีอนามัยตำบลสถาน สนับสนุนอุปกรณ์บางส่วน

วัตถุประสงค์ในการสร้างอาคารเพื่อใช้เป็นสถานที่ในการฝึกทำปุ๋ยหมักจุลินทรีย์ น้ำหมักจุลินทรีย์ ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ และจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาเป็นที่ถ่ายทอดความรู้ในการประยุกต์ใช้ EM และอันตรายของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชทางการเกษตร

2. การขยายเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

2.1. จัดเวทีเสวนาและสาธิตการทำน้ำหมักจุลินทรีย์

ดำเนินการในวันที่ 15 สิงหาคม 2550 ผู้เข้าร่วมจำนวน 71 คน โดยจัดการเสวนาที่สถานีอนามัยตำบลสถาน รวมทั้งมีการตรวจร่างกายและเจาะเลือดตรวจสารเคมีตกค้างในร่างกายแก่ ประชาชนบ้านใหม่ชัยเจริญ หมู่ที่ 8 จำนวน 1 ครั้ง

ผลของกิจกรรม

1. ประชาชน ได้รู้ถึงประโยชน์ของการใช้จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ประชาชนบางส่วนมีการใช้น้ำหมักจุลินทรีย์ อย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการใช้ในครัวเรือน
3. ประชาชนทราบถึงภาวะสุขภาพของตนเองในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร
4. ประชาชนมีทางเลือกในการทำการเกษตรมากขึ้น

2.2. การอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรที่สนใจของตำบลสถาน

ดำเนินการในวันที่ 4 กรกฎาคม 2550 ณ ที่ทำการ อบต.สถาน จำนวนผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมด 60 คน โดยมี อบต.สถานเป็นเจ้าภาพ และมี สถานีอนามัยตำบลสถาน สำนักงานเกษตรอำเภอปัว เข้าร่วมดำเนินการ
ผลของกิจกรรม

1. ประชาชนรู้ถึงประโยชน์ของการใช้จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และให้ความสนใจในการฝึกปฏิบัติทำปุ๋ยจุลินทรีย์มาก
2. ประชาชนได้มีโอกาสซักถามและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำเกษตรแบบอินทรีย์
3. อบต.สนับสนุนอุปกรณ์ในการจัดทำน้ำหมักจุลินทรีย์ให้แก่ตัวแทนเกษตรกรเพื่อขยายผลต่อในหมู่บ้านของตน

2.3. การอบรมการประยุกต์ใช้ EM เพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม แก่ แกนนำ อสม.

ดำเนินการอบรมในวันที่ 31 สิงหาคม 2550 ณ สถานีอนามัยตำบลสถาน มีผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมด จำนวน 39 คน โดยเป็นตัวแทน อสม. จากทุกหมู่บ้านของตำบลสถาน รวม 13 หมู่บ้าน
ผลของกิจกรรม

1. อสม. รู้ถึงประโยชน์ของการใช้จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และให้ความสนใจในการฝึกปฏิบัติทำน้ำหมักจุลินทรีย์
2. อสม. แกนนำมีการขยายผล โดยการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิก อสม. ที่ไม่ได้เข้าร่วม ในทุกหมู่บ้าน เพื่อใช้น้ำหมักจุลินทรีย์ ในครัวเรือน และแปลงเกษตรกรรม และการเลี้ยงสัตว์

2.4. การศึกษาดูงาน

ทางกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ได้ไปศึกษาดูงานที่ บ้านคอนมูล ตำบลศิลาเพชร อำเภอปัว จังหวัดน่าน เพื่อไปแลกเปลี่ยนเรียน ในการการเกษตรแบบผสมผสานที่ สวนของนายแก้ว นาคอ้าย ซึ่งมีการดำเนินงานด้านการเกษตรในหลายด้านและเป็นแบบเกษตรอินทรีย์ มีทั้งการเลี้ยงสุกร จำนวน 30 ตัว เลี้ยงสัตว์หลายชนิด ปลูกไม้ผล ไม้ใช้สอย หลากหลายชนิด ซึ่งเจ้าของสวนบอกว่าได้มีการเก็บผลผลิตเกือบทุกวัน และในการเลี้ยงสุกร ได้นำเอาจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพมาผสมให้สุกรกินและนำมาล้างคอกสุกร ทำให้ไม่มีกลิ่นรบกวนเพื่อนบ้าน ซึ่งก่อนนั้นไม่ได้ใช้จะมีปัญหาเรื่องกลิ่นมาก โดยเฉพาะในหน้าร้อน อีกทั้งตอนนี้ลุงเจ้าของสวน สามารถนำเอามูลของสุกรมาหมักเพื่อนำไปใช้เป็นแก๊สหุงต้มได้อีกด้วย โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐที่มาดำเนินการให้เป็นต้นแบบในตำบล และลุงสามารถผลิตได้จำนวนมากพอที่จะจำหน่ายได้ โดยวางท่อจำหน่ายให้แก่เพื่อนบ้านอีกจำนวน 3 หลังคาเรือน ซึ่งการดูงานในครั้งนี้กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านใหม่ชัยเจริญได้รับประสบการณ์ที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง และจะมีการมาศึกษาถึงระบบการหมักมูลสัตว์เพื่อใช้เป็นแก๊สหุงต้มคดยเฉพาะอีกครั้ง

2.5 การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ และข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ และประโยชน์ของการเกษตรอินทรีย์ทางสถานีวิทยุชุมชน

ทางสถานีวิทยุชุมชนได้ให้ความร่วมมือที่จะช่วยเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ โดยให้สถานีอนามัยเป็นผู้จัดทำและส่งบทความให้แก่สถานีวิทยุชุมชน โดยจะออกอากาศให้อย่างน้อยอาทิตย์ละ 1 ครั้ง

2.6 ผลการตรวจเลือดหาสารเคมีตกค้างในร่างกายเกษตรกรที่เข้าร่วมเวที

ครั้งที่	จำนวนตรวจ (คน)	ผลการตรวจคลอรีนเฮกซะคลอเรต(คน)			
		ไม่ปลอดภัย	มีความเสี่ยง	ปลอดภัย	ปกติ
1 (ศค.50)	59	10	33	8	8
ร้อยละ		16.9	55.9	13.6	13.6
2 (พช.50)	59	4	14	23	18
ร้อยละ		6.8	23.7	39.0	30.5

2.7 เวทีสรุปผล

สิ่งที่ได้จากเวทีเสวนา

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานเรื่องเกษตรอินทรีย์หรือการลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร

- ยุทธศาสตร์ของประเทศชัดเจน
- หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการดำเนินงาน
- ประชาชนให้ความสนใจในเรื่องอาหารปลอดภัยมากขึ้น
- ชุมชนเริ่มให้ความสนใจในเรื่องเกษตรอินทรีย์
- องค์กรในชุมชน เห็นความสำคัญของปัญหา และร่วมดำเนินงาน

อุปสรรคในการดำเนินงานเรื่องเกษตรอินทรีย์หรือการลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร

- มีร้านค้าจำหน่ายสารเคมีฯในพื้นที่ตำบล จำนวน 2 แห่ง
- การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ และรายได้ของ ปชช.
- ผลที่เกิดกับผู้ใช้ในระยะสั้น ไม่ชัดเจน
- สื่อโฆษณาสรรพคุณของสารเคมี มีมากในชุมชน
- สื่อที่แสดงให้เห็น โทษและอันตรายของสารเคมี มีน้อย

ความคาดหวังของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ชุมชนตระหนักถึงปัญหาผลกระทบของการใช้สารเคมีฯมากยิ่งขึ้น
  - ชุมชนและองค์กรในพื้นที่ มีวาระร่วมกันในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพเกษตรกร
  - เกษตรกรใช้สารเคมีฯอย่างถูกต้อง ปลอดภัย ทั้งแก่ตนเอง ชุมชน และสิ่งแวดล้อม
- สิ่งที่ชุมชน หรือเกษตรกรต้องการในการสนับสนุนการดำเนินงานเรื่องเกษตรอินทรีย์
- องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับสารเคมีทางการเกษตร
  - สื่อประชาสัมพันธ์ / สื่อให้ความรู้ แก่ปชช.
  - ภาศึเครือข่าย ระดับจังหวัด มีการขับเคลื่อนเรื่องผลกระทบของสารเคมีฯ อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด

รายงานผลการดำเนินงาน
โครงการชุมชนต้นแบบในการลดปริมาณการใช้สารเคมี
และขยะโดยใช้ได้เดือนดิน

โดย
สถานีอนามัยตำบลเปือ
อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

ได้รับการสนับสนุนโดย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ธันวาคม 2550

โครงการ ชุมชนต้นแบบในการลดปริมาณการใช้สารเคมีและขยะโดยใช้ใช้เดือนดิน
(ใช้เดือนดิน กอปุ๋ยที่เปลี่ยนขยะ ให้เป็นทองคำ)

คณะกรรมการ

1. นางละมัย เวททำ หัวหน้าสถานีอนามัยเปือ
2. นางธัญทิพ นาดัน พยาบาลวิชาชีพ 7
3. นายศุภชัย ปวรรมภ์ เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน
4. นายอินทอง คำวงศ์ ประธานชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลเปือ
5. นายเทอดศักดิ์ คณะทิพย์ เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชนเทศบาลตำบลเชียงกลาง
6. นายอดิษฐ์ คีตันทนา นักวิชาการเกษตรอำเภอเชียงกลาง
7. นางจันทร์ฉาย โนราช ตัวแทนเกษตรกร
8. นางสุภาลักษณ์ มั่งคั่ง ตัวแทนเกษตรกร

ระยะเวลา มีนาคม 2550 - ธันวาคม 2550

ความเป็นมา

เทศบาลตำบลเชียงกลางมีพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน 20 หมู่บ้าน ตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา เริ่มมีปัญหาขยะดินเชียงกลาง เนื่องจากสถานที่ทิ้งขยะเดิมเริ่มเต็ม ไม่สามารถเก็บขยะได้ทุกวัน จากการสังเกตถึงขยะของเทศบาลที่นำมาทิ้งในที่สาธารณะ จะพบเห็นภาพขยะดินดังออกมาส่งกลิ่นเหม็นมีสัตว์มาคุ้ยเขี่ย ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยเชียงกลางได้มีการรณรงค์คัดแยกขยะรีไซเคิล แต่พบว่าประชาชนให้ความร่วมมือน้อย ยังพบข้อมูลว่าขยะไม่ลดลงเลย พบว่าปริมาณขยะส่วนมากจะมาจากครัวเรือน เนื่องจากประชาชนไม่เห็นคุณค่าของขยะ และความตื่นตัวในความสะอาดสบาย จึงไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ขยะทุกประเภททิ้งรวมกันหมด จนบางครั้งพบการนำเหม็นของขยะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวทำให้เทศบาลต้องแก้ปัญหาโดยนำขยะไปทิ้งที่บ่อทิ้งขยะของเทศบาลเมือง จังหวัดน่าน มีข้อมูลตั้งแต่ปี 2547-2549 พบว่าเทศบาลเชียงกลางต้องสูญเสียงบประมาณ เป็นค่าทิ้งขยะ ในช่วงฤดูแล้งเฉลี่ยเดือนละ 4 หมื่นบาท ในช่วงฤดูฝนและหนาวเฉลี่ยเดือนละ 5 หมื่นบาท เมื่อคิดค่าใช้จ่ายเป็นปีคิดเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องสูญเสียไปประมาณ 600,000 บาท / ปี ซึ่งเป็นงบประมาณที่ไม่น้อยเลย ความจริงแล้วงบประมาณดังกล่าวจะนำไปใช้ประโยชน์ ด้านอื่นๆเช่นการส่งเสริมสุขภาพ พัฒนาด้านการศึกษา พัฒนาด้านอาชีพประชาชน หรือดูแลกลุ่มผู้พิการ ผู้ด้อย โอกาสต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเชียงกลางมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นได้มากกว่านี้

ด้านอาชีพของประชาชนในอำเภอเชียงกลางส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม มีมากถึงร้อยละ 80 เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมใช้สารเคมีในการทำการเกษตร ในส่วนของสถานีอนามัยเปือ มีเขตรับผิดชอบจำนวน 10 หมู่บ้าน มีประชากรจำนวน 4,984 คน พบว่าร้อยละ 85 ของประชากรมี

อาชีพเกษตรกร ด้วยลักษณะพื้นที่ของชุมชนอุดมสมบูรณ์ล้อมรอบไปด้วยแม่น้ำ่านซึ่งไหลผ่านตลอดปี จึงทำให้รายได้หลักของประชาชนตำบลเปือมาจากการจำหน่ายพืชผลทางการเกษตร ดังนั้นการใช้สารเคมีจึงเป็นวิถีชีวิตของประชาชนตำบลเปือ เพราะมันคืออาชีพเศรษฐกิจที่ประชาชนที่ใช้เลี้ยงดูปากท้องของคนในครอบครัว เมื่อประชาชนในเขตสถานีอนามัยเปือทำอาชีพเกษตรกรมาก ทีมเจ้าหน้าที่จึงสุ่มสำรวจเกษตรกรจำนวน 31 รายพบว่าใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชร้อยละ 100 สารเคมีที่นิยมใช้เป็นกลุ่มยาฆ่าหญ้า เช่น กรัสม็อกโซน พาราควอท และน็อกโซนเป็นต้น ซึ่งในกลุ่มนี้มีสารเคมีต้องห้ามที่ชื่อสามัญ คือ เอ็นโคซิลแฟน รวมอยู่ในนี้ด้วย เมื่อพบข้อมูลดังกล่าวเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเปือ จึงมีแนวคิดสร้างองค์ความรู้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหยาชยะและลดการใช้สารเคมี เพราะตามข้อมูลทางวิชาการสรุปว่าการแก้ปัญหาหยาชยะให้ได้ผลและยั่งยืนต้องเริ่มจากการลดหยาชยะต้นทางคือหยาชยะจากครัวเรือน การดำเนินงานเริ่มจากเจ้าหน้าที่ไปสอบถามประชาชน ว่ามีความรู้เรื่องการคัดแยกหยาชยะหรือไม่ หลายคนตอบว่าทราบแต่ไม่อยากคัดแยก เนื่องจากปัจจัยหลายประการ เช่น ขี้เกียจ เป็นเรื่องยุ่งยาก และไม่เห็นความจำเป็นต้องคัดแยกหยาชยะเนื่องจากเทศบาลมีหน้าที่เก็บหยาชยะอยู่แล้ว ดังนั้นการสร้างองค์ความรู้ในการแยกหยาชยะไว้ใช้เอง แล้วนำหยาชยะอินทรีย์ไปใช้ประโยชน์โดยทิ้งให้เป็นอาหารของไส้เดือนดิน ตามแนวคิดของ ดร.อาฉติ ดันโซ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จึงเป็นสิ่งที่ทำทนายการทำงานเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสถานีอนามัยเปือเป็นอย่างยิ่ง ก่อนจะดำเนินการนำความรู้สู่ชุมชนเจ้าหน้าที่จึงศึกษาถึงความเป็นไปได้ โดยทดลองปฏิบัติตามองค์ความรู้ที่ได้รับ จนมั่นใจ ในความเป็นไปได้ในการใช้ไส้เดือนดินเป็นเครื่องมือในการกำจัดหยาชยะอินทรีย์ และนำน้ำปุ๋ยที่ได้จากการย่อยสลายของไส้เดือนดินไปทดแทนปุ๋ยเคมี หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลและแนวคิดที่ได้ไปนำเสนอต่อเทศบาลตำบลเชียงกลาง เกษตรอำเภอเชียงกลาง ทุกฝ่ายเห็นความเป็นไปได้ จึงได้สนับสนุนงบประมาณให้กับทางสถานีอนามัย เพื่อให้ศึกษาทดลองเป็นต้นแบบและถ่ายทอดให้กับประชาชนต่อไป

จากข้อมูลของ ดร.อาฉติ ดันโซ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ พบว่าไส้เดือนดินเป็นสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่พบอยู่ทั่วไปในดินที่มีความชุ่มชื้น มีใบไม้เศษซากพืช ซากสัตว์ที่บดจนจนเน่าเปื่อย โดยเฉพาะพื้นที่อุดมสมบูรณ์อย่างเมืองไทยเรา หลายคนเมื่อเห็นไส้เดือนอาจรู้สึกรังเกียจ กลัวจนถึงขั้นขย่ะเขยง โดยที่ไม่รู้เลยว่าไส้เดือนดินเป็นสัตว์ที่มีประโยชน์มากต่อระบบนิเวศน์ ไม่ว่าจะช่วยในการปรับปรุงโครงสร้างของดิน ทำให้ดินร่วนซุย ช่วยส่งเสริมการละลายธาตุอาหารพืชที่อยู่ในรูปอนินทรีย์ที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ไม่ได้ ให้ใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้ไส้เดือน ยังเป็นสัตว์ที่มีโปรตีนสูง จึงได้รับความนิยมในการนำมาเป็นอาหารเลี้ยงสัตว์ เช่น ปลา ไก่ นก เป็ด ในต่างประเทศได้มีการนำไส้เดือนดินมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง และได้เกิดเป็นธุรกิจการเพาะเลี้ยงไส้เดือนอย่างครบวงจร สำหรับในประเทศไทยความรู้เรื่องไส้เดือนนี้ยังไม่แพร่หลายนัก แต่ในอนาคตเชื่อว่าไส้เดือนดินจะเข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้ช่วยกำจัดหยาชยะอินทรีย์ เศษผักผลไม้

เศษอาหาร หรือขยะเปียกที่เป็นปัญหาในชุมชนมากขึ้น สำหรับแนวทางการนำไส้เดือนมาใช้ในการกำจัดขยะเหลือใช้ นอกจากจะไม่ก่อให้เกิดมลพิษแล้ว มูลของไส้เดือนที่ได้จากการย่อยสลายเศษอาหาร เศษผักผลไม้ ซึ่งเรียกว่า เวอร์มิคอมโพสท์ (Vermicompost) ยังสามารถนำกลับมาใช้เป็นปุ๋ยได้อย่างดีซึ่งเพราะมีปริมาณธาตุอาหารสูง อยู่ในรูปที่พืชสามารถนำไปใช้ได้ทันที ที่สำคัญมีต้นทุนต่ำมาก เพราะสามารถใช้วัตถุดิบจากเศษขยะที่เหลือใช้เมื่อเทียบกับปุ๋ยเคมีที่นับวันจะราคาสูงขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยกำจัดขยะในชุมชนได้อีกด้วย

การจัดทำโครงการนี้จึงมีจุดมุ่งหมายระยะยาวเพื่อประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ และลดการใช้สารเคมี อันจะเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างกระแส และปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้กับประชาชนในการคิด และคัดแยกขยะก่อนทิ้ง
2. เพื่อสนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อให้เกิดทางเลือกใหม่ ในการลดปริมาณการใช้สารเคมีและลดปริมาณขยะของชุมชน

พื้นที่ดำเนินการ

จำนวน 10 หมู่บ้าน เขตรับผิดชอบสถานีอนามัยเปือ

กิจกรรมการดำเนินงานและขยายแนวคิดสู่ชุมชน

1. ประชุมเสวนาและชี้แจงโครงการกับทีมงานหลัก จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นแกนนำในชุมชน จาก 10 หมู่บ้าน ได้ให้ข้อมูลปัญหาเรื่องขยะและผลกระทบจากการใช้สารเคมี เพื่อสร้างแนวคิดให้สอดคล้องกัน และเสริมสร้างความรู้ในเรื่องการจัดการขยะและลดการใช้สารเคมีโดยใช้ไส้เดือนดินเป็นตัวจุดประกาย สร้างกระแส ให้ประชาชนตื่นตัว หันมาสนใจการคัดแยกขยะ และนำขยะที่ย่อยสลายได้มาเลี้ยงไส้เดือนดิน และนำมูลของไส้เดือนที่ได้จากการย่อยสลายไปใช้เป็นปุ๋ยแทนสารเคมี หลังจากประชุมเสวนาทีมงานหลักได้ทั้ง 30 คน ได้สนใจเลี้ยงไส้เดือนดินและมีการคัดแยกขยะ ได้ขยายแนวคิดให้กับคนในครอบครัวและญาติพี่น้อง ให้มีการคัดแยกแยกขยะ และนำขยะมาขายที่ธนาคารรีไซเคิล ซึ่งจากข้อมูลพบว่าบุคคลที่ไม่ผ่านการอบรม ก็มีการนำขยะมาขายที่ธนาคารด้วย
2. อบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะและการเพาะเลี้ยงไส้เดือนดินแก่กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) จำนวน 139 คน ครอบคลุมเป้าหมาย ผู้เข้าอบรมให้ความสนใจเรื่องการเพาะเลี้ยงไส้เดือนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นเรื่องที่ใหม่ ที่ยังไม่เคยรู้จักมาก่อน ผู้ที่ผ่านการ

อบรมทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกขยะก่อนทิ้ง และมีจำนวน 96 คน (ร้อยละ 69.06) ที่สมัครใจทดลองเลี้ยงไส้เดือนดิน กลุ่ม อสม. จะเป็นกลุ่มหนึ่งที่จะทดลองทำเป็นตัวอย่าง

3. อบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะและการเพาะเลี้ยงไส้เดือนดิน แก่เด็กนักเรียน จำนวน 50 คน เป็นเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จากโรงเรียน 4 โรงเรียนเขตรับผิดชอบครบตามเป้าหมาย เด็กนักเรียนก็เป็นเป้าหมายหนึ่งที่สำคัญ เพราะเด็กจะสอนง่าย เข้าใจง่าย และสามารถนำความรู้ไปบอกกับพ่อแม่ได้ และเด็กก็สามารถปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่พ่อแม่ได้ อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่เด็กในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ให้เฝ้าต่อการมีสุขภาพดี การจัดการกิจกรรมในครั้งนี้เด็กนักเรียนตื่นเต้นมาก ทุกคนจึงสมัครใจนำไปเลี้ยง และทุกคนต้องมีการคัดแยกขยะในครัวเรือน มีแปลงผักสวนครัวหรือมีการปลูกต้นไม้เพื่อที่จะนำไปจากไส้เดือนดินไปใช้
4. เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มคนที่ได้ทำกิจกรรม และเปิดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นทบทวนจุดดีจุดด้อย และคิดหาแนวทางแก้ปัญหาพร้อมกันต่อไป
5. จัดเวทีเสวนาค้นข้อมูลผลการดำเนินงานให้กับชุมชน โดยเชิญตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เข้าร่วมรับฟัง และเปิดรับสมัครกลุ่มสนใจใหม่ โดยเชิญผู้มีประสบการณ์ในปีที่ผ่านมา ได้มานำเสนอบทเรียนที่เรียนรู้จากการทำให้กิจกรรม

ภาคีเครือข่ายที่ให้การสนับสนุน

- นักวิชาการเกษตร สนับสนุนด้านวิชาการ และร่วมเป็นวิทยากร
- เจ้าหน้าที่จากกองสาธารณสุขเทศบาลเมืองกลาง ร่วมเป็นวิทยากร
- โรงเรียนในเขตรับผิดชอบ จำนวน 4 โรงเรียน ให้ความร่วมมือในการนำกิจกรรมไปปฏิบัติในโรงเรียน
- กลุ่มแกนนำชุมชน มีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดการปฏิบัติจริง ส่งผลให้เกิดมาตรการด้านส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- เทศบาลตำบลเมืองกลาง และ องค์การบริหารส่วนตำบลเปือยสนับสนุนงบประมาณในการสรุป วิเคราะห์ ประเมินผลและจัดเวทีเสวนา ค้นข้อมูลแก่ชุมชน

ผลการดำเนินงาน

1. หลังจากได้ประชุมเสวนาและได้ปรับแนวคิดของทีมงานหลักให้สอดคล้องกันในเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและนำเสนอแนวทางการลดใช้สารเคมีและลดปริมาณขยะโดยใช้ได้เดือนคืนซึ่งสถานีอนามัยได้ทดลองทำให้เห็นเป็นตัวอย่างว่าสามารถแก้ปัญหาขยะและสารเคมีได้ในระดับหนึ่ง ทีมงานหลักทุกคนก็สมัครใจนำไปเดือนไปทดลองเลี้ยงและมีการคัดแยกขยะในครัวเรือน แล้วได้ขยายแนวคิดนี้ไปสู่ กลุ่ม อสม. แม่บ้าน และเด็กนักเรียนในหมู่บ้าน

2. กลุ่มเป้าหมายซึ่งได้แก่ อสม. แม่บ้าน และเด็กนักเรียน จำนวน 239 คนที่ได้ผ่านการอบรม รวมทั้งงานหลักอีก 30 ครัวเรือน รวมเป็น 269 ครัวเรือนทุกครัวเรือนจะมีการคัดแยกขยะ และสมัครใจนำไปเดือนไปเลี้ยงจำนวน 226 คน (ร้อยละ 84.01) ที่เหลือไม่กล้าเลี้ยงเนื่องจากกลัวได้เดือน จากการติดตามประเมินผลของคณะทำงานและทีมงานหลัก มีการคัดแยกขยะในครัวเรือน จำนวน 243 ครัวเรือน (ร้อยละ 90.33) ปริมาณขยะในครัวเรือนของกลุ่มเป้าหมายลดลงร้อยละ 50 ประเมินจากขยะที่ต้องนำไปกำจัด จำนวน 4 ครั้งต่อเดือน ลดลงเหลือ 2 ครั้ง/เดือน และในครัวเรือนที่มีการเลี้ยงได้เดือนแล้วได้เดือนมีชีวิตรอด และใช้ในการย่อยสลายขยะอินทรีย์และนำน้ำปุ๋ยจากได้เดือนไปใช้ในการปลูกพืชผักสวนครัว จำนวน 192 ครัวเรือน จากที่นำไปเลี้ยงครั้งแรก จำนวน 226 คน (ร้อยละ 85) ส่วนอีก 34 ครัวเรือนที่เหลือนำได้เดือนไปเลี้ยงแล้วขาดการดูแลเอาใจใส่ สัมให้อาหาร บางครั้งก็มีหนูเข้าไปกัดกินได้เดือน บางครัวเรือนก็นำภาชนะที่เลี้ยงได้เดือนไว้กลางแจ้งทำให้ฝนตกใส่ภาชนะน้ำท่วม ได้เดือนทำให้ได้เดือนตาย

3. เกิดกระแสการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมี 4 หมู่บ้านได้สร้างมาตรการเกี่ยวกับการลดใช้สารเคมี คือ ห้ามพ่นยาฆ่าหญ้าในบริเวณหมู่บ้าน

4. หมู่บ้านคอนตบเปือซึ่งเป็นหมู่บ้านเป้าหมายเดิมมีการรณรงค์ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น ใช้กระต๊อบข้าวและใบคองห่อข้าวแทนถุงพลาสติก และทางหมู่บ้านมีนโยบายให้ทุกหลังคาเรือนมีการปลูกพืชผักสวนครัวโดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพที่หมู่บ้านได้ช่วยกันทำแล้วแบ่งกันใช้ในหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก อบต.เปือ และใช้ปุ๋ยจากได้เดือนคืนซึ่งเกิดจากการขยายผลของกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากมีผู้ได้ทดลองนำน้ำปุ๋ยจากการย่อยสลายของได้เดือนไปใช้กับพืชผัก ทำให้พืชผักเจริญงอกงามดี เห็นผลเป็นที่น่าพอใจ จึงมีความประสงค์จะนำได้เดือนไปเลี้ยงเพื่อต้องการน้ำปุ๋ย ทางทีมงานจึงมีความเห็นว่าหมู่บ้านเป้าหมายเดิมเป็นหมู่บ้านที่มีการทำเกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก จึงสนับสนุนพันธุ์ได้เดือนและภาชนะในการเลี้ยงได้เดือนให้แก่ครัวเรือนที่สนใจ อีกจำนวน 41 ครัวเรือน

5. การเลี้ยงไส้เดือนดินนอกจากจะเป็นแนวทางหนึ่งในการลดปริมาณการใช้สารเคมีในการเกษตรแล้ว ยังมีส่วนกระตุ้นให้มีการคัดแยกขยะในครัวเรือนอีกด้วย เนื่องจากถ้าครัวเรือนมีการเลี้ยงไส้เดือนดิน ก็จะมีการคัดแยกขยะเพื่อนำขยะอินทรีย์ เช่น เศษผัก ผลไม้ ไปเป็นอาหารของไส้เดือน จึงเกิดความเคยชินในการคัดแยกขยะจึงทำให้ปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัดลดลง ซึ่งขยะที่ต้องนำไปกำจัดส่วนใหญ่จะเป็นถุงพลาสติก ซึ่งย่อยสลายยาก ส่วนมากจะกำจัดด้วยการเผา ซึ่งส่งกลิ่นเหม็นและยังส่งผลให้เกิดภาวะโลกร้อนเพิ่มขึ้นด้วยจึงมีการห้ามรณรงค์ลดการใช้ถุงพลาสติก โดยใช้ใบตองแทนถุงพลาสติก และ อสม.เบือ ก็รณรงค์ใช้ตะกร้าไปจ่ายตลาด
6. มีการจัดตั้งธนาคารรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อมตำบลเบือขึ้น โดยการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลเชียงกลาง และสถาบันบรรพบุรุษเพื่อสิ่งแวดล้อม ดำเนินงานโดยชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลเบือ เปิดดำเนินงานในเดือน มีนาคม 2550 เป็นการดำเนินงานเพื่อรองรับขยะรีไซเคิลจากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจากการประเมินผลหลังเปิดธนาคารรีไซเคิล กระแสการคัดแยกขยะมีเพิ่มมากขึ้น สืบเนื่องจากผู้ที่นำขยะมาขาย นอกจากกลุ่มเป้าหมายแล้ว ยังมีกลุ่มอื่นๆ ในชุมชนนำขยะมาขายด้วย
7. มีการดำเนินงานในรูปแบบธนาคารรีไซเคิลในโรงเรียน จำนวน 2 โรงเรียน เป็นเครือข่ายของธนาคารรีไซเคิลตำบลเบือ และยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้เด็กนักเรียนมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ช่วยกันอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และยังเป็นการสร้างนิสัยให้เด็กรู้จักการออมด้วย เนื่องจากเด็กจะนำขยะมาขายที่โรงเรียนหรือที่ธนาคารรีไซเคิลแล้วจะฝากเงินออมไว้ สำหรับเด็กนักเรียนได้นำไส้เดือนไปเลี้ยงที่บ้านก็มีการปลูกผักสวนครัว หรือปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อที่จะนำนำไปขายจากไส้เดือน ไปใช้ทำให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ปัญหาและอุปสรรค

1. การเลี้ยงไส้เดือนดินต้องอาศัยการดูแลเอาใจใส่เหมือนการดูแลสัตว์เลี้ยงอื่นๆ ทั่วไป ถ้าเลี้ยงจำนวนไม่มากพอ หรือขาดการให้อาหาร นำปุ๋ยที่ได้ก็จะมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ จึงทำให้ขาดการเอาใจใส่อย่างจริงจังเพราะ คิดว่าไม่ได้ประโยชน์ หรือได้ประโยชน์ช้า
2. การดำเนินงานยังอยู่ในกลุ่มจำนวนไม่มากพอ ทำให้การประเมินผลในภาพรวมยังไม่ชัดเจน
3. การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะในครัวเรือนเริ่มต้นจากแนวคิดที่จะสร้างทีมงานหลักจาก 10 หมู่บ้าน ความคาดหวังต่อกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานอสม.และสมาชิกองค์กรส่วนท้องถิ่น ร่วมกันผลักดันและขับเคลื่อน เพราะในสังคมชนบททุกคลกลุ่มนี้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่างๆ แต่ในความจริงก็พบว่าผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์กรส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ

กิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าด้านอื่นๆ เพราะ ยังมองปัญหาสิ่งแวดล้อมว่าเป็นเรื่องไกลตัว ฉะนั้นการขับเคลื่อนในเรื่องนี้จึงมีน้อยกว่าที่คาดหวังไว้

ข้อเสนอแนะและกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป

- สนับสนุนให้สร้างระบบคุณค่าและการยอมรับในสังคมโดยการเชิดชูเกียรติบุคคลที่ปฏิบัติในด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ดี
- เสนอให้องค์กรส่วนท้องถิ่น ข้าราชการ และผู้นำชุมชน ปฏิบัติตัวให้เป็นตัวอย่างในเรื่องการคัดแยกขยะและช่วยลดปริมาณขยะ เช่น นำตะกร้าไปจ่ายตลาด หากกลุ่มเหล่านี้ปฏิบัติให้เห็นเป็นประจำ ก็จะทำให้ประชาชนหันมาปฏิบัติ ตามได้ เพราะในบริบทของอำเภอเชียงกลาง ยังให้ความเคารพเชื่อถือข้าราชการ องค์กรส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนอยู่
- ทำวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง แนวทางลดการใช้สารเคมีของเกษตรกรบ้านคอนสบือ

ภาพกิจกรรมการอบรม ทีมงานหลัก อสม. แม่บ้าน และเด็กนักเรียน

ผลการดำเนินงานโครงการ ชุมชนต้นแบบในการลดปริมาณสารเคมีและขยะโดยใช้ได้เดือนดิน

รายงานผลการดำเนินงาน
โครงการแก้ไขปัญหาคาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร โดยการ
มีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ตำบลพระพุทธบาท
อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

โดย
ชุมชนในพื้นที่ตำบลพระพุทธบาท
อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

ได้รับการสนับสนุนโดย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ธันวาคม 2550

โครงการแก้ไขปัญหาคาไรใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่
ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

สถานที่ดำเนินการ

หมู่บ้านหลัก

บ้านคืด หมู่ที่ 10 ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

หมู่บ้านเครือข่าย

บ้านภูแหน หมู่ที่ 4 และบ้านเหล่า หมู่ที่ 8 ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นายสุชาติ จันดีวงศ์	นักวิชาการสาธารณสุข 7ว	สถานีอนามัยตำบลพระพุทธรบาท
นายปรัชญา ปัญญาธิ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 6ว	สำนักงานการเกษตรอำเภอเชียงกลาง
นางกมลพร ไตรจินดา	นักพัฒนาชุมชน 3	อบต.พระพุทธรบาท

ภาคีร่วมการดำเนินการ

1. สถานีอนามัยตำบลพระพุทธรบาท
2. องค์การบริหารส่วนตำบลพระพุทธรบาท
3. สำนักงานการเกษตรอำเภอเชียงกลาง
4. กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านคืด

ระยะเวลาการดำเนินการ

1 มกราคม 2550 – 31 ธันวาคม 2550

ความเป็นมา / หลักการและเหตุผล

สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีผลกระทบต่อตัวของเกษตรกรที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ อาจตกค้างในพืชผักส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะมีการปนเปื้อนแหล่งน้ำที่นำมาใช้ในการบริโภคและอุปโภค ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน มีจำนวนหลังคาเรือนทั้งสิ้น ๑,๓๕๒ หลัง มีประชากรทั้งหมด ๕,๔๒๕ คน ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ ๖๐ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ลักษณะภูมิประเทศของตำบลพระพุทธรบาทจะเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำที่น้ำสามารถท่วมถึง โดยมีแม่น้ำน่านไหลผ่าน จึงเหมาะสมต่อการเพาะปลูก ประชาชนส่วนใหญ่จะทำการเพาะปลูกได้ตลอดปี โดยมีพืชหลักที่ทำการเพาะปลูกคือ ข้าว ผักกาดขาว ผักกาดขาวปลี กระหล่ำปลี มะเขือ ข้าวโพด และยาสูบพันธุ์พื้นเมือง จึงทำให้มีอัตราการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชสูง และมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อยๆ จากข้อมูลของสถานีอนามัยตำบลพระพุทธรบาทพบว่าจากการตรวจหาโคลีนเอสเตอเรสในเลือดเกษตรกรเพื่อตรวจหาสารพิษตกค้างในเลือดของเกษตรกรตำบลพระพุทธรบาท ในปี ๒๕๔๘ จำนวน ๔๕๐ คนพบว่าเกษตรกรที่ตรวจพบว่ามีสารพิษ

ตกค้างในเลือดที่อยู่ในระดับมีความเสี่ยง และไม่ปลอดภัย ถึงร้อยละ ๕๐.๒๐ โดยเฉพาะบ้านภูแหน บ้านป่าเลา และบ้านเหล่า ตรวจพบว่ามีสารพิษตกค้างในเลือดที่อยู่ในระดับมีความเสี่ยง และไม่ปลอดภัย ถึงร้อยละ ๖๔.๕๒ , ๕๒.๑๗ และ ๖๐.๑๖ ตามลำดับ และจากการดำเนินการในพื้นที่บ้านดัดในปี ๒๕๔๖ ที่ผ่านมา พบว่าอัตราการตรวจพบสารพิษตกค้างในระดับที่ไม่ปลอดภัยจะมีอัตราลดลงอย่างเห็นได้ชัด

ดังนั้นทางสถานีอนามัยตำบลพระพุทธรบาท สำนักงานเกษตรอำเภอเขียงกลาง และองค์การบริหารส่วนตำบลพระพุทธรบาท จึงได้จัดทำโครงการแก้ไขปัญหาค่าใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร โดยความร่วมมือร่วมของชุมชนในพื้นที่ ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอเขียงกลาง จังหวัดน่านขึ้น โดยอาศัยรูปแบบการดำเนินงานที่ได้ศึกษารูปแบบที่ดำเนินการในบ้านดัดนำมาเป็นต้นแบบในการดำเนินการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะลดอัตราการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรลง และมีความรู้ สามารถปฏิบัติตนในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชได้อย่างถูกต้อง โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหที่ยั่งยืน และสามารถเป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชนอื่นได้

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ และสามารถปฏิบัติตนในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้อง
- เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาค่าใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเกษตรกรให้สามารถลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชลงได้
- เพื่อให้ชุมชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญห
- เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจแบบยั่งยืน

งบประมาณในการดำเนินการ

ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากวิทยาลัยการสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อจ่ายค่า

๑. กิจกรรมการจัดเวทีเสวนาและฝึกอบรมให้ความรู้ในหมู่บ้านหลัก บ้านดัด
  - ค่าอาหารและอาหารว่างในการอบรมเกษตรกร/ผู้นำชุมชน/อบต./อสม. จำนวน ๗๐ คน อัตราคนละ ๕๐ บาท/วัน จำนวน ๑ วัน เป็นเงิน ๓,๕๐๐ บาท
  - ค่าวัสดุในการจัดการอบรม จำนวนเงิน ๒,๐๐๐ บาท
๒. กิจกรรมการจัดเวทีเสวนาและฝึกอบรมให้ความรู้ในหมู่บ้านเครือข่าย จำนวน ๒ หมู่บ้าน
  - ค่าอาหารและอาหารว่างในการอบรมเกษตรกร/ผู้นำชุมชน/อบต./อสม. จำนวน ๗๐ คน อัตราคนละ ๕๐ บาท/วัน จำนวน 1 วัน เป็นเงิน ๓,๕๐๐ บาท
  - ค่าวัสดุในการจัดการอบรม จำนวนเงิน ๒,๐๐๐ บาท
๓. กิจกรรมจัดเวทีเสวนาสรุปผลการดำเนินการ
  - ค่าอาหารและอาหารว่างในการประเมินผลการดำเนินงาน จำนวน ๑๐๐ คน อัตราคนละ ๕๐ บาท/วัน จำนวน ๑ วัน เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท

รวมเป็นเงิน ๑๖,๐๐๐.๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นหกพันบาทถ้วน)

การดำเนินงาน

กิจกรรมในหมู่บ้านหลัก

บ้านคีต หมู่ที่ 10 ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

กิจกรรมที่ดำเนินการ

- 1.1 กิจกรรมการจัดเวทีเสวนาและการฝึกอบรมให้ความรู้
- 1.2 กิจกรรมการสาธิตและส่งเสริมการใช้ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยหมัก

ผู้เข้าร่วมในกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมในกิจกรรมประกอบด้วย

- เกษตรกรกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านคีต จำนวน 70 คน
- ผู้นำชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลพระพุทธรบาท จำนวน 6 คน
- เจ้าหน้าที่จากสถานีอนามัยตำบลพระพุทธรบาท จำนวน 2 คน
- หมอдинอาสาประจำตำบลพระพุทธรบาท จำนวน 1 คน

ผลของกิจกรรมที่จัดขึ้น ต่อชุมชน

เนื่องจากบ้านคีต หมู่ที่ 10 เป็นหมู่บ้านที่เข้าร่วมใน โครงการตั้งแต่ปี 2549 ดังนั้นในปี 2550 จึงเป็นการขยายผลการดำเนินงานกิจกรรม โดยจะเน้นไปที่การจัดหาสารทดแทนการใช้สารเคมีเป็นหลัก โดยทางกลุ่มที่ดำเนินการ ได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำปุ๋ยหมัก และปุ๋ยน้ำหมัก เป็นสิ่งที่เกษตรกรสามารถทำได้เอง และตรงกับความต้องการของเกษตรกรที่จะทดแทนการใช้สารเคมี ทำให้เกษตรกรเกิดความสนใจในการดำเนินกิจกรรม และนำไปทำใช้เองในสวนของตนเอง

กิจกรรมในหมู่บ้านเครือข่าย

บ้านภูพาน หมู่ที่ 4 และบ้านเหล่า หมู่ที่ 8 ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. กิจกรรมการจัดเวทีเสวนาและการฝึกอบรมให้ความรู้
2. เจาะเลือกตรวจหาสารเคมีตกค้างในร่างกาย

ผู้เข้าร่วมในกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมในกิจกรรมประกอบด้วย

- ผู้นำชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลพระพุทธรบาท จำนวน 12 คน
- กลุ่มเกษตรกร ทั้ง 2 หมู่บ้าน จำนวน 100 คน
- เจ้าหน้าที่จากสถานีอนามัยตำบลพระพุทธรบาท จำนวน 4 คน

ภาพกิจกรรม

ผลของกิจกรรมที่จัดขึ้น ต่อชุมชน

1. จากการจัดกิจกรรม ตรวจสอบสารเคมีตกค้างในร่างกายพบว่า

- ในบ้านภูแหน หมู่ที่ 4 ตำบลพระพุทธบาท

ผลการตรวจ	15 กรกฎาคม 2550		28 สิงหาคม 2550		หมายเหตุ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ปกติ	3	6.38	0	0	
ปลอดภัย	11	23.40	3	10.71	
มีความเสี่ยง	14	29.79	20	71.43	
ไม่ปลอดภัย	19	40.43	5	17.86	

- ในบ้านเหล่า หมู่ที่ 8 ตำบลพระพุทธบาท

ผลการตรวจ	4 ตุลาคม 2550		หมายเหตุ
	จำนวน	ร้อยละ	
ปกติ	4	10.81	
ปลอดภัย	8	21.62	
มีความเสี่ยง	21	56.76	
ไม่ปลอดภัย	4	10.81	

จากผลการตรวจเลือดหาสารเคมีตกค้างในร่างกายในกลุ่มเกษตรกรบ้านภูแหน และบ้านเหล่า พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีผลการตรวจอยู่ในระดับที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย คือระดับมีความเสี่ยง และไม่ปลอดภัย ร้อยละ 71.43, 56.76 และ 17.86 , 10.80 ตามลำดับ แสดงถึงเกษตรกรมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่มาจากวิธี มีพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และประกอบกับจากการประมวลจากแบบสอบถามเกษตรกรถึงองค์ความรู้และวิธีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกรบ้านภูแหน และบ้านเหล่า พบว่า เกษตรกรยังมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชยังไม่ถูกต้อง จึงได้นำแนวทางที่ได้ดำเนินการในหมู่บ้านหลัก คือบ้านดีด มาปรับใช้กับหมู่บ้านเครือข่าย โดยจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ ประกอบกับการเจาะเลือดตรวจสอบหาสารเคมีตกค้างในร่างกายเป็นระยะ เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดการตื่นตัวในการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และพยายามหาสารอื่นมาทดแทนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

2. กิจกรรมการจัดเวทีเสวนาและการฝึกอบรมให้ความรู้

การจัดเวทีเสวนาให้ความรู้แก่เกษตรกร ได้มีการเก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์แบบสอบถามเกษตรกรถึงองค์ความรู้และวิธีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งพบว่า

- ร้อยละ 69.00 มีการผสมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชหลายชนิดพร้อมกัน
- ร้อยละ 31.00 ไม่มีที่เก็บสารเคมีกำจัดศัตรูพืชแยกเฉพาะ
- ร้อยละ 37.90 มีการรับประทานอาหาร น้ำดื่ม หรือสูบบุหรี่ขณะที่มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช
- ร้อยละ 41.40 มีการใช้ปากเป่าหัวฉีดเครื่องพ่น(นมหนู)เวลามีการอุดต้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการแบบสอบถามพบว่าเกษตรกรยังมีองค์ความรู้ที่ไม่ถูกต้องกับวิธีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เจกเช่นเดียวที่ได้พบในหมู่บ้านหลักที่ได้ดำเนินการ ในปีแรก จึงได้นำแนวทางการดำเนินงานในหมู่บ้านหลักมาปรับใช้กับหมู่บ้านเครือข่ายและหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลพระพุทธรบาท โดยเน้นให้องค์ความรู้ที่ถูกต้องให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง

ผลการดำเนินการ

สิ่งที่บ่งบอกถึงความสำเร็จของโครงการ

จากวัตถุประสงค์การดำเนินการ ที่ส่งเสริมให้องค์ความรู้แก่เกษตรกร และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้ถูกต้อง จากการดำเนินงานในหมู่บ้านหลักที่เริ่มดำเนินการร่วมกับวิทยาลัยการสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี 2549 และปี 2550 พบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้ถูกต้องมากขึ้น และได้แนะนำแนวทางที่ได้ดำเนินการในหมู่บ้านหลัก มาขยายผลดำเนินการในหมู่บ้านเครือข่าย และจากการตรวจหาสารเคมีตกค้างในเลือดของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการมีระดับของการตรวจหาสารเคมีตกค้างในเลือดที่มีผลการตรวจในระดับ ไม่ปลอดภัยลดลงอย่างชัดเจน

สิ่งที่บ่งบอกถึงความไม่สำเร็จของโครงการ

จากวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาด้านการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชน้อยมาก จากการสังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมน้อยมาก ส่วนใหญ่จะให้พนักงานส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมแทน และจากแผนพัฒนาส่วนตำบลและข้อบังคับของตำบลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีเรื่องเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาสารเคมีกำจัดศัตรูพืชน้อยมาก แต่สำหรับชุมชน หรือเกษตรกรจะมีความสนใจ ความตื่นตัวต่อการแก้ไขปัญหาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมากขึ้น ดังนั้นแนวทางการดำเนินการต่อไปคงจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชผ่านทางชุมชน โดยสร้างกระแสความตื่นตัว ความตระหนักถึงปัญหาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้ประชาชน หรือชุมชน ให้มากขึ้น เพื่อผลักดันให้ท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญและรับเป็นเจ้าภาพในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อไป เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง

รายงานผลการดำเนินงาน
โครงการพัฒนารูปแบบการใช้ศักยภาพของท้องถิ่นในโครงการ
“ชุมชนน่าอยู่ จังหวัดน่าน”
เพื่อการจัดการทรัพยากรและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในการ
พัฒนาอย่างยั่งยืน ปี 2550

โดย
บ้านสะเนียน หมู่ที่ 1 ตำบลสะเนียน
อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ได้รับการสนับสนุนโดย วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ธันวาคม 2550

โครงการชุมชนน่าอยู่บ้านสะเนี่ยน
หมู่ที่ 1 ตำบลสะเนี่ยน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ข้อมูลทั่วไป

ประวัติความเป็นมา

บ้านสะเนี่ยน ได้แบ่งแยกจากตำบลกิมตองมาเป็นตำบลสะเนี่ยน และได้จัดตั้งหมู่ที่ 1 บ้านสะเนี่ยน เมื่อเดือนมีนาคม 2525 มีนายวงศ์ ศรีทิพย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ในปัจจุบันมีผู้นำชุมชน คือ นายประสิทธิ์ ไชยรงค์ กำนันตำบลสะเนี่ยน

ที่ตั้ง

บ้านสะเนี่ยน ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลสะเนี่ยน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน อยู่ระหว่างกิโลเมตรที่ 6-8 บน ถนน น่าน – พะเยา ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศเหนือ ประมาณ 3 กิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านวังดาว หมู่ที่ 7	ตำบลสะเนี่ยน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านกิมตอง หมู่ที่ 4	ตำบลกิมตอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านปางคำ หมู่ที่ 4	ตำบลไชยสถาน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านเหนือวัด หมู่ที่ 2	ตำบลสะเนี่ยน

ลักษณะประชากร ประชากรส่วนมากเป็นคนพื้นเมืองภาคเหนือ

- * มีประชากรทั้งหมด 636 คน แยกเป็น ชาย 326 คน เป็นหญิง 310 คน
- * มีจำนวนหลังคาเรือน 181 หลัง 192 ครอบครัว

มีแม่น้ำสะเนี่ยนและแม่น้ำสมุนไหลผ่านประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม, รับจ้าง, ค้าขายและอื่นๆ ตามลำดับ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าพื้นเมือง

อาชีพ

ชาวบ้านสะเนี่ยนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ทำนา ทำไร่ข้าวโพด ทำสวนลำไย สวนมะม่วง มีอาชีพเสริมคือ ไปตอก รับจ้างทั่วไป ประชากรวัยแรงงานบางส่วนรับจ้างทำงานต่างจังหวัด

ด้านการปกครอง

มีกำนันเป็นผู้ปกครองหมู่บ้าน ผู้ช่วย – สารวัตรและแพทย์ เป็นผู้ช่วย มีกรรมการฝ่ายต่างๆ ในหมู่บ้าน ดังนี้คือ

1. ด้านการปกครอง

3. ด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
4. ด้านการศึกษา
5. ด้านศาสนาและวัฒนธรรม
6. ด้านสาธารณสุข

สภาพภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สูงมีภูเขาสลับที่ราบ มีแม่น้ำสมุนไหลผ่านอยู่บนถนนน่าน – พะเยา มีถนนสายหลักลาดยางทุกหมู่บ้าน การเชื่อมต่อภายในหมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง/ ถนนทางเดินเท้า

สภาพทางสังคมและการปกครอง

บ้านสะเนียน หมู่ที่ 1 ได้ยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ในปี พ.ศ. 2540 มีคณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกอบต. ที่มาจากการเลือกตั้งหมู่บ้านละ 2 คน มีการปกครองแบบองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมีลักษณะเป็นสังคมชนบท ลักษณะสภาพสังคม

- สภาพบ้านเรือนของชาวบ้านสะเนียน มีความมั่นคงถาวรมีการจัดบ้านเรือน เป็นระเบียบดูสุภาพลักษณะ
- เด็ก เยาวชน ได้รับการศึกษาภาคบังคับทุกคน ประชาชนที่มีอายุ 15 ปี – 60 ปี อ่านออกเขียนได้ทุกคน
- ผู้สูงอายุและคนพิการ ได้รับการดูแลอย่างดี
- ครัวเรือนในหมู่บ้านสะเนียน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้านและมีส่วนแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ของชุมชน
- หมู่บ้านสะเนียน เป็นหมู่บ้านที่อำเภอเมืองได้คัดเลือกเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเศรษฐกิจพอเพียง มีการปลูกพืชตามทฤษฎีใหม่ คือ ไร่นาสวนผสม การทำการเกษตรปลูกผลไม้ ปลูกยาง ถั่ว พืชผักสวนครัวปลอดสารพิษเพื่อนำไปจำหน่ายภายในตัวอำเภอและจังหวัด และเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ของชุมชนในเรื่องของการเกษตร ส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับชุมชน

สภาพทางเศรษฐกิจ

- รายได้เฉลี่ย 31,274 บาท / คน/ปี
- ครัวเรือนมีการออมร้อยละ 72.2 ของครัวเรือนทั้งหมด
- ชาวบ้านส่วนใหญ่จะปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ ทำปุ๋ยหมักเพื่อเป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้โดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของพระสมเด็จพะเจ้าอยู่หัว
- ประชาชนมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน มีเส้นทางคมนาคมสะดวกตลอดปี

- มีการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว ภายในหมู่บ้านมีโทรศัพท์สาธารณะภายในหมู่บ้าน และโทรศัพท์เคลื่อนที่มือถือใช้อย่างทั่วถึง

ด้านการศึกษาวัฒนธรรมประเพณีและศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่ 80% จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ ซึ่งจะมีพิธีกรรมต่างๆ เพื่อผ่อนคลายความทุกข์ทำให้เกิดความสุขทางใจ เช่น การสะเดาะเคราะห์ ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ การสืบชะตา

- ประเพณีที่สำคัญคือ การทานก๋วยสลาก การทอดผ้าป่า การทอดกฐิน การฟังเทศน์ การบวชนาค

ด้านสาธารณสุข

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ รักษาดูแลสุขภาพประชาชนให้สุขภาพดี สามารถช่วยป้องกันและควบคุมโรคต่าง ๆ ทั้งติดต่อและไม่ติดต่อ ได้จึงส่งผลให้ประชาชนกรส่วนใหญ่มีสุขภาพดี ไม่ค่อยเจ็บไข้ได้ป่วย

วัน เดือนปีและสถานที่ในการจัดกิจกรรม

- ประชุมชี้แจงโครงการในพื้นที่ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม (5 กุมภาพันธ์ 2550 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลละเนี่ยน)
- ประชุมในหมู่บ้านเพื่อชี้แจงแนะนำโครงการ (22 เมษายน 2550 ณ ห้องประชุมหมู่บ้าน หมู่ 1)
- การเจาะเลือดหารสารพิษของเกษตรกร (วันที่ 31 พฤษภาคม 2550 ณ สถานีอนามัยตำบลละเนี่ยน)
- จัดเวทีเสวนา คั้นข้อมูลให้ชุมชน และให้ความรู้เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง และความรู้เรื่องการใช้สารเคมี (วันที่ 7 มิถุนายน 2550 ณ ห้องประชุมหมู่บ้าน)
- การจัดศูนย์ลาริต ตามโครงการ ณ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรตำบลละเนี่ยน (เริ่ม 5 กรกฎาคม 2550 จนถึงปัจจุบัน)

ผู้เข้าร่วมในกิจกรรม

- ประชาชนบ้านละเนี่ยน
- ผู้นำท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบล/ ผู้นำชุมชน
- ครู
- นักวิชาการเกษตร / พัฒนาการ
- เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

- ผลของกิจกรรมที่จัดขึ้น

- คืบข้อมูลแก่ชุมชนในเรื่อง ผลการตรวจเสือดหาสารพิษ
- ประชาชนในพื้นที่มีการปลูกพืชผักสวนครัว ปลอดภัยสารพิษ (ทั้งในบ้านและในสวน)
- การจัดศูนย์สาธิตทางการเกษตรเพื่อเกิดการเรียนรู้ ณ ศูนย์เทคโนโลยีการเกษตร ต. สะเนียน
  - * การปลูกผักปลอดภัยสารพิษ
  - * การทำปุ๋ยหมัก
  - * การเลี้ยงจิ้งหรีด
  - * การทำเตาเผาถ่าน
  - * การเลี้ยงกบ / การเลี้ยงปลาในบ่อดิน
  - * การทำน้ำส้มควันไม้จากเตาถ่าน
- การรวบรวมสมาชิกเพื่อจัดตั้งกลุ่มต่างๆ

ปัญหาอุปสรรค

- ระยะเวลาว่างไม่สัมพันธ์กัน กลางวันชาวบ้านไปทำงานดังนั้น กิจกรรมต้องใช้เวทีกกลางคืน ในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ
- ประชาชนต้องการเพิ่มผลผลิต เพื่อเพิ่มรายได้จึงพึ่งพิงสารเคมีในการทำเกษตรมากขึ้น
- สารเคมี สามารถซื้อหาง่าย (หมู่บ้านไม่ไกลจากตัวเมือง)
- กระแสโลกาภิวัตน์ ด้านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะ สื่อทาง โทรทัศน์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เลือกใช้สารเคมี มากกว่าสารชีวภาพ

สิ่งที่จะดำเนินการต่อไป

- การขยายจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ ให้มีจำนวนสมาชิกมากยิ่งขึ้น
- ขยายพื้นที่เพาะปลูกพืช ผัก สวนครัว ปลอดภัยสารพิษ

ภาพกิจกรรม

คณะกรรมการผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมเรื่อง

ชุมชนนำอยู่ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอบรมให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

เจ้าหน้าที่เจาะเลือกหาสารพิษให้กับประชาชน

การทำน้ำยาล้างจาน , แรมพุดระดม โดยนำสารจุลินทรีย์มาใช้เป็นองค์ประกอบ

กลุ่มแม่บ้านช่วยกันฟาดมะนาวและมะกรูดเพื่อนำไปต้ม

ภาพกิจกรรม

ผลิตภัณฑ์ ล้างจานของกลุ่มแม่บ้านสำเร็จลุล่วงด้วยดี

กลุ่มผู้สูงอายุเข้าร่วมประชุมกันวางแผนการทำไม้กวาดด้วยกำมะพร้าว

การทำไม้กวาดของผู้สูงอายุ บ้านสะเนียน หมู่ที่ 1

กลุ่มเยาวชนฝึกอาชีพการทำวัสดุที่เหลือใช้มาประดิษฐ์เป็นของของใช้ได้

การเลี้ยงจิ้งหรีดในศูนย์เทคโนโลยีการเกษตรตำบลสะเนียง

การเลี้ยงจิ้งหรีดในกล่องวัสดุ หรือกล่องกระดาษ

การเลี้ยงบ่อกับด้วยยางล้อรถ

ภาพกิจกรรม

การเลี้ยงกบในบ่อดิน

การเลี้ยงปลาในบ่อดินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

การเพาะเห็ดนางฟ้าตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

การเลี้ยงหมูหลุมแนวเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

ปุ๋ยหมักพระราชทาน

(คัดลอกจากลายพระหัตถ์ สมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ)

ต้นไม้ทุกชนิดต้องการอาหารเพื่อการเจริญเติบโต พุดง่าย ๆ เราต้องใส่ปุ๋ยไร่นา สวนของเราพืชผลจึงจะงามดี เดียวนี้ปุ๋ยที่ซื้อตามท้องตลาดแพงเหลือเกิน เรามาทำปุ๋ยหมักใช้เองดีกว่า

วิธีทำ ของที่ต้องเตรียม

1. ซากพืช ได้แก่ ใบไม้ ผักตบชวา หญ้าแห้ง ลำต้นถั่ว ลำต้นข้าวโพด ใบและต้นมัน
2. สำปะหลัง กระจุกปอ ตาที่มี สับเป็นท่อนๆ สั้นๆ ให้เปื่อยเร็ว
  - ก. ปุ๋ยคอก คือ มูลสัตว์ ชีวูว ชีควาย ชีเปิด ชีไก่ ชีค่างคาว อะไรก็ได้
  - ข. ปัสสาวะคน หรือ สัตว์
  - ค. กากเมล็ดนุ่น ,กากถั่ว ,ซากต้นถั่วชนิดต่างๆ (พืชตระกูลถั่ว)
3. ดินร่วนพอสวมควร ถ้าเป็นหน้าดินยิ่งดี

การกองปุ๋ย

1. กองในหลุม ต้องขุดหลุมขนาดกว้างราว 1 เมตร ยาว 1 เมตร ลึก 1 เมตร ระวังดินพังทลายลงในหลุมถ้ามีการระบายน้ำได้ยิ่งดี
2. กองในคอก ปรับดินบริเวณที่จะกองปุ๋ยหมักให้แน่นใช้ไม้ไผ่หรือไม้อื่นที่หาได้กันเป็นคอกกว้าง 2 เมตร ยาว 4 เมตร สูง 1 เมตร แบ่งคอกเป็น 2 ส่วนครึ่งหนึ่งไว้ใส่ปุ๋ยหมัก อีกครึ่งหนึ่งไว้กักกองปุ๋ยทำหลังคาใบจากหรือใบมะพร้าวคลุมหลังคา ถ้ามีdungพลาตติกคลุมกันฝนชะปุ๋ยก็ดี
3. เอาซากพืชที่เตรียมไว้ตวงเกลี่ยในคอก (หรือในหลุม) ให้เป็นชั้น เหยียบตามขอบให้แน่น ขนาดคนเหยียบแล้วไม่ยุบอีก ชั้นหนึ่งๆสูงยาว 1 คืบครึ่ง (30 ซม.) รดน้ำให้ชุ่มแล้วเอาปุ๋ยคอกโรยทับทั่วกัน สูง 2 องคูลี สลับด้วยซากพืชแล้วรดน้ำทำเป็นชั้นๆอย่างนี้จนปุ๋ยเต็มคอก(น้ำที่รดจะผสมด้วยปัสสาวะด้วยก็ได้)

ข้อควรระวัง

1. อย่าให้น้ำขัง การรดน้ำมากไปจะทำให้ระบายอากาศไม่ดี
2. ปุ๋ยกองใหญ่ไปจะเกิดความร้อนสูง ปุ๋ยจะเสีย ถ้าในกองปุ๋ยมีความร้อนสูงไป ให้เติมน้ำลงไป
3. ปุ๋ยกองเล็กไปจะสลายตัวช้า
4. อย่าใช้ปุ๋ยเคมีพร้อมกับใส่ปูนขาว จะทำให้ธาตุไนโตรเจนสลายตัว

การกลับปุ๋ย

ทุก 30 วัน ควรกลับปุ๋ยโดยเอาชั้นบนสุดของกอง นำไปเกลี่ยในอีกส่วนของคอกเป็นส่วนล่างสุด แล้วเอาชั้นสองเกลี่ยทับแล้วรดน้ำ ควรกลับ(ปุ๋ยทุก 30 วัน) จนกว่าซากพืชจะเปื่อยผุหมดทั้งกองกินเวลา 3-4 เดือน เมื่อปุ๋ยใช้ได้สังเกตจากความร้อนในกองจะใกล้เคียงกับความร้อนของอากาศ ปุ๋ยหมักจะมีสีน้ำตาลแก่ เอาตะแกรงร่อนปุ๋ยหมักเก็บไว้

การใช้ประโยชน์

ประหยัดการใช้ปุ๋ยเคมีได้ครึ่งหนึ่งทำให้ดินร่วน อุดมสมบูรณ์ เพิ่มธาตุไนโตรเจน ไม่เป็นอันตราย รักษาความชุ่มชื้นของดิน

หมายเหตุ ถ้าที่เป็นดินทรายให้อริฐกรูในหลุม จะทำให้ได้ผลดีขึ้น

วิธีการทำนาไร้สารพิษ

โดยใช้ปุ๋ยหมักและจุลินทรีย์ในพื้นที่

1. ช่วงมกราคม หลังเกี่ยวข้าวแล้ว เริ่มฉีดจุลินทรีย์เพื่อช่วยย่อยสลายฟางให้เป็นปุ๋ย
  2. แล้วจึงไถกลบตอฟางหมักทิ้งไว้
  - 3-4 วันช่วงพฤษภาคม – มิถุนายน หว่านปุ๋ยหมักจุลินทรีย์ ในนาที่มีดินสมบูรณ์แล้วให้ใช้ปุ๋ยเพียง 50-100 กก. ต่อไร่ ถ้าณายังไม่สมบูรณ์ใช้ปุ๋ย 150-200 กก. ต่อไร่
  5. แล้วฉีดพ่นด้วยน้ำหมักจุลินทรีย์
  6. ไถกลบอีกครั้ง ปล่อยทิ้งไว้จนฝนตก
  7. ช่วงดำนา มิถุนายน – กรกฎาคม เริ่มถอนกล้าเตรียมพร้อมปักดำ
  8. หากจะปักดำให้ได้ผลดี ควรใช้ต้นกล้าประมาณ 2-3 ต้น
  - 9.-10. ช่วงข้าวแตกกอ สิงหาคม ต้นข้าวมีอายุประมาณ 1 เดือน เปรียบเทียบให้เห็นลักษณะต้นข้าวจากนาไร้สารพิษ และนาที่ใช้ปุ๋ยเคมี
  11. ช่วงตุลาคม ข้าวใบแหลมเหยียดตรง
  12. เปรียบเทียบลักษณะของรากต้นข้าวจากนาใช้ปุ๋ยเคมี และรากต้นข้าวที่อุดมสมบูรณ์จากนาไร้สารพิษ
  13. ช่วงข้าวออกรวง ตุลาคม ช่วงนี้ควรไขน้ำออกจากนาได้แล้ว
  14. มาถึงขั้นนี้แล้วรับรองว่าชาวนายิ้มได้อย่างสบายใจที่เริ่มได้ผลผลิตไร้สารพิษแล้ว
  15. ช่วงรวงข้าวกมโค้ง ตุลาคม – พฤศจิกายน
  16. ช่วงรวงข้าวกมโค้ง ตุลาคม – พฤศจิกายน เห็นแบบนี้แล้วชาวนายิ้มได้ยิ่งกว่าเดิม
  17. -18. ช่วงนี้เปรียบเทียบให้เห็นถึงข้าวนาเคมีจะแก่เร็วกว่า เพราะการเร่งสารเคมีให้เติบโตผิดธรรมชาติ ส่วนนาไร้สารพิษนั้น ต้นข้าวยังมีใบเขียวสดอยู่
  19. ช่วงเก็บเกี่ยว พฤศจิกายน – ธันวาคม นาไร้สารพิษจะให้ผลผลิตที่มากกว่า โดยดูได้จากจำนวนพ่อนข้าว กอข้าว และโคนพ่อนข้าว (หากโคนเล็ก - พวงใหญ่ คือ ได้ผลผลิตมาก หากโคนใหญ่ - พวงเล็ก คือ ได้ผลผลิตน้อย จะได้ แต่ฟางมากกว่าข้าว) แม้เก็บเกี่ยวแล้วก็ยังนำฟางมาเปรียบเทียบกันได้อีกโดย
- 1 ตารางวา นาไร้สารพิษจะให้ฟางหนักถึง 3.5 กก. และพื้นดินยังมีหญ้าขึ้นคลุมให้ชุ่มชื้นอยู่ นาสารเคมีจะได้ฟางหนักเพียง 9 ซิตเท่านั้น และพื้นดินมีแต่ความแห้งแล้ง

จุลินทรีย์หน่อกล้วย (สูตรพิเศษ)

วิธีทำ ขุดหน่อกล้วยที่สมบูรณ์มา 1 หน่อ ที่มีความสูงตั้งแต่โคนจนถึงยอดประมาณ 1 เมตร ขุดทั้งรากทั้งโคน ไม่ต้องล้างน้ำ จากนั้นสับหรือบดให้ละเอียด ทั้งราก, ใบ, เหง้า, ต้น, บรรจุให้ลงในภาชนะที่ไม่มีซิลิโคนแล้วนำกากน้ำตาล 1 กก. คลุกเคล้าให้เข้ากันดี เติมน้ำมะพร้าวพองท่วม ถ้าไม่มีน้ำมะพร้าวใช้น้ำขาวข้าวก็ได้ เก็บไว้ในที่ร่ม คนบ่อย " เพื่อเร่งอากาศให้แก่จุลินทรีย์ หมักนาน 7-10 วัน กรองเอากากออก น้ำที่ได้ก็คือ "น้ำหัวเชื้อหน่อกล้วยเข้มข้น" พร้อมใช้งาน ภายใน 6 เดือน

หมายเหตุ ในขณะที่หมักสามารถเติมวัสดุที่มีประโยชน์ลงไปอีกได้เพื่อจุลินทรีย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น เปลือกสับปรีด พ.ต 2 ลูกแป้ง ลูกแป้งหอมมาก นม ยาคูลท์ เครื่องดื่มชูกำลัง น้ำเต้าหู้ นมถั่วเหลือง น้ำหมักผักดอง น้ำแดงโม น้ำอ้อย น้ำตาล ชูรส ฯลฯ ลงไปอีกตามสมควร ไม่ควรเติมน้ำเปล่าลงไปเด็ดขาด

ประโยชน์

1. ปรับปรุงบำรุงดิน
2. ปรับปรุงโครงสร้างของดิน ช่วยกำจัดเชื้อโรคในดิน
3. ช่วยย่อยสลายซากพืชซากสัตว์ให้เป็นอาหารพืชได้เร็ว
4. ช่วยย่อยสลายฟางข้าวทำเหือกให้เปื่อยยุ่ยเร็วขึ้น
5. ฉีดพ่นทางใบกำจัดเชื้อรา หนอนไม่ลอกราบ ไม่กินอาหารทำให้ใช้ของแม่ผีเสื้อ ผอ ธิบไล้แม่ผีเสื้อ

วิธีใช้ ใช้หัวเชื้อ 3-5 ลิตร ผสมกากน้ำตาล 1 ลิตร ละลายน้ำสะอาดลงไปในนาข้าว 1 ไร่ ก่อนไถหรือก่อนทำเหือก ถ้าไม่ผลิตรายทางดินในอัตราส่วน 1 ลิตร ต่อน้ำ 300 ลิตรราดลงตามทรงพุ่ม ใช้ 30-50 ซีซี ฉีดพ่นทางใบกำจัดโรคพืช

จุลินทรีย์หน่อกล้วยซูเปอร์ : สิ่งที่ได้จากการกระบวนการหมักหน่อกล้วยกับกากน้ำตาลก็คือ "จุลินทรีย์แอคติโนมัยซิส" ซึ่งเป็นจุลินทรีย์กลุ่มหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อพืชแต่หากต้องการชนิดหรือกลุ่มของจุลินทรีย์เพิ่มขึ้นก็ให้ใส่ "หัวเชื้อจุลินทรีย์ตัวที่ต้องการ" ลงไป หลังจากนั้นทั้งแอคติโนมัยซิสและจุลินทรีย์ตัวใหม่ที่ใส่จะขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนขึ้นเอง เทคนิคใหม่ในการหมักและขยายเชื้อจุลินทรีย์ คือ.....

1. ต้มกากน้ำตาลที่อุณหภูมิ 70 องศาเซลเซียส นาน 15- 20 นาที เพื่อกำจัดสารพิษ (ต่อพืช) ในกากน้ำตาลก่อน
2. กากน้ำตาลทิ้งให้เย็นแล้ว 1 ส่วนผสมคลุกกับหน่อกล้วย 3 ส่วน ด้วยวิธีการปกติ แล้วใส่หัวเชื้อจุลินทรีย์ตัวที่ต้องการเพิ่ม เช่น พ.ต จุลินทรีย์ทองตลาด น้ำผักดอง ชีเห็ด ชีเหี้ย ฯลฯ อัตราประมาณ 1 ส่วนเพิ่มลงไป ผสมคลุกเคล้าให้เข้ากันดี ตีตีบ้มออกซิเจน จากนั้นปฏิบัติตามปกติ

เนื่องจากในกากน้ำตาลมีสารพิษ (ต่อพืช) กระบวนการหมักที่ต้องใช้กากน้ำตาลจึงเลิกใช้กากน้ำตาลแล้วเปลี่ยนมาใช้กลูโคส (น้ำหรือผง) แทน ด้วยอัตราส่วนเท่ากับกากน้ำตาลหรือน้อยกว่าก็ได้

สมุนไพร

ฤทธิ์ในการไล่แมลงยับยั้งโรคพืช

- โหระพา   เพี้ยอ่อนดั่ง โคโรราโต แมลงวัน หนอนแมลงวัน ยุง
- ตะไคร้ต้น   กำจัดปลวกไล่ยุง กำจัดเห็บ หมัด แมลง หนอนกระทู้ หนอนใยผัก
- ขมิ้นชัน   ดั่งวงวง ดั่งวงจากเมล็ดถั่วมอดข้าวเปลือก มอดแป้งหนอนหลอดหอมหนอนกระทู้ผัก
หนอนใยผักแมลงวันไรแดง
- ช้า   แมลงวันทองโรคใบจุดสีน้ำตาลในต้นข้าว
- สลอบ   หนอนกระทู้ผักเพี้ยอ่อน แมลงวันทอง แมลงวัน
- เลี่ยน   หนอนกระทู้ หนอนเจาะลำต้น ข้าวโพด หนอนผีเสื้อ มอดแป้ง ตักแตนเพี้ยอ่อน
กะหล่ำ
- ไพล   ยับยั้งเชื้อราโรคโคลนเน่าในมะเขือเทศ
- หางไหลแดง   แมลงและหนอนเกือบทุกชนิด
- ยูคาลิปตัส   เพี้ยและแมลงในไม้ผล
- บอระเพ็ด   เพี้ยกระโดดสีน้ำตาล เพี้ยจักจั่น โรคยอดเหี่ยว โรคข้าวลิบ
- หนอนตายยาก   หนอนผีเสื้อ หนอนกระทู้หนอนหลอดหอม แมลงวันทอง
- คุณ   หนอนกระทู้หอม หนอนกระทู้ผัก
- พลุ   ยับยั้งเชื้อราโรคเอนแทรก โนสในมะม่วง
- ผักแขยง   ยับยั้งเชื้อราโรคใบไหม้ในเผือก
- กระเทียม   ใช้กำจัดเพี้ยอ่อน หนอนกระทู้ผัก โรคราน้ำค้าง โรคราสนิม
- สะเดา   ดั่งวงหมัดผัก เพี้ยอ่อน เพี้ยจักจั่นเพี้ยกระโดด หนอนกระทู้หนอนกอ หนอนซอน
ใบหนอนใยผัก ผีเสื้อ ตักแตนแมลงในโรงเก็บ
- สدابเสื่อ   เพี้ยกระโดดเพี้ยจักจั่นเพี้ยหอย เพี้ยอ่อน เพี้ยไฟ หนอนกระทู้ หนอนใยผัก
- ว่านน้ำ   แมลงวันแดง แมลงวันทอง ดั่งวงหมัดผักหนอนกระทู้ผักแมลงในโรงเก็บ
- ดาวเรือง   เพี้ยกระโดด เพี้ยจักจั่น เพี้ยหอย เพี้ยอ่อนเพี้ยไฟ แมลงหวี่ขาวแมลงวันผลไม้
หนอนใยผักหนอนผีเสื้อกะหล่ำ ตักแตนหนอนกะหล่ำดั่งวงปีกแข็ง
- ตะไคร้หอม   ไล่ยุง แมลง เห็บ หมัด หนอนกระทู้ หนอนใยผัก
- พริกไทย   มด เพี้ยอ่อน เพี้ยไฟ หนอนผีเสื้อ ดั่งวงปีกแข็ง หนอนกะหล่ำปลี เชื้อไวรัสบางชนิด
- น้อยหน่า   ตักแตน เพี้ยอ่อน เพี้ยกระโดด เพี้ย จักจั่น เพี้ยหอย หนอนใยผักเหา
- ผกากรอง   หนอนกระทู้ผัก
- ยาสูบ   ดั่งวงหมัดผัก เพี้ยจักจั่น เพี้ยไฟ มวน ไรแดง หนอนกอหนอนกะหล่ำปลี หนอนซอน
ใบ หนอนผีเสื้อ

การใช้สมุนไพรกับการกำจัดแมลงศัตรูพืชชนิดต่างๆ

- ดั้วงกุหลาบ สะเดา หนอนตายยาก หางไหล ดาวเรือง ว่านน้ำ
- แมลงกินนูน ว่านน้ำ มะเขือเทศ พริกแดงสด พริกไทย หนอนตายยาก หางไหล
- ดั้วงเต่าแดง-ดำ น้อยหน้า มะเขือเทศ สะเดาหางไหล หนอนตายยาก ดาวเรือง มะระ
- ดั้วงด้วงเหลือง ว่านน้ำน้อยหน้าสะเดา หางไหลสาบเลือดดาวเรือง
- ดั้วงด้วงเขียว ว่านน้ำน้อยหน้าสะเดา หางไหลสาบเลือดดาวเรือง สลอลด ลำโพง
- มอดดิน พริก ว่านน้ำ สาบเลือดสะเดามะรุม บอระเพ็ดหางไหลหนอนตายยากดาวเรือง สลอลด ลำโพง ยาเส้น
- หนอนเจาะลำต้น ว่านน้ำน้อยหน้าสะเดา หางไหลสาบเลือดดาวเรือง สลอลด ลำโพง หนอนตายยาก ยาเส้น
- ดั้วงกล้วย ว่านน้ำ พริกแดง หางไหล มะระดาวเรืองหนอนตายยากสลอลด ลำโพง
- มอดหนวดยาว ว่านน้ำสะเดาพริกมะระดาวเรืองหนอนตายยาก สลอลด ลำโพง ยาเส้น
- หนอนมีเชื้อ หางไหล หนอนตายยากกลอยหญ้าดอกขาวสลอลดลำโพงยาสูบปีกคุณแก่
- หนอนกระทุ้งตา สะเดายาเส้นหญ้าดอกขาวขอบชะนาง กลอยสลอลดลำโพงหางไหล
- หนอนซอนใบ สบู่ต้นสะเดาสาบเลือดยาสูบส้มเข้าประทัดจีนมะระมะลินรกสะหลอลดลำโพง ชิงช้าชาติ
- หนอนเจาะผลส้ม สะเดา มะเขือเทศ สาบเลือดหนอนตายยาก กลอย ลำโพง สะหลอลดส้มเข้า ยาสูบ
- หนอนเจาะ ชั่วลิ้นจี่ สะเดา กลอย ยาสูบ ลำโพง สะหลอลด ดาวเรือง
- หนอนเจาะชั่วเงาะ ชั่วลำไย สะเดายาสูบกลอย สะหลอลดลำโพงหางไหล ลูกยี่โก สาบเลือด ต้นศูดหมู ศูดหมา
- หนอนเจาะด้วงมียาว สะเดา ยาสูบ กลอย สาบเลือด หางไหล หนอนตายยาก ขอบชะนาง ลำโพง ชมัน
- แมลงหวี่ขาว ดาวเรือง ว่านน้ำ มะเขือเทศ
- เพลี้ยไก่แจ้ ว่านหางจระเข้ พริกแดงสด
- เพลี้ยจักจั่น พริกไทย ดีปลี
- เพลี้ยหอม น้อยหน้า พริกแดงสด พริกไปดีปลี บอระเพ็ด ลำโพง กระเพรา สลอลด
- เพลี้ยอ่อน สะเดา น้อยหน้าดีปลี กระเพราเหล่าขาวผสมน้ำส้มสายชูหรือ ลูกมะกรูด
- เพลี้ยกระโดด สะเดา ยาเส้น บอระเพ็ด น้อยหน้า สะเดา ยาเส้นบอระเพ็ด น้อยหน้า มะระ พริกแดงสด พริกไทยดีปลี สลอลดลำโพงว่านหางจระเข้
- เพลี้ยไฟ พริกแดงสด กระเทียมพริกไทย ดีปลีมะระมะเขือเทศน้อยหน้า สาบแรง สาบกา สาบเลือด
- โรคเน่าคอดิน ไบโม่รุม กระเทียม มะกรูด รากหม่อน

- โรคเหี่ยว	รากใบมะรุมนขึ้นง่ายมากเปลือกมั่งคุดเปลือกเงาว่น้ำลูกใต้ใบ
- โรคผลเน่า	ว่น้ำ ต้นขาไก่ดำ ฟ้าทลายใจ ลูกต้น ใต้ใบ ตะไคร้หอม กระเพรา ยูคาลิปตัส
- โรคเน่าผก	ว่น้ำ กระเทียม ต้นขาไก่ดำ การบูร กานพลู ใบพลูป่า หัวไพล
- กำจัดรา	เปลือกแค กระเทียม ว่นางจระเข้ ใบดอกกรัก ขมิ้นชัน ว่น้ำ
- รากเน่า	ว่น้ำ ต้นขาไก่ดำ ฟ้าทลายใจ ลูกใต้ใบ ตะไคร้หอม ยูคาลิปตัส

จุลินทรีย์ไล่แมลง

1. สะเดา
2. บอระเพ็ด
3. ข่าแก่
4. หนอนตายยาก
5. หัวกลอย
6. ไล่ดิน (หางไหล , ไหลแดง)
7. ตะไคร้หอม
8. ใบพลู
9. กากน้ำตาล
10. น้ำ

วิธีทำ สับหรือ หั่นสมุนไพรให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ คลุกเคล้ากับกากน้ำตาล บรรจุลงในถังพลาสติกทึบ เติมน้ำเต็มตามลงไป โดยใช้สูตร 3-1 -10 (สมุนไพร – กากน้ำตาล – น้ำ) เก็บในที่ร่มไม่ให้โดนแดด หมักอย่างน้อย 3 เดือน ยิ่งนานยิ่งดี

วิธีใช้ น้ำ 1 ปีบ หรือประมาณ 20 ลิตร + น้ำหมักสมุนไพร 2 ช้อน + กากน้ำตาล 2 ช้อน

การเลี้ยงจิ้งหรีด

"แมลงเศรษฐกิจ 40 วัน เป็นเงิน

จิ้งหรีดจัดเป็นแมลงชนิดหนึ่งที่พบได้ในทุกภูมิภาคของโลก โดยเฉพาะในเขตร้อนอย่างประเทศไทย

ปัจจุบันคนนิยมบริโภคจิ้งหรีดเป็นอาหารเพราะมีโปรตีนสูง ปลอดภัยสารพิษรักษาโรคขาดสารอาหารในธรรมชาติจะหาจิ้งหรีดมาเพื่อบริโภคได้ไม่มากนัก เช่นในฤดูหนาว จิ้งหรีดจะขยายพันธุ์ช้า หากมีการเลี้ยงและการจัดการที่ดี จะมีจิ้งหรีดไว้บริโภค หรือจำหน่ายได้ตลอดปี "การเลี้ยงจิ้งหรีด" ถือว่าเป็นอาชีพเสริมรายได้ ให้กับครอบครัว

◇ ประโยชน์ของการเลี้ยงจิ้งหรีด

1. เป็นทางเลือกหนึ่งในการประกอบอาชีพ
2. เลี้ยงเพื่อเสริม ให้มีอาหารปลอดภัยไว้บริโภค
3. เป็นกิจกรรมยามว่าง ส่งเสริมสุขภาพจิต โดยเฉพาะผู้สูงอายุ
4. เป็นอาหารสัตว์ เช่น ไก่ชน เป็ด กบ ปลา
5. ใช้ในอุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง
6. เพื่อเป็นการกีฬา เช่น เขี่ยटकเปิด เป็นต้น

รูปร่างลักษณะของจิ้งหรีด

จิ้งหรีดเป็นแมลงที่มีลักษณะปากเป็นแบบปากกัด มีตารวมหนองขาว ขาคู่หลังคือ ขนาดใหญ่และมีแข็งแรงกระโดดเก่ง เพศเมียมีปีกเรียบและมีอวัยวะวางไข่ ยาวแหลมคล้ายเข็มยื่นออกมาจากส่วนท้อง เพศผู้มีปีกคู่หน้ายื่น ปีกลายหนุมาน สามารถทำเสียงได้

◇ ที่อยู่อาศัยของจิ้งหรีด

จะพบจิ้งหรีดทั้งตัวอ่อน และตัวเต็ม วัยหลบตัวซ่อนตัวตามสนามหญ้า รอยแตกของดินหรือ ตามกองหญ้า กองวัสดุทั่วไป ในธรรมชาติ จะพบจิ้งหรีดตัวอ่อนอยู่โดดเดี่ยว ส่วนตัวเต็มวัยจะอยู่รวมกลุ่ม คือ ตัวผู้ 1 ตัว ต่อ ตัวเต็มวัย 2-3 ตัว

ชนิดของจิ้งหรีด

1. จิ้งโกร่ง (จิ โหม่ , จิ้งกุ่ง)
2. จิ้งหรีดทองดำ
3. จิ้งหรีดทองแดง
4. จิ้งหรีดทองแดงลาย

◇ การเลี้ยงจิ้งหรีด

- สถานที่เลี้ยง น้ำไม่ขัง , ที่ดอน , สามารถกันแดด กันฝนได้
- อุปกรณ์ , ดั่ง , กระละมั่ง , โอง , ก่องกระต๊าก ทอปูนซีเมนต์ อะไรก็ได้ที่สามารถกักขังไม่ให้จิ้งหรีดออกและ ให้จิ้งหรีดอยู่อย่างสบาย

◇ อุปกรณ์

1. กาวเทปใสติดขอบบ่อ ภายในด้านบนกันจิ้งหรีดออก
2. แกลบสด
3. ขวดน้ำ
4. ถาดให้อาหารจิ้งหรีด
5. วัสดุให้จิ้งหรีดหลบซ่อน
6. อาหารจิ้งหรีด
  - 6.1 อาหารเสริมเช่นผักบุง , ใบพืชตระกูลแตง , ใบมะละกอ ใบมัน 5 นาที กินกล้วย ผักกาดและ ผักต่างๆ
  - 6.2 ลำย่อน (รำละเอียด)
  - 6.3 อาหารหลัก หมายถึง อาหารสำเร็จรูปที่มีขายในท้องตลาด เช่น อาหารไก่ , อาหารปลา อาหารแมว ผสมรำละเอียด 1 ต่อ 1 ส่วน